KARYS

1965

BIRŽELIS - JUNE

Nr. 6

1965
Nr. 6 (1413)

KARYS

Redaktorius — Zigmas Raulinaitis
Redaktoriaus pavaduotojas — Jonas Rūtenis
Kalbinę dalį redaguoja — Kazys Kepalas
Dail. literatūros dalį redaguoja — Vincas Jonikas
Administratorius — Leonas Bileris
Leidžia — L. V. S. Ramovė New Yorko Skyrius
Atskirus skyrius redaguoja:
P. Petrušaitis — Tremties Trimitas
Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje
Kunigunda Kodatienė — Šaulė Tremtyje

TURINYS

R. Kisielius — Vainikas žuvusiems laisvės kovotojams padedamas prie lietuvių kryžiaus, Pasaulinėje mugėje, New Yorke ..... viršelis
O. Žadvydas — Per degančius "Joninių laužus" į mirtį 161
R. Liormonas — Atsiminimai 163
Plk. K. Škirpos žodis aktualiais klausimais 165
P. Būtėnas — Prūso tautovardžio amžius 168
A. Žilvytis — 1 gusarų pulko paskutinės dienos 172
V. Braziulis — Nepriklausomos Lietuvos karių teatras 174
P. Žilys — Suomių - Sovietų 1939-1940 m. karas 179
Tremties Trimitas 182
Šaulė Tremtyje 184
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje 186
Kronika 188

ATSTOVAI: Baltimore ..... M. ŠIMKUS
Chicago ..... A. REKLAITIS
Cleveland ..... L. LEKNICKAS
Los Angeles ..... O. ŽADVYDAS
Philadelphia .. A. IMPOLĖNAS
Rochester ..... P. SALADŽIUS
Australija ..... V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

Boston, Mass. — "Baltic Florists"

Brooklyn, N. Y. — J. Pašukonis

Chicago, Ill. — J. Karvelis, "Marginiai", H. Naujoks, "Parama", K. Rožanskas, G. Šilingaitė, J. Virpša, Kareckas, Edv. Štangenbergas.

Detroit, Mich. — V. Perminas — S. Malinauskas

Grand Rapids, Mich. — J. Belinis

Kenosha, Wis. — B. Juška

Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas

Newark, N. J. — Kazys Trečiokas

Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. — J. Pleinys, Z. Orvidas

Toronto, Ont. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius

Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

"Rainora" — 74 Priory Road, Kew Surrey

AUSTRALIJOJE:

A. Kubilius — 131 Crozier Avenue, Edwardstown, So. Australia

P. Mažylis — 1 Taroonga Court, Norlane, Vic.

L. Vasiliūnas — 26 Gwynne St., Firle, So. Australia

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB
Centro Lituano, Plaza Principal de La Vega, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N. Y. 11221, U. S. A. Subscription $6.00 per year. Single copy 60 cents.
SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

KU biblioteka
093 00523781 6

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

KARYS

Įsteigtas Lietuvoje 1919— Nepriklausomybės kovų— metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 6 (1413) BIRŽELIS - LIEPA - JUNE 1965

PER DEGANČIUS "JONINIŲ LAUŽUS" Į MIRTĮ

O. ŽADVYDAS

Išaušo 1941 metų birželio 24 dienos rytas,— ne Tėvynėje, bet tremtyje, Minsko kalėjime. Gudijoje. Ši diena tai dvidešimt antroji Šaulių Sąjungos metinė šventė — Joninės.

Kameroje niūru, visų kalinių nuotaika prislėgta. Joje nėra nei narų, nei suolų, nėra net vandens troškuliui nuraminti. Čia enkavedistai sugrūdo apie šimtą lietuvių vyrų, ką tik atveztų iš Kauno kalėjimo, išskyrus Vandą Novalinskaitė - Pranckonienę, kuri kalinių kolonoje buvo vienintelė moteris. Ji — nuteista mirti.

Tarp kalinių buvo ir šaulių: plk. Juozas Šarauskas, buv. LŠS-gos Tarybos narys, Vincas Daudzvardas, buv. LŠS-gos kultūros ir švietimo viršininkas, av. kpt. Albertas Švarplaitis, buv. Sintautų šaulių būrio šaulys, atsižymėjęs sportininkas, ir kt.

1940 metų gruodžio 13 dieną enkavedistai ties Vokietijos siena peršovė per kojas av. kpt. A. Švarplaitį. Jo negydomos žaizdos pūliavo, per kelius kojas nebelankstė. Kameroje prie sienos ant cementinių grindų jis atsigulė, nes per žiaurius tardymus buvo nustojęs fizinių jėgų. Av. kpt. A. Švarplaitis buvo nuteistas mirties bausme. Jo kančios — nebeilgos . . .

Koridoriuje pasigirdo raktų žvangesys ir kameros durų rakinamų užraktų girgždesys. Pro pravertas duris pasigirdo kalėjimo prižiūrėtojo balsas. Iš sąrašo jis šaukė kalinius:

— Rusteika Steponas išeik!

— Švarplaitis Albertas. . ., Raupys, išeik!

Užtrenkė ir užrakino kameros duris. Koridoriuje tolo žingsniai ir silpnėjo išvedamųjų garsai. Iššauktieji visi buvo jau Kaune nubausti mirties bausmėmis. Jie išėjo. Išėjo ir niekuomet nebesugrįžo. . . Enkavedistų šūviai nuskynė jų gyvybes.

Mieste pasigirdo sirenų kaukimas, o netrukus, šūviai iš priešlėktuvinės artilerijos pabūklų, bei kalėjimo sargybos bokšteliuose išstatytų kulkosvaidžių. Virš miesto į taikinius svaidė bombas vokiečių bombonešiai. Užvirė ugnies pragaras. Pirmoji vokiečių lėktuvų užskridimo banga uždegė "Joninių laužą", dūmai ir ugnis kilo bombarduotose vietose. Kameroje kaliniai glaudėsi prie sienų, kitos gelbėjimosi priemonės nebuvo.

Toje grupėje buvo du broliai kunigai, Pranas ir Antanas Petraičiai. Kunigas Pranas, stovėjęs kameros viduryje, prie atramos stulpo, prabilo:

— Vyrai, mes nežinome, kas mūsų laukia, mirtis, ar kančios svetimame krašte. Aš patarčiau šią valandą atlikti išpažintį ir pasimelsti. Išpažintį atliksime, kas norime, ne kiekvienas atskirai, bet visi bendrai. Dabar susikaupkite, apmąstykite savo nuodėmes. Aš duodu nuodėmių atleidimą, — ir pusbalsiu kunigas Pranas tarė lotyniškai išrišimo žodžius.

Vyrai, lyg karinę komandą vykdydami, suklaupė ant kelių, susikaupę, tyliai meldėsi, bet toji jų malda buvo iš gilios širdies, su ašaromis akyse. Kunigui Pranui kalbant nuodėmių atleidimo maldą, taip pat ašaros per skruostus riedėjo. Tą valandą kaliniai kito gelbėtojo neturėjo, kaip tik vieną Dievą — jų vienintelį Gelbėtoją ir Tvirtybę.

Keista, tačiau, vienas nesiklaupė ir nesimeldė. Tas nežinomasis asmuo stovėjo prie durų. Jis buvo užsimovęs ant galvos avies kailio kepurę. Vėliau, kalinių kalbinamas, jis tylėjo. Perkėlus po bombardavimo į kitas kalėjimo patalpas, jo tarp lietuvių daugiau nebebuvo. Tai buvo enkavedistų šnipas patalpintas sekti kalinius.

J. Juodis — Brolis Tėvynėje (tempera)

Po bendros išpažinties, netrukus užskrido kita bombonešių banga. Šį kartą bombos krito kalėjimo kieme ir viena pataikė į kalėjimo raštinę, už kameros sienos, užmušdama kalėjimo viršininko padėjėją ir keletą ten buvusių enkavedistų. Kameroje, kur buvo lietuviai, nuo lubų krito dideli gabalai tinko, trūko siena ties raštine, prie durų įlūžo lubos, durys iškrypo ir per plyšį matėsi laukas. Iš koridoriaus mūro griuvėsiai užvertė kameros duris. Lietuviai kaliniai išliko nepaliesti. Tik pavakariais, pašalinus griuvėsius, kalinius perkėlė į kitą, dar nesubombarduotą pastatą.

Tamsi naktis. Virš miesto švietė parašiutinės lempos, — vokiečių karo lakūnų paženklinimai. Minskas skendo liepsnose. Vidurnaktyje prasidėjo viso kalėjimo evakuacija. Kaliniai, vejami ir apsupti enkavedistų, bėgo užgriautomis gatvėmis, šokinėdami per lavonus, bombų išmuštas duobes ir degančius "Joninių laužus".

Nužygiuotas kelias Minskas - Červenė, liko nuženklintas šimtais sušaudytų kalinių lavonų, kurie žuvo nuo enkavedistų šūvių. Už ką? Vien tik, kad fiziniai nepajėgė žygio tęsti ... Žygio į mirtį.

1941 metų, birželio 26-27 naktį, enkavedistai įvykdė masines kalinių žudynes miške, netoli Červenės. Šiose žudynėse žuvo ir buv. LŠSgos augštieji pareigūnai šauliai: plk. J. Šarauskas, V. Daudzvardas.

Enkavedistams pasitraukus po žudynių, kalinių lavonai liko vietoje, tik birželio 29 dienos ankstų rytą, vietos gudai pradėjo lavonus rinkti ir vežti į kapines. Červenės kapinės gana didelės ir padalintos į dvi dalis: naujosios ir senkapiai. Jos arti kalėjimo, kitoje pusėje kelio. Senkapiai arčiau kalėjimo, apaugę erškėtynais, apleisti ir neprižiūrimi. Šioje dalyje gudai iškasė plačias, gilias duobes ir masiniai laidojo kalinių lavonus. Laidojimą nebeprižiūrėjo nei enkavedistai, nei vietos milicija, o taip pat jomis nesiidomavo nė gyventojai.

Šias liūdnas pakasynas stebėjo, erškėtynuose lindėdami, penki pabėgę iš kalėjimo kaliniai, išvengę žudynių. Tai nebuvo įprastos laidotuvės. Lavonai buvo metami į duobes, lyg medžių pagaliai, vienas ant kito. Vaizdas kėlė pasibaisėjimą.

Nuo tos tragiškos žudynių nakties prabėgo dešimtmečiai, užžėlė kapai, palengva užuomarštin dingsta ir paskutiniai pėdsakai. Tačiau įvykęs faktas, pralietas kraujas — neišdils. Tik dar labiau stiprins mūsų dvasią Lietuvos laisvės kovose.

J. Juodis — Brolis Sibire (aliejus)

ATSIMINIMAI APIE KRAŠTO APSAUGOS MINISTERIJOS ORGANIZAVIMOSI PRADŽIĄ 1918-1919 M.

PLK. R. LIORMONAS

(PABAIGA)

6. *Ūkio dalis.* Jos užuomazga įsikūrė jau Vilniuje 1918 m. Pirmasis viršininkas — karin. Stasys Nastopka, vėliau generolas, baigęs Vilniaus karo mokyklą 1907 m. Ūkio dalis parūpindavo raštinėms medžiagą, prižiūrėdavo štabo patalpų apšildymą ir apšvietimą, išmokėdavo štabo tarnautojams algas, jei iždininko kasoje pinigų būdavo, išdavinėjo tarnautojams maisto korteles sausam daviniui gauti iš maisto sandėlio, Duonelaičio gatvėje, kur vėliau kūrėsi Karo muzėjus.

Svarbiausieji maisto davinio dalykai buvo: duona, amerikoniški lašiniai, angliška arbata ir Prinz Albert taboka dėžutėse. Džiaugdavomės gaudami tą nedidelį, bet labai reikalingą maisto davinį, kai kelius mėnesius iš eilės negaudavome ir to labai mažo piniginio atlyginimo, nes valstybės iždas tuo metu buvo tuštokas.

7. *Intendantūros dalis* buvo įsteigta 1918 m. gruodžio mėn. gale Vilniuje. Pirmuoju viršininku buvo karin. Sietkovski, kuris užsiėmė teoretiniu darbu — pulkų, batalionų, kuopų ūkinės mantos etatų sudarymu. Persikėlus Kr. aps. min. štabui į Kauną, Intendantūros dalies viršininku vo paskirtas karo vald. J. Grigaitis (vėliau teismo generolas), rusų kariuomenės intendantūros tarnybos senas tarnautojas, o jo padėjėju — k. v. Vl. Grudzinskas. Intendantūros užduotis — centralizuoti kariuomenės aprūpinimą maistu, apranga, vežimais, arkliais ir kitomis reikmenimis. Tais laikais didesnę šių reikmenų dalį Intendantūra gaudavo iš Tiekimo ministerijai priklausančių apskričių suėmimo komitetų. 1919 m. rudeni, likvidavus Tiekimo ministeriją, Suėmimo komitetai buvo priskirti prie Intendantūros, o 1920 m. tie komitetai buvo performuoti į apskričių intendantūras.

Apskričių Suėmimo komitetai, pagal apskričiu valdybų paskirstytas valsčiams natūralias prievoles, iš valsčių suimdavo: arklius, galvijus, kiaules, avis, grūdus, bulves, kopūstus, burokus, tinkamus naudojimui vežimus, pakinktus, balnus ir kt. reikmenis. Reikalingą kariuomenei apranga (milines, mundurus, kelnes, batus, kuprines, baltinius), antklodes, paklodes, lauko virtuves, katiliukus gaudavo užpirkimo keliu iš vokiečių ir amerikiečių sandėlių Vokietijoje.

8. *Sanitarijos dalis.* Atvykusiam iš Vilniaus karo gydytojui Vladui Nagevičiui buvo pavesta suorganizuoti kariuomenės Sanitarijos tarnyba. Jos uždavinys buvo rūpintis susirgusių ir sužeistų karių gydymu. Tam tikslui buvo įsteigta Karo ligoninė ir keletas lauko ligoninių. Jas reikėjo aprūpinti reikalingu inventoriumi ir vaistais, o svarbiausia — gydytojais. Tai buvo nelengvas darbas, kurį vienok sėkmingai atliko visiems gerai žinomas savo sumanumu ir ryžtu k. gyd. Vl. Nagevičius.

9. *Juridinė dalis.* Tai buvo lyg ir Krašto Aps. ministerijos juriskonsulto įstaiga, ministerio patarėjas teisiniais klausimais ir administratyvinėse bei teismo bylose. Juridinė dalis leidinėjo aplinkraščius ir nurodymus pulkų teismų organizavimo ir veikimo reikalais, paruošė Kariuomenės Teismo statuto projektą, davė teisinius patarimus mūsų įstaigoms. Pradėjo veikti 1919 m. vasario mėn. pradžioje, bet jos amžius buvo neilgas, vos keleta metų. Ją pakeitė Kariuomenės teismas bei Kr. Aps. min. juriskonsultas. Pirmuoju jos viršininku buvo teisininkas karin. Antanas Merkys, mūsų nepriklausomos Lietuvos paskutinysis min. pirmininkas, 1940 m. rusų okupantų suimtas ir išvežtas Sovietijon, kur ir mirė 1955 m.

10. *Artilerijos dalis.* Kariuomenei augant, jos apginklavimo klausimas pasidarė aktualus. Privačiai supirkinėjami ir iš vietos vokiečių karinės vadovybės gaunami ginklai nebegalėjo patenkinti padidėjusių reikalavimų. Todėl Krašto aps. ministerija suorganizavo ginklų užpirkimą užsieniuose — Vokietijoje ir Prancūzijoje. Tam reikalui Kr. Ap. m-rio įsakymu buvo sudaryta speciali karininkų komisija ginklams užpirkti ir prižiūrėti jų persiuntimą Kaunan. Tiem ginklam priimti, juos kar. dalim paskirstyti ir jų ataskaitai vesti ir buvo įsteigta Artilerijos dalis, vėliau išaugusi į Ginklavimo valdybą. Jos pirmuoju viršininku, jei neklystu, buvo artil. karin. M. Gedgaudas.

11. *Veterinarijos dalis.* Atvykusiam 1919 m. pavasarį iš Vilniaus veter. gydytojui Jonui Bulotai (vėliau veterin. generolas), Kr. Aps. m-rio įsakymu buvo pavesta suorganizuoti Veterinari-

jos dalį. Tuo laiku kariuomenėje turėjome jau nemažą skaičių arklių. Veterinarijos dalies pareiga buvo surasti veter. gydytojus ir parūpinti vaistų susirgusiems arkliams gydyti. Po kiek laiko buvo įsteigta ir veterinarijos ligoninė. Veterinarijos gydytojai dalyvaudavo arklių supirkinėjime, buvo įsteigtas arklių depo, iš kurio arkliai buvo skirstomi kar. dalims.

12. Karo butų dalis. Pirmasis jos, o vėliau skyriaus ilgametis viršininkas buvo inž. Breimeris. Rusų laikais Kaunas buvo tvirtovė su gana didele įgula, todėl ir kareivinių čia buvo gana didokas skaičius. Karui pasibaigus ir vokiečių kariuomenei išvykstant Vokietijon, kareivinės tuštėjo ir jos viena po kitos perėjo mūsų kar. dalių, bei įstaigų žinion. Tas palengvino mūsų patalpų krizę, bet visa bėda buvo, kad tos kareivinės buvo karo metu gerokai apgadintos. Kiek pajėgdamos, kar. dalys savo jėgomis jas taisė. Geriau tvarkyti kareivinių paskirstyma, bei remontą, aprūpinti kareivines kuru buvo įsteigta Karo Butų dalis. Jos priežiūroje buvo ir įstaigų užimtieji pastatai. Ji parūpindavo remontams reikalingą medžiagą ir paskirstydavo ją kar. dalims, kurios savo jėgomis reikalingiausius pataisymus atlikdavo. Vėliau Karo Butų skyrius turėjo jau pastatų prižiūrėtojus ir, rangovų pagalba, ne tik atlikdavo remontus, bet ir naujas kareivines statydavo.

13. Literatūros dalis. Jos pradžią sudarė Literatūros komisija 1918 m. spalio mėn. Vilniuje. Štai kaip apie ją rašo plk. J. M. Laurinaitis:

"Lietuvos Tarybos Apsaugos komisijos, įsteigtos 1918 m. spalio mėn., pirmininkas St. Šilingas pavedė papor. J. M. Laurinaičiui kariškųjų raštų leidimą tik pradėtam rinkti Apsaugos ministerijos štabe. Tuo būdu buvo sudaryta Literatūros komisija iš narių: papor. Petro Rusecko (dar prieš karą dirbusio lietuvių spaudoje, tik grįžusio iš vokiečių nelaisvės) poruč. Tvarono (tarnavusio rusų praporščikų mokykloje) ir kalbininko St. Naginsko. Bet tuo laiku pats Apsaugos štabas tebesitvarkė, kariuomenei steigimo ir mokymo projektų dar nebuvo, taigi nebuvo nė kas duotų Liter. komisijai nurodymų. Todėl komisija veikė savarankiškai. Ji pirmiausia pasiėmė rikiuotės mokymo komandas ir terminus. Kad darbas būtų patvaresnis, į talką buvo pasikviestas ir kalbininkas J. Jablonskis, kuris už darbą neėmė jokio atlyginimo. Tų žmonių bendromis jėgomis buvo sudarytas pirmas Lietuvoje ir lietuvių kalbos kariškas leidinys "Pėstininkų rikiuotės komandos ir terminai". Beveik visos komandos ir terminai išsilaikė ligi pat kariuomenės sužlugdymo. Pasikeitimų nedaug tebuvo: kovon rinkis virto kovon, į kovą, naujininkas — naujokas, kamanda — komanda, ištiesta rikiuotė — tiestinė rikiuotė ir t.t. Tai buvo rikiuotės statuto gemalas, išspausdintas Vilniuje 1918 m. prieš pat Kalėdas. Vilniuje dar buvo rengiami šie leidiniai: įgulos tarnybos taisyklės (būsimas įgulos tarn. statutas), drausmės taisyklės (būsimas drausmės statutas) ir laikinasis kariškių (karių) santykių ir pareigų statutas. Bet tie leidinėliai išėjo jau Kaune, 1919 m. pradžioje, kaip literatūros dalies darbai". (Atspaudas iš "Mūsų Žinyno" 1928 m. 45 nr.).

Kaip matome, Literatūros komisija per labai trumpą laiką daug padarė. Kaune ta Literatūros komisija virto Literatūros dalimi ir jos pirmuoju viršininku buvo tas pats karin. J. M. Laurinaitis. Jam vadovaujant išėjo pirmieji lietuvių kalboje kar. statutai, buvo pradėtas leisti "Karys", kuris ir šiandien, netekus nepriklausomos Lietuvos, čia Amerikoje gražiai leidžiamas ir tuomi jungia visus pasaulyje esančius lietuvius karius vienon šeimon.

14. Tiekimų skyrius. Visam tiekimui koordinuoti 1919 m. vasarą Krašto Aps. m-rio įsakymu buvo įsteigtas šis skyrius, kurio pirmu viršininku buvo karin. J. Koreva. Tiekimų skyriui buvo priskirtos (tiekimo atžvilgiu) šios Kr. Apr. m-jos dalys: Intendantūros, Artilerijos, Susisiekimo, Sanitarijos, Veterinarijos ir Ūkio.

Tais pačiais 1919 m. tos visos Kr. Aps. m-jos dalys virto skyriais, o ilgainiui kai kurie skyriai išaugo į valdybas, kaip: Tiekimų, Artilerijos, Sanitarijos, Veterinarijos, Butų ir kit. Sunkiose sąlygose pradėta organizuoti Kr. Aps. minja ir kariuomenė kasmet augo, stiprėjo, turėjome jau gerokai aptvarkytą kariuomenės štabą, savus general. št. karininkus, keletą pėst. divizijų, raitelių ir artilerijos pulkų, technikos dalinius, aviaciją. Džiaugėmės pasiektais rezultatais vos 22 metus: 1940 m. birž. 15 d. rusų bolševikų kariuomenė okupavo Lietuvą, panaikino jos nepriklausomybę, sužlugdė kariuomenę. Tai buvo mūsų tragiškiausios ir liūdniausios dienos, priešingos 1918 - 1919 m. dienoms, kada vyravo puikiausias ūpas, pasiryžimas, savanoriškumas, patriotizmas.

Paskelbus Lietuvos nepriklausomybę 1918 m., kilo būtinas reikalas turėti savo kariuomenę. Ta idėja buvo jau kilusi anksčiau lietuvių karių komitetuose, susiorganizavusiuose po 1917 m. vasario mėn. Rusijos revoliucijos. Dėka tarnavusių rusų kariuomenėje lietuvių karių ryžto, sumanumo ir patriotizmo, ta idėja buvo pradėta įgyvendinti ir jau 1918 m. turėjome lietuvių batalionus Vitebske, Smolenske, Sibire, o Valke (Latvijoj) net raitelių divizioną, kuriam vadovavo smarkus vadas — karininkas Juozas Mikuckis. Tuo divizionu rūpinosi 12 armijos liet.

PULKININKO KAZIO ŠKIRPOS ŽODIS
rūpimais ir aktualiais klausimais

(Specialus KARIUI suteiktas interview)

Plk. K. Škirpa buvo vienas iš aktyviųjų kovos už Lietuvos nepriklausomybę dalyvių, kurių skaičius tremtyje, deja, vis labiau ir labiau amžiaus yra nudildomas. Kai, artėjant II-jam Pasaul. karui ir jam jau prasidėjus, kilo Lietuvai pavojus netekti valstybinės nepriklausomybės, K. Škirpa pasireiškė savo originalinėmis koncepcijomis Lietuvai gelbėti, o kai 1940 m. ji tapo Sovietų agresijos auka — jis ėmėsi priemonių reikšti Lietuvos vardu diplomatinius protestus ir griebėsi lemtingos iniciatyvos atkurti Lietuvos suverenumą tautos sukilimo keliu, išnaudojant Maskvos - Berlyno pakto susisprogdinimą 1941 m. birželio mėn.

Nepersenai K. Škirpa susilaukė 70 metų amžiaus, kuris piršte perša patirti žmogaus veiklos balansą. Norėdama patalkininkauti KARIO skaitytojams patirti, ką šis, Nepriklausomybės kovose ir politikoje užsigrūdinęs veikėjas, mano juos indomaujančiomis temomis, redakcija patiekė Garbingajam Sukaktuvininkui eilę klausimų, į kuriuos gavo žemiau paduodamus atsakymus:

1. Ar praradome Vilnių lenkams 1920 m dėl mūsų karinių jėgų silpnumo, ar dėl karinės vadovybės nesugebėjimų?

Pagrindine Vilniaus naujo netekimo priežastimi 1920 metais buvo Lietuvos politinės vadovybės, bei Krašto vyriausybės nesugebėjimas teisingai įvertinti kovos veiksmų atoslūgį, kuris buvo pasidaręs po 1919 metų kovų prieš rusus bolševikus ir bermontininkus. Nežiūrint to, kad dar nevisa Lietuvos teritorija buvo atvaduota ir kad karo veiksmai tarp lenkų ir sovietų tebesitęsė (tik kiek toliau nuo mūsų krašto) ir galėjo slėpti savyje netikėtumų ir Lietuvai, jos ginkluotosios jėgos ne tik nebuvo toliau stiprinamos, bet priešingai — žymi dalis kovose užsigrūdinusių vyrų buvo atleista iš kariuomenės, nors ir numatant papildyti pulkus naujokais. Rezultate, kada rusų-lenkų frontas, 1920 m. pavasarį, vėl priartėjo prie mūsų krašto, Lietuvos karo vadovybė faktinai pasijuto to strateginio pasikeitimo užklupta: likusi be iš anksto paruoštų pakankamai skaitlingų tokiam eventualumui jėgų. Jų nedateklius tuojau pat katastrofiškai pasireiškė, tiek prisidengimui nuo žygiavusių pro Lietuvą skaitlingų rusų raudonosios armijos jėgų, tiek aktyviems veiksmams prieš lenkus, bei siekiant Suvalkijos išvadavimo, o vėliau ir paties Vilniaus apgynimui nuo lenkų karinių jėgų prasiveržusių ta kryptimi, pagal Pilsudskio įsakymą.

Nemanau paneigti, jog būta stambių klaidų ir iš pačios mūsų ano meto karinės vadovybės

---

karių komitetas, kurio vice-pirm. teko man garbė būti (pirm. buvo a. a. Vl. Natkevičius, artil. karin., vėliau diplomatas). Turiu čia pasakyti atvirai, kad Armijos Vado leidimą išgavo tos pat armijos sanit. sk. v-kas gyd. Gintila, žemaitis, kaip jis pats save vadino. Paminėjau tą faktą, parodyti, kokių gerų vyrų, kad ir nebekalbančių lietuviškai, anais laikais turėjome.

Tų visų susiformavusių dalinių tikslas buvo persikelti Lietuvon ir tarnauti jos sargybojes. Deja, 1918 spalio mėn. Rusijoje bolševikams paėmus valdžią į savo rankas, šie mūsų karin. daliniai bolševikų buvo išformuoti ir tuo būdu Lietuvą pasiekti jiems nebuvo leista. Šia ypatinga proga noriu prisiminti ir kiek ilgesnį laikotarpį, būtent 1911-1940 m. Lietuvos politinę būklę ir mano, mažo tautos nario, gyvenimą:

1911 m. Lietuva buvo caro valdžioje, aš — mokytojas ,tos pat valdžios smulkus tarnautojas; 1914 - 1917 m. — Pirmasis pasaul. karas, aš — rusų karys, 12 armijos liet. karių komiteto vice-pirmininkas (pirm. a.a. Vl. Natkus), Petrapilio Seimo narys. 1918 m. Vilniuje paskelbta nepriklausoma Lietuva, sudarytas pirmasis ministerių kabinetas lapkričio mėn. pabaigoje. Atvykęs iš Rygos, tuojaus įstojau į organizuojamą Krašto Apsaugos ministeriją, kurios sąstate išbuvau iki pat tragiškų 1940 m. birželio mėn. dienų, kada buvau iš kariuomenės atleistas, kai neužilgo ir visa kariuomenės organizacija buvo likviduota. Kaip įdomu buvo gyventi tokiame įvairumų pilname laikotarpyje; prisimenu jį visuomet su džiaugsmu ir liūdėsiu ir viltimi, gal gi vėl pamatysiu laisvą Lietuvą! Tapau Lietuvos kariuomenės pirmūnu ir kūrėju-savanoriu ir jeigu mano prisiminimai bus bent kiek na dingi rašomajai Lietuvos Neprikl. Kovų istorijai — būsiu labai patenkintas.

pusės. Čia pažymėsiu šias, nes jos netiesioginiai atsiliepė ir į Vilniaus pakartotiną praradimą:

1) Pavėlavimas laiku sutelkti stipresnių jėgų Augustavo srityje efektyviam pastojimui kelio lenkams prasiveržti į šiaurę nuo kanalo ir į Augustavo miškų sritį, taigi į pietinę Suvalkijos dalį;

2) Suskaldymas jėgų į izoliuotas voras miškuose pavėluotam atrėmimui lenkų pasikėsinimo į Suvalkijos kraštą per Augustavo kanalo liniją, kuomet lenkai jau buvo suspėję sutraukti ta kryptimi stipresnių jėgų, ypač skaitlingos kavalerijos, paslankiausios veiksmams miškuotose srityse ir plačiuose frontuose;

3) Neleistinas išdraikymas jėgų nuo Nemuno iki Vištyčio ežero po perėjimo į gynimasi, be galimybės skubiai vėl sutelkti jas veiksmingam gynimui krypčių, pro kurias priešas bandytų frontą pralaužti;

4) Skandalingas fronto vadovybės taktinis nesiorientavimas lenkų puolimo metu Seinų srityje rugsėjo 22 d. ir nesugebėjimas skubiai pravesti priešpuolį prieš lenkų jėgas, prasiveržusias tarp 6 ir 2 p. pulkų, gresusių sukliudyti 2 pulko pasitraukimą iš Seinų už Galadus ežero linijos, kaip kad buvome sutarę su majoru Laurinaičiu, to pulko vadu.

5) Pavėluotas atitraukimas mūsų jėgų iš Suvalkijos į Vilniaus sritį, kuomet išryškėjo visas lenkų operacijos planas prieš rusų raudonąją armiją ant augštutinio Nemuno ir brendo aiškus pavojus Vilniui iš lenkų pusės.

2. Ar reikėjo priimti lenkų ultimatumą?

Besąlyginį lenkų ultimatumo priėmimą, kaip kad padarė ano meto Lietuvos vyriausybė, laikau neabejotina užsienio politikos klaida, kurios buvo galima išvengti, jei būtume apeliavę į Tautų Sąjungą. Anuometinis šios pastarosios Generalinis sekretorius p. Avenol buvo padaręs mums sugestiją, kad pareikalautume sušaukti Assembleją extra posėdžiui akivaizdoje lenkų grėsmės taikai. Jai susirinkus, Lietuvos vyriausybės atstovas būtų galėjęs dar kartą viešai visam pasauliui pakartoti Lietuvos rezervus dėl Vilniaus, nors ir įsipareigojant santykius su Lenkija užmegzti, kaip lenkų ultimatumu buvo pareikalauta. Kodėl Kaunas šia, tikrai mums drauginga sugestija nelaikė reikalinga pasinaudoti— lieka man nesuprantama iki šiai dienai.

3. Ar Jūs dar vis esate tos nuomonės, kad žlungant Lenkijai, 1939 m., mūsų kariuomenei reikėjo žygiuoti ir užimti Vilnių?

Buvau anuomet tokios nuomonės ir esu dabar dar giliau įsitikinęs, jog mano siūlytas žygis į Vilnių 1939 m. rugsėjo mėn. pirmoje pusėje buvo vienintėlė reali Lietuvos nepriklausomybės išsaugojimo priemonė. Žygis būtų užtikrinęs Lietuvai tvirtą Reicho palaikymą prieš Sov. Rusijos kėslus į Lietuvą, būtų apsaugojęs lietuvių tautą nuo masinių deportavimų į Rusiją, ir patikrinęs Lietuvos valstybinę egzistenciją, bent iki II-jo Pasaul. karo pabaigos, kuomet skaitlingos Europos tautos, jų tarpe ir lietuvių tauta, buvo Vakarų Alijantų užleistos Sov. Rusijos dominacijai, vieton karo metu skambiai žadėto joms visoms išlaisvinimo.

4. Ar tikslingai pasielgė mūsų vyriausybė nesipriešindama rusų - bolševikų okupacijai?

Tai buvo ne tik netikslinga, bet stačiai žalinga Lietuvos valstybingumui ir pačiai lietuvių tautai. Taip atsitiko tik todėl, kad buvome paskendę vidaus politinėse nesantaikose ir kad pro savitarpius vaidus daugelis, tiek pozicijos, tiek opozicijos veikėję nebematė visiems pagrindinio dalyko — reikalo gelbėti valstybę nuo pražūties! Kol vokiečių militarinės jėgos iš Lenkijos, po jos okupavimo 1939 m., dar nebuvo atitrauktos, Lietuva, mano nuomone, nebūtų per daug rizikavusi, jei būtų atmetusi Sov. Rusijos reikalavimą įsileisti rusų raudonosios armijos įgulas į Lietuvą, kurios reiškė pirmą jos okupavimo etapą. Juo labiau, nebuvo galima nepasipriešinti sovietinei okupacijai 1940 m. Nuolaidumas, kaip dabar matome, lietuvių tautos neapsaugojo nuo Sov. Rusijos genocidinių pasikėsinimų ir raudonojo teroro, o tik pademonstravo prieš visą pasaulį mūsų neryžtumą ginti Lietuvos teisę į valstybinę nepriklausomybę, tuo pačiu susilpnindamas jos tarptautiniai teisinį tęstinumą kitų tautų akyse.

5. Ar partizanų — laisvės kovotojų kova Lietuvoje prieš okupantą buvo prasminga?

Kiek tai liečia partizanines kovas, kurios buvo susijusios su 1941 m. birželio 23 d. lietuvių tautos sukilimu siekiant atkurti Lietuvos valstybinį suverenumą, tai šio sukilimo laimėjimas, kuris iš Lietuvos istorijos jau niekad nebeišbluks. savaime pasako, jog ta kova buvo giliai prasminga ir aukos, joje sudėtos, nebuvo sudėtos veltui. Deja, to nebūtų galima pasakyti apie dar skaudesnes aukas, kurios buvo sudėtos už tautos išlaisvinimo idealą jau po II-jo Pasaul. karo. Nors šios lietuvių partizanų kovos ir pasireiškė nepaprastu kovotojų heroizmu, tačiau negalėjo duoti laimėjimo, nes faktinai buvo beviltiškos.

6. Kokį Lietuvai išlaisvinti kelią sau įsivaizduojate?

Lietuvos nuo sovietinio jungo išsivadavimo kelias pareina ne nuo iš "už jūrų-marių", o nuo esamų ar dar susiformuosimų jėgų pačiame Europos kontinente, kurios yra realesnės, kaip tos už vandenynų, suinteresuotos pakeisti II-jo Pasaul. karo klaikių pasekmių ten užkergtą nepakenčiamą ir jokia taikos sutartimi nenustatytą padėtį. Konkrečiau pasakius, perspektyva Lietuvai atgauti valstybinę nepriklausomybę galėtų ateiti tik per Berlyno bolševistinės užtvaros panaikinimą, Vokietijos apsijungimą ir jos sugebėjimą, darniame kontakte su Prancūzija, suburti apie save visas kitas, siekiančias nusikratyti sovietinio jungo, tautas tame kontinente, bei jas sucementuoti į stiprią jėgą, kuri galėtų priversti raudonuosius rusus, įsibrovėlius, pasitraukti iš Vakarų Europos atgal į savo bolševistinį "rojų". Kad šiame atsikūrimo procese galėtų ir maža Lietuva užsitikrinti sau atitinkamą vietą, reikalinga, kad tie, kuriems tenka atsakomybė už Lietuvos laisvinimo laivelio vairavimą, surastų, kaip realistiškiau suinteresuoti Vokietijos politiką Lietuvos valstybės atkūrimu.

7. Kaip žiūrite į JAV vedamą kovą su komunizmu Vietname, Kuboje ir Dominikonų respublikoje?

Ji vaizdžiai parodo, jog tariamoji koegzistencijos politika, kurios apaštalautojų netrūksta dar ir šiandien, veda ne į JAV ir Sov. Rusijos tarpusavį susipratimą, o tik paskatina komunizmo vadeivas provokuoti ginkluotas lokalinio tipo kovas. Tai vienas iš sovietinės karo doktrinos metodų, klaidinančiai Maskvos apkrikštytas "išlaisvinimo karo" pavadinimu. Panašių karų, kaip jau vykstantieji Kuboje, Vietname ir Domininkonų respublikoje, gali būti Maskvos ar Pekingo įprovokuota ir eilėje kitų kraštų. Juos būtų galima palyginti su padūkusio šuns užpuldinėjimais. Neišdrisdami pradėti atviro karo prieš JAV., tarptautinio komunizmo vadeivos siekia iščiulpti šio krašto ekonomines ir militarines jėgas pagalba lokalinių karo avantiurų kitų, komunizmo propagandos apsvaigintų, tautų rankomis ir krauju.

8. Koki yra lietuvių karių - veteranų specifiniai uždaviniai tremtyje?

Palaikyti žodžiu ir pavyzdžiu priaugančiose mūsų tautos kartose tikėjimą į Lietuvos naują prisikėlimą nepriklausomam valstybiniam gyvenimui ir ugdyti jose tyrą patriotinį pasiryžimą augščiausioms aukoms už tą didįjį lietuvių tautos idealą. Jei aplinkybės pareikalautų, vėl griebtis ginklo naujai lemtingai kovai.

9. Kaip vertinate mūsų žurnalą KARĮ?

Galiu tik pasveikinti jo redaktorius, leidėjus ir bendradarbius už pasiaukojantį darbą ir sugebėjimą paruošti ir išleisti karinio turinio žurnalą čia tremtyje, kuris savo forma, minčių turiningumu ir naudingumu priaugančiųjų mūsų tautos kartų kariniai-patriotiniam auklėjimui yra vertas augščiausio įvertinimo.

10. Ar esate numatę kokius darbus būdamas pensijoje?

Atiduoti savo paskutinę duoklę Tėvynei Lietuvai — aprašyti savo buvusios veiklos įvykius ir faktus atsiminimų formoje, kad priaugančios mūsų tautos kartos galėtų pasisemti sau iš jų, kas joms atrodytų naudinga naujam pasiryžimui kovoti už Lietuvos laisvę ir valstybinę nepriklausomybę.

KOVOS DRAUGŲ PRISIMINIMAS

(Plk. I. E. Kraunaičio atminimui)

Lietuvai laisvę mes nešėm,
O žuvo daug mūsų kovoj,
Vardus tik sudėjom, surašėm
Paminkluos ir dainoj.

Neskamba krūtinių medaliai,
Tik skauda užgiję randai,
Vis grįžti iš karo negalim,
Tėvyne, kur tu pradingai!

Geriau sugrįžus ten būtų
Be rankų, nors darbą čia turim,
Ten litą žmogus gal įmestų
Sušaudyton kario kepurėn.

Lietuvai laisvė sugrįš dar,
Nors daugelis žus vėl kovoj,
Vardus vėl garbingus rašysim
Paminkluos ir dainoj.

Juozas Šarūnas

PRŪSO TAUTOVARDŽIO AMŽIAUS PRAILGINIMAS MAŽIAUSIA 130 METŲ

PETRAS BŪTĖNAS

(Tęsinys)

860 metai

Sakoma, kad *Lietuva* tautovardis dar nesąs minimas nei 870, nei 999 metais, kai šiems metams *prūso* tautovardis jau buvo žinomas. *Lietuvos* vardo oficialiosios istorinių šaltinių paskelbimo datos yra dvi ir tik šitokios, taigi ir daug vėlesnės už *prūso* ir net baltų kitų tautovardžių paskelbimą: pirmą kartą *Lietuvos* vardas paminimas Vakarų Europos šaltinyje 1009 metais, ir tai yra, regėjome, ryšium su Bruno-Bonifaco mirtimi; pirmą kartą rytinių slavų metraštis skelbia *Lietuvos* vardą ryšium su rytinių slavų kng. Jaroslavo karo žygiais į Lietuvą — 1040 metais, nors tie tokie "žygiai" į Lietuvos jotvingus - sūduvius buvo jau kur kas anksčiau pradėti ir metraščio yra trumpai paminėti. Dėl 1009 metų datos ir ar galėjo būti ankstyvesnė data apie *Lietuvą* Vakarų Europos istoriniuose šaltiniuose, — tuo tarpu nieko daugiau. O antroji, 1040 metų, data yra klaidinanti ir ištisus šimtmečius *Lietuvai* nusukanti, nes jau per akis ji perdaug vėlyva. Ji tetinka žinoti, kad priešmindauginė Lietuvos valstybė jau buvo ir kad Kievo kniažestvai (kunigaikštijai) jau teko susidurti (net irgi dar iš anksčiau) su Lietuvos valstybės lietuvių jotvingių pietryčiais, t. y. su baltų žeme į pietus nuo Nemuno augštupio ir maždaug Kievo kryptimi, kur, kaip sakoma, Jotvinguose galėjo žūti ir Bruno - Bonifacas, bet iš tikrųjų "Rusijos ir Lietuvos valstybių riboje", kaip pamatysime iš čia antrojo, tolimesnio, straipsnio.

Gi iš tikro *Lietuvos* vardas rytinių slavų šaltiniuose jau yra žinomas 860 metais, t. y. prieš 900 metus po Kr., nors ir to pranešėjas rytinių slavų metraštininkas kievietis Nestoras skelbiamas gyvenęs 1056 - 1116 metais, taigi ir tame tarpe rašęs savo metraštį iš kitų įvairių ankstesnių rašytinių šaltinių. Vadinasi, Lietuvos bei lietuvių vardas yra tuo pat laiku paskelbtas, kaip ir čia, matėme, kiti baltų tautovardžiai, ir tai įsirikiuoja jis net kaip senumo veik pirmas į 853, 860, 862, 870, 900, 999 ir 1009 metų grandinę. Apie tai bus atskirame (iš eilės trečiame) šaknies *Leit- Liet- Lat-* straipsnyje

Baltų žemė apie XII amžių po Kr. Iš čia galima susiorientuoti, kur Baltijos pajūryje Pabaltijo erdvėje kuris baltų tautovardis ar kraštovardis galėjo būti pirmą kartą sužinotas skandinavų, t.y. šiaurinių germanų istoriniuose šaltiniuose.

Vakariniai slavai (lenkai, mozūrai) p r ū s o tautovardį galėjo išgirsti net jau ir Pamarėnuose (kaip čia rašo), taigi Pomeranijoje apie Vyslos didžiąją kilpą, betgi vėliau už šiaurinius germanus.

Kur parašyta "Sasnai", tai yra prūsų Sasnos sritis, kurioje buvo 1410 metų Žalgirio - Tannenbergo mūšis.

Kur parašyta "atskiros prūsų kiltys", tai jos ne kiltys, ne gentys, bet XIV amžiaus pirmosios pusės dusburginės Terra Prussie = Prussia'os, Preussen'o Vokiečių teutonų - kryžiuočių ordino okupavus administruojamosios sritys nuo Vyslos žemupio tik ligi Nemuno paties žemupio, o tų sričių pavadinimai, suprantama, daug senesni ir visi baltiški, net beveik visi žemėvaizdiniai gamtovaizdiniai.

Žemėlapis yra prie: Marija Gimbutienė, Rytprūsių ir Vakarų Lietuvos priešistor. kultūros apžvalga straipsnio, — Mažoji Lietuva I, išl. Lietuvos Tyrimo Institutas. New York, N.Y. 1958 m., 12 p.

P.S. Baltų giminės nario p r ū s ų nevadiname pravardžiuojamai: p r ū s a s negali būti nelietuviškai vadinamas nei senprūsiu ar naujaprūsiu, nei rytprūsiu ar vakarprūsiu, nei prutenu prutėnu ar dar kaip.

Prūso tautovardis 999 metais po Kr. Vyslos 200 km ilgio žemupyje. Tas pats tautovardis per 130 metų anksčiau, t.y. 870 metais, tarp Vyslos ir Nemuno žemupių kartu su kitais baltų tautovardžiais.

Keletas strėlių yra nukreipta į pietryčius Dniepro augštupio linkan apie Kievo miestą, betgi į šiaurę nuo Dniepro dešinio - vakarinio Pripetės įtako, taigi ir nuo 810 km ilgio Pripetės - Pinos balyno. Šioje erdvėje VI amžiuje (527 metais pradedant) po Kr. iš užpripečio nuo Karpatų 1450 km ilgio kalnyno atmigravę į padnieprį aplink Kievą ir nuo čia plūdę į šiaurę bei žiemryčius, rytiniai slavai pirmučiausia turėjo susidurti ir su lietuvias, ir kaip tik čia jie turėjo susipažinti su Jotvingų bei Lietuvos vardais, kuriuos Nestoro metraštis vadina sen. rus. Jatviagi ir Litva, o Vakarų Europos istorinis šaltinis 1009 m. skelbia Bruno-Bonifacą žuvus "in confinio Russiae et Lithuae regionum" = Rusijos ir Lietuvos valstybių riboje.

Holmgardr-Novgorod (švediškai ir naujai — rusiškai) "Naugardas" stovi pietryčiau nuo Petrapilio - Leningrado. Nevos upė — Naugardas — Dniepras — Kievas buvo šiaurinių germanų (normanų-varingų, rus. variagi) prekybiško, vergiamojo ir politinio veikimo linija tame ilgame tekančio vandens kelyje iš Baltijos jūros į Juodąją jūrą.

Žemėlapyje Petrapilio (stovinčio vakarinių suomių-ugrų žemėje) ir Minsko (stovinčio baltų žemėje, dabar Gudijos sostinės) ligi pat Pripetės upės eina šiaurės - pietų linija, kuri straipsnio žiniomis ir datomis rodo vakarinių suomių - ugrų ir rytinių baltų susidūrimą su atmigravusiais rytiniais slavais, kuriems pasivergtiems šiauriniai germanai (normanai, varingai - variagai, iš jų ypač švedai) kūrė variagiškai slavišką Rus', "būsimosios carų Rusijos, dabar ir Sov. Rusijos" valstybę nuo 862 metų. Pirmasis rytinių baltų susidūrimas su nuo Kievo į šiaurę migravusiais slavais buvo pačiame padniepryje.

Žemėlapis nufotografuotas su prie jo reikiamu angliškuoju tekstu iš Lietuvių Dienos, 4 nr. 1963 metais. Vyslos žemupys ir strėlės mano pažymėtos, ir tikiuos, kad žemėlapio autorius Juozas Andrius bei žurnalo Redakcija dėl to nerūstaus. Be to, šis žemėlapis pravers ir tolimesniam "Premijuotina mūsų istorijos painiava" straipsniui kaip orientacinis.

VI - VIII amžius

Indoeuropinis, taip pat ir baltų kalbos ilgasis balsis *ū* proslavių kalboje, netekęs labializacijos ("lūpiškumo"), išvirto į rusiškai vadinamą *jary*, rašomą čia lotyniška raide *y*, bet kaip slavišką garsą tariamą labai kietai, taigi nelabializuotai —tą *y* sukietintai, ko lietuvių rašomojoje kalboje niekados nėra buvę ir nėra, pvz.: liet. *sūnus* — sen. slavų *synu* (galūninis *u* ne tik trumputis, bet ir nykstantis, ir, galop, išnykęs; rusiškai jis vadinamas tik tviordyj znak ("kietasis ženklas"), o rusų ir lenkų jau tik *syn;* lot. *fūmus* iš **dūmus*, liet. *dūmas 1* — sen. slavų *dymu* (gale taip pat tviordyj znak), o rusų ir lenkų tik *dym*, ir t.t. — Ši kalbinė žinia praverčia tolimesniam čia tekstui suprasti.

Prūso vardas nėra senas. Vargu jis siekia toliau kaip IX-X amžius. Jei su prūso vardu būtų lenkai susipažinę (žinoma, pavyslyje. P. B.) VI-VIII amžiuje, tai šiandien jie ištarytų ne *Prūsy*, bet **Prysy* (bg. ršt. III, 121, 82 par.). — O tam kalbos dėsniui slavų kalbose pavaizduoti pravartūs yra čia ankstesni *sūnaus* ir *dūmo* pavyzdžiai. Rytiniai slavai (rusai ir kt.) prūsus vadina *prusy*, ne **prysy*. Vadinasi, rytiniai slavai su *prūso* tautovardžiu tėra labai vėlai susipažinę, kaip ir vakariniai slavai (lenkai ir kt.).

Bet matėme, kad 870 metais jau yra *prūs-*: Pruscia. Taigi, *prūso* vardas ne tik jau žinomas IX amžiui dar nesibaigus, bet ir ,kaip skaitėme šio straipsnio pradžioje, jis yra žinomas net ir dar iš kur kas anksčiau. Ir *prūso* bei jo žemės vardo pirmieji mums žinomi paskelbėjai yra skandinavai, o to vardo paskelbimo geografija bus Vyslos žemupys ir pajūrinė - pamarinė juosta, kurioje tarp baltų tada ir buvę pradėję rastis ir kurtis atskiromis sodybomis anie "Danų žemės išeiviai" kaip sporadiškieji (ital. ghetto pobūdžio) kolonistai.

Aisčiai

Tacito I a. po Kr., Kasiodoro VI a. priešviduryje, Jordano VI a. viduryje, Einhardo IX a. pirmoje pusėje ir Vulfstano prieš 900-uosius metus po Kr. *aisčiai* yra vakariniai baltai. Užtat K. Būga, ršt. III, 123 p. 86 par. ir rašo: "*Aisčių* vardui išnykus, IX amžiuje jo vietoje tuojau atsiranda jo išstūmėjas *prūsai*. Rytinių slavų Ipatijaus kronikos 1276-7-8 metų rus. *Prusi* yra pagudėnai (pogezani), Drūsens paežerės (IX a. Vulfstano *Truso* vs. vd., dabar vok. Drausen — S lenk. Jez. Družno) kaimynai"; tam pritaria ir Dusburgo kronika, baigta prieš 1326 metus, ir žr. Bg. ršt. III, 120 p. 80 par. Prūsų žemės sričių nuo Vyslos 150 km ilgio žemupio į rytus pirmoji yra Pamedė, o antroji Pagudė "pakrūmė", jų riboje esant Elbingo (IX a. Vulfstano *Ilfing)* upei ir Drus-no Drūs-en-s Drūs-en-į . . . ežerui. 870 metų *Prucia* "Prūsija" yra žinoma tarp Einhardo ir Vulstano gyvenimo laiko, suprantama, Prūsija vadinta dar ir iš anksčiau, gal net iš VI amžiaus po Kr., kada baltų žemės pajūrį ėmė grobuoniškai puldinėti vis atplaukdami normanai — varingai (rus. variagi) — skandinavai, taigi šiauriniai germanai. Todėl *aisčių* pavadinimas bus nykęs pamažu, o *prūsų* pavadinimas bus kur kas anksčiau atsiradęs, negu ligi šiol buvo manyta. Ir dar, — *aisčių* vardą bus buvę turėję net ir visi vakariniai baltai, kol *Prūsijos, prūsų* vardas pamažu išstūmė aną tautovardį, ir bent nuo mums žinomosios 870 metų datos ir yra tai, ką XIV amžiaus pradžios Dusburgas ir vadina *Prussia* ar *Terra Prussie* su savo ne 11, bet 12 parčių (lot. partes), t. y. administracinių dalių, kaip Pamedė, Pagudė "pakrūmė", Barta, Plikoji Barta ir kt., kaikurių būtovininkų klaidingai vadinamų prūsų tautos kiltimis ar gentimis. Tų visų "parčių" vardai yra grynai baltiški ir vien žemėvaizdiniai ar gamtovaizdiniai. Prūsų kalba teturi dvi ryškias tarmes per visą savo žemės plotą, o tai taip pat nėra "kiltys" ar "gentys".

Amžius

Iš šio straipsnio turime baltų tautovardžių amžių, nuo kada jie buvo pirmą kartą paskelbti kurių istorinių šaltinių:

853 metai *kuršiams*, ir tada Apuolės pilies apsiaustis, šiauriniuose germanuose paskelbtiems;

860 metai *Lietuvai*, rytiniuose slavuose paskelbtai tarp 853 ir 862 metų, o tada Lietuvos valstybė jau buvo ir veikė nuo Baltijos jūros į rytus ligi Dniepro augštupio;

862 metais normanai ypač sujudo kurti švediško vardo Rus' — variaginę, taigi skandinaviško prekybiškai politinio pobūdžio koloninę Rusiją, varingų (variagų) — normanų perdėm vadovaujamą, tarp Holmgardr - Novgorod (atseit, Naugardo) ir Kievo miestų su Dauguvos ir Dniepro augštupiais, kai tiems normanams - variagams - šiauriniams germanams prieš 9 metus, 853 metais ties Apuole, nepasisekė "ankstesnės švediško vardo Rus'" susikurti Lietuvos valstybės Žemaitijos pajūryje, kur Apuolės, Įpilties, Klaipėdos, Kretingos, Dzintarės "Gintaros" ir "Seeburgo" mūsų pilys; *Seeburg* yra 853 metų Rimberto pranešime, ir tai gali būti Liepoja, ar Gruobynas, ar Kapsėda šiauriau Liepojos;

870 metai *prūsams, žiemgaliams* ir *karelams*, šiauriniuose germanuose paskelbtiems;

prieš 900-uosius metus po Kr. — orientaciniai metai rytiniuose slavuose, norint kalbotyrinėmis priemonėmis surasti tų slavų tiesioginių ar netiesioginių kaimynų baltų tautų pavadinimų senumą;

999 metai *prūsams* buvo skirti, ir žr. 870 metus;

1009 metai *Lietuvai* Vakarų Europos istoriniuose šaltiniuose, jei nebūtų kada ten besurasta ankstesnių datų, kurių tikrai ten dar turėtų būti;

1040 metai *Lietuvai* rytiniuose slavuose yra netiksli data, nepateisinamai pervėlyva, ir todėl *Lietuvos* vardo paskelbimo reikalui imtina 860 metų data.

— — —

P. S. Šis straipsnis yra susijęs su tolimesniu "*Leit- Liet- Lat-* paslaptis" straipsniu, kur tarp kitko yra išvardyti jau visi baltų šeimos ir žemės tautovardžiai su savo pirmo karto kur paskelbimo datomis.

Klaipėdos - Liepojos tarpas. Įeina Žemaitijos pajūris, o Žemaitijai priklauso Klaipėdos sritis bei istorijoje žemaitinės įtakos buvo ir dabartinės Latvijos valstybės Kuršo pietinė juosta. Rimberto kronikos 853 metų Seeburg baltų pilis bus arba Liepoja, arba Gruobynas, lat. Gruobinia, arba žemėlapyje matomo Tuosmarių ežero šiauriniame šone Kapsėda, žiemryčiau Liepojos. O matomi Durbės ežeras ir bžk. į žiemryčius nuo Liepojos, kur 1260 metais lietuviai visiškai sumušė Vokiečių ordino kariuomenę. Tai Lietuvos valstybės Žemaitijos pajūrinė pilių zona: Apuolė į rytus nuo Skuodo; Dzintare "Gintara" Ožputės, lat. Aizpute, aps. Aprikių apyl., toli į šiaurę nuo Durbės; Gruobynas į rytus nuo Liepojos; Įpiltis į šiaurę nuo Darbėnų; Kapsėda į žiemryčius nuo Liepojos; Klaipėda, Kretinga, Liepoja ir Ekečio piliakalnis į šiaurę nuo Klaipėdos.

Žemėlapinė nuotrauka iš J. Andriaus 1956 metų Lietuvos žemėlapio.

1-jo GUSARŲ PULKO PASKUTINIŲJŲ DIENŲ NUOTRUPOS

A. ŽILVYTIS

Gražusis birželio mėn. pavakaris. Diena baigėsi. Saulė nors dar šildė ir švietė, bet po truputį jau rengėsi savo nakties poilsiui. Visais keliais, vedančiais į Kauną, raudonoji armija veržėsi. Tankai užplūdo Ukmergės ir Radvilėnų plentus. Važiuoja ir važiuoja. Atvažiuoja, pravažiuoja miestą, apsuka ratą, užvažiuoja iš kitos pusės ir vėl ta pačia gatve atvažiuoja. Mulkina mums akis ir vaizduoja begalinei didelę raudonąją armiją.

Prie 1-jo gusarų pulko štabo, aikštelėje netoli Radvilėnų plento, stovi susimetęs būrelis pulko karininkų ir stebi tą nesibaigiančią ir vis dar riedančią tankų vilkstinę. Veiduose baimė ir rūpestis. Kas bus toliau? Ko mes susilauksime?

Pasikinkęs kumelaitę važiuoja plentu ūkininkas. Valdantis tanką šoferis, tyčiomis ar atsitiktinai, sulaiko vieno šono tanko vikšrus. Tankas, staiga, čiuožia į vieną pusę ir sulamdo tam ūkininkui ir taip jau menką jo vežimėlį. Tankistas, dėmesio neatkreipdamas į sulaužytą ūkininko vežimėlį, išlygina tanką ir nurieda toliau. Šiaip taip ūkininkas susiraišioja sudaužytą savo vežimėlį ir dingsta iš tos gatvės.

Pirmąjį sekmadienį raudonajai armijai esant Kaune, 1-sis gusarų pulkas dar nepalūžta ir surengia Nemuno pusiasalyje, už Karmelitų bažnyčios žirginio sporto rungtynes. Rungtynėse stebėtojais dalyvauja daug augšto rango rusų karininkų ir ten, šalia mūsų trispalvės, jau plevesuoja ir bolševikų raudonoji vėliava. Ar taip įsakyta, ar pagerbiant "svečius" tas buvo padaryta, nežinau. Rungtynės praėjo labai gražiai ir tvarkingai ir jų rezultatai buvo labai gražūs ir puikūs, nežiūrint, kad okupantas jau sėdėjo šalia.

— — —

Eskadronai stovi išblaškyti ir išmėtyti po kiemus ir kluonus. Pulko štabo tarnautojai susimetę kokiame tai name. Sėdime ir laukiame, ko — ir patys nežinome. Ilgiausias traukinys 1-jo gusarų pulko amunicijos, mundiruotės, inventoriaus ir viso kito turto stovi Vilkaviškio geležinkelio stotyje ir laukia, kad kas jį iškrautų. Gaila, mes jau okupuoti ir iškrauti ir tam turtui padėti nebeturime vietos. Stoties pareigūnų pasakymu Vilkaviškio geležinkelio stotyje dar niekuomet nestovėjo toks ilgas traukinys, kaip kad šis 1-jo gusarų pulko turtą vežantysis.

Kariuomenės vadovybė šiaip taip susitvarkė su 9-ju pėst. pulku, jį išblaškydama ir išmėtydama, ir parengia mums patalpas Marijampolėje. Pulkas apsigyvena Marijampolėje ir pradeda savo darbą. Bet tas darbas, nežinau net kaip jį ir pavadinti, buvo daugiau netvarka ir sąmyšis, negu koks rimtas darbas.

Atvyksta pulkan paskirtas politiniu vadovu Bieliauskas ir čia pat iš eskadrono kareivių ir puskarininkių parenka ir paskiria politinius vadovus eskadronams. Pulko politinis vadovas Bieliauskas turėjo pulko vado teises, o paskirtieji į eskadronus politvadovai — eskadronų vadų teises.

Visi politiniai vadovai, nežiūrint, kas jie buvo, turėjo karininkų teises ir jie visi gavo tokias pat pinigų sumas rūbams įsigyti, kaip kad karininkai, baigę Karo mokyklą. Visi jie buvo kariuomenės įsakyme pravesti ir paskirti į dalinius, nežiūrint, kad juos tik pulko politinis vadovas parinko ir paskyrė.

Pulke vyksta šios naujovės: plėšiame ir pjauname mundirų antpečius ir segame ar siuvame kario laipsnius prie mundiro kalnieriaus. Atleidžiama nuo vyresniųjų nuolatinio sveikinimo. Įsakoma sveikinti tik vieną sykį dienoje, tik pirmą sykį vyresnįjį susitikus. Kitus kartus jį sutikus, sveikinimas jau nėra būtinas. Neveda mi kariai ir į bažnyčią. Jei kas nori sekmadieniais eiti į bažnyčią, gali tai padaryti nueidami pavieniai. Įsteigiamas pulke pulko laikraštukas "Gusaras".

Dėl pulko karių drausmingumo ir gero išauklėjimo 1-me gusarų pulke per daug kokios netvarkos ar nedrausmingumo nebuvo. Kariai beveik visi buvo paklusnūs ir vykdė savo viršininkų įsakymus. Tik šiokia tokia trintis ar nesklandumai vyko dėl tų politinių vadovų lygių teisių.

Vieną dieną, pulko vadas iš Marijampolės vyksta į pulką ir pakelyje sutinka savo pulką puskarininkio vedamą į Marijampolės miesto aikštėje rengiamą mitingą. Puskarininkis — politinis vadovas tai darė pulko politinio vadovo įsakymu. O pulko politinis vadovas tai tas pats,

kas ir pulko vadas. Kaip ten buvo, nežinau, bet, rodos, pulko vadas tuo reikalu su politiniu vadovu susitvarkė ir politinis vadovas, jei ne atsiklausti, tai nors pranešti apie tokius įvykius ateityje turėjo.

Dauguma pulko puskarininkių pristatoma prezidentui pakelti į leitenantus, bet nežinau kaž kodėl nei vienas iš pristatytųjų nebuvo pakeltas. Kalbėjo, kad ir tos pačios atestacijos, kuriomis buvo pristatoma pakelti į karininkus, pro vienas duris išvažiavo, o pro kitas grįžo.

Bet kartą ir politinis vadovas puskarininkiams pasakė: nemanykite, kad jūs esate kitokie ir geresni negu karininkai. Tiek karininkai, tiek ir jūs tarnavote buržuazinei Lietuvos kariuomenei ir mes komunistai, jus ir karininkus, vienodai traktuojame.

Bet pulkas visą laiką buvo tvarkingas ir viskas jame gerai vyko. Ir čia, būdamas Marijampolėje ant Šešupės krantų, pulkas surengė žirginio sporto rungtynes. Tai buvo pirmas ir paskutinis Marijampolės visuomenei platesnio masto pulko pasirodymas. Tuo syk Lietuvos kariuomenė, jau buvo pavadinta Liaudies kariuomene ir jai jau vadovavo bolševikų paskirtas kariuomenės vadas — bolševikas, komunistas, rusų kariuomenės lietuvis karininkas, generolas majoras Baltušis - Žemaitis, kuris irgi buvo pakviestas į rungtynes. Jis stebėjosi gusarų pulko karių geru išlavinimu ir tokiomis augšto lygio surengtonis rungtynėmis.

Komunistų partija neturėjo Lietuvos kariuomenėje karininkų komunistų. Gal tik vieną kitą parsidavėlį ar išdaviką, kaip kad gen. Vitkauską. Tada jie karininkus, daugiau karių mylimus ir mėgstamus, skyrė į augštesnes vietas. Labai populiarus ir karių mėgiamas 1-jo gusarų pulko vadas plk. I. Kraunaitis buvo paskirtas augštesnėms pareigoms, o gusarų pulko vadu buvo atkeltas iš ulonų pulko majoras J. Šeblovinskas. J. Šeblovinskas nebuvo mūsų pulkui svetimas. Jis, prieš išeinant į ulonų pulką, dirbo ir tarnavo 1-me gusarų pulke, eidamas įvairias pareigas: pulko ginklininko, maisto tiekėjo, krautuvės prižiūrėtojo ir kitokias. Pulke tarnaudamas, iki neturėjo Lietuvos pilietybės, jokio laipsnio neturėjo. Buvo tik karininkas. Ištarnavęs 10 metų, gavo Lietuvos pilietybę ir tuo pačiu leitenanto laipsnį. Vėliau buvo pakeltas į kapitonus ir Liaudies kariuomenėje —į majoro laipsnį. Jis buvo rusų armijos gudas karininkas. Revoliucijos laikais, ar vėliau, pabėgęs iš to krašto ir visa širdimi įsijungęs į lietuvių eiles su meile ir dideliu rūpestingumu tarnavo Lietuvai. Bet likimo taip buvo jau lemta, kad tie, nuo kurių jis bėgo, jį rado čia, iš pradžių dar paaugštino ir pulko vadu paskyrė, o vėliau, kaip žinoma, išvežė ir nukankino. Jis buvo puikus žmogus ir labai būtų sunku surasti jam prilygstantį. Visuomet būdavo linksmas ir patenkintas. Ar tu būsi eilinis, grandinis, puskarininkis ar karininkas, su visais jis būdavo vienodas ir visus vienodai gerbė ir mylėjo.

Teko ilgą laiką man su juo dirbti. Jis buvo man kaip tėvas, o ne viršininkas. Mėgo jis labai medžioti. Nors aš ir nebuvau medžiotojas, bet dažnai ir mane pasikviesdavo. Kartą, pavasarį, J. Šeblovinskas, aš ir menininkas Z. Kolba (dabar gyvenantis Čikagoje) nuvykome į Kleboniškių mišką slankų medžioti. Laukiame, laukiame mes tų slankų. O jos kaip neatskrenda, taip neatskrenda. Pradėjome į taikinius šaudyti iš nuobodumo. "Vyručiai", sako jis, "jūs man visas slankas išbaidėte, ir aš nieko šį kartą nelaimėjau". Bet jokio pykčio jo balse, jokio užmetinėjimo ar blogesnio žodžio mes iš jo nebegirdėjome. Toks buvo majoras J. Šeblovinskas tada 1-jo gusarų pulko vadas.

Žinoma, neapsiėjo pulkas ir be išdaigų. Vieną rytą, iš po nakties, buvo rasta visur išlipintų, ranka rašytų, tokio turinio raštelių: "Po kareivinėmis yra paslėpta bomba, ji sprogs (buvo net ir data nurodyta) pasisaugokite! Smetonos karys".

Gal būt tie lapeliai buvo juoko tikslu išlipinti, bet, reikia pasakyti, kad daug baimės jie visiems įvarė. Kareiviai tą naktį bijojo kareivinėse miegoti. Kad nekiltų panika ir kareiviams drąsiau būtų, kareivinėse tą naktį turėjo nakvoti karininkai. Be to, buvo pranešta ir rusams. Kiek jie čia vargo, kiek darbo padėjo, bejieškodami tos bombos. Bomba nebuvo surasta ir ji, žinoma, nesprogo.

Visur rašau 1-sis gusarų pulkas; man taip gražiau skamba ir aš prie tokio pavadinimo esu pripratęs. Faktinai, kai aš pradėjau tarnauti pulke, jis vadinosi 1-sis Gusarų Didžiojo Lietuvos Etmano Kunigaikščio Jonušo Radvilos pulkas, bet vėliau, 1939 m. spalių mėn. 7 d. Respublikos prezidento aktu, įsakymu pulkui Nr. 306, str. 1 ir įsakymu kariuomenei Nr. 81 str. 1 jis buvo perkrikštytas ir pavadintas 1-sis Husarų Kunigaikščio Jonušo Radvilos pulkas, o 1940 m. liepos 25 d. įsakymu Liaudies kariuomenei Nr. 89 str. 9 1-sis pulkas buvo pavadintas tik 1-ju husarų pulku.

1940 m. rugsėjo 12 d. 1-sis husarų pulkas įjungtas į 29 ŠTK ir pavadintas 26 katalerijos pulku (įsak. pulk. 275 Nr., 12 str.).

Bet 1-jo gusarų pulko gyvenimas tuo dar nepasibaigė. Jo likvidacinė komisija persikėlusi, dar ir Kaune, ilgą laiką dirbo ir jos baigto darbo datos nežinau ir nieko apie ją negaliu pasakyti.

NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS KARIŲ TEATRAS

Apybraiža iš atsiminimų

VLADAS BRAZIULIS

(Pabaiga)

Planų kaitaliojimai

Nors vienu metu buvo projektuota K. teatrą suvalstybinti, sudarant pradžiai etatus bent keliems pagrindiniams asmenims, bet ir po ilgų diskusijų nepavyko teigiamų išdavų pasiekti. Vėliau kaikurios instancijos savo pakartotiniais žygiais tinkamų vaisių taip pat nelaimėjo. Mūsų nuopelnai veikė prieš mus kaip bumerangas. Kaikas valdžios viršūnėse naudojo toki argumentą: jeigu K. teatras sėkmingai skynė laurus per 11-12 metų, tai gali ir toliau gyvuoti, remdamasis turimomis pašalpomis ir "paglostymais", bet nepridedant tos naštos prie sunkiai bebalansuojamo valstybės biudžeto.

Įvairiais vidaus gyvenimo tarpais pašnekėsiai rodė polinkio kaiką akademiškai pagilinti, vienai kitai teorinei sričiai daugiau laiko pašvęsti. Šitaip apsisprendus, daugelis svarbių problemų išgvildenta ir praktiškai išbandyta. Kaikas dalyvių studijavo Vytauto Didžiojo universitete ir iš ten atsinešdavo šviežių įspūdžių, naujų temų, begalinio domėjimosi ir tartum karštų žiežirbų kūrybai. Pakeliui ir universitete prof. B. Sruoga įsteigė teatro seminarą.

Tatai gerokai suretino mūsų vaidinimus. Naudingos reformos nespėta iškelti rampos šviesoje. Platiems sumanymams ir naujoms srovėms pakenkė pražudęs viską karas.

Vargingi mūsų likučiai bei atžalos retkarčiais tepasirodė Jaunajame dramos teatre, mokyklose, iškilmėse, Vičiūnų kaime (šalia A. Panemunės), Kulautuvos stovykloje internuotiems kariams, Vokietijoje — mūsų pabėgėlių stovyklose ir dabar, kiek gauname patirti, dar pasirodo įvairiuose pasaulio kraštuose.

BAIGA. TRŪKUMAI

Teatleidžia kantrūs skaitytojai už keletą digresijų —šuolių į šalis, nuo tiesioginės temos. Palyginimai ar dar tolimesni šalutiniai klausimai yra būtini šių dienų jaunimui arba mūsų palikuonims. Nusmukęs, suskurdęs išeivijos lietuvių teatras bemaž neteikia mums vilčių į betkokias greitas prošvaistes.

Šioji apybraiža jau verste verčia patikslinti ar bent paminėti kai kuriuos faktus, minimus dabar leidžiamoje Lietuvių Enciklopedijoje, kuri rėmėsi įvairiais šaltiniais, tačiau drįstame tvirtinti, kad šie mūsų duomenys yra tikresni.

Kiek pastebėta:

3 t. 355 psl. Kunigas Br. Bumšas "Kauno įgulos Kareivių klube drauge su K. Glinskiu įkūrė dramos teatro Vilniaus studiją".

Šioji studija gimė anksčiau Vilniuje.

6. t. 257 psl. Filmas. "... Ilgesni F. pasirodė: 1930 "Lietuvos Kareivėlis" (Vl. Braziulevičius, operatorius Dunajevas)".

Tikslus pavadinimas — Mūsų kareivis. Šis pavadinimas minimas ir 11 t. 23 psl. Karių teatras.

7 t. 327 psl. Glinskis Kastantas. "... 1919 pradžioje iškviestas į Vilnių, čia organizavo Vilniaus teatro studiją. Lenkams Vilnių užėmus, su studija išsikėlė į Kauną. Pritrūkęs lėšų, studiją perkėlė į Jurbarką, kur išbuvo 6 mėnesius, iš kur vėl grįžo į Kauną, kur su kitais įst. Kauno Kareivių klubą".

Glinskis Vilniuje organizavo teatrą, kuris dar nebuvo atidarytas, kai lenkai užėmė Vilnių. Tada teatras buvo perorganizuotas ir pavadintas Vilniaus teatro studija. Glinskis nėra buvęs venas iš Kauno Kareivių klubo steigėjų.

7 t. 328 psl. Glinskis Kastantas. "... Kauno Kareivių klubą, kuriame statė Hejermanso Viltį".

8 t. 172 psl. Heijermans Herman. "... H. dramą Viltį vaidino Kauno vst. dramos teatras."

Abi tos žinios teisingos, bet 8. tome nepaminėta, kad Viltį statęs ne tiktai vst. teatras.

10 t. 537 psl. Kareivių Prietelių Draugija. "... turėjo atskiras patalpas, kur buvo ruošiami kariams spektakliai ir kt. Vėliau šias pareigas perėmė švietimo komisijos, kurios buvo kiekvienoje kariuomenės dalyje."

Nepaminėta, kad kariams spektakliai buvo ruošiami Vilniaus teatro studijos, Karių teatro

ir kitų. 1920 m. Kar. Pr. Dr-ja nuo klubo nutolo. Ir tiktai 1922 m. pabaigoje šių pareigų dalį perėmė švietimo komisijos jau ne iš Kar. Pr. Dr-jos.

11 t. 14 psl. Karininkų Ramovė. "... K. R. pradžia siekia 1919.7.23, kada buvo įsteigtas Kauno įgulos karių klubas. Dėl patalpų stokos ir mažo narių skaičiaus klubas vėliau likvidavosi".

Čia turima galvoje jau minėtas Kauno kareivių klubas, kuris ne dėl patalpų stokos ir mažo narių skaičiaus likvidavosi, bet pareigų ir turto dalį perdavė atskiroms įgulos dalims.

11 t. 23 psl. Karių teatras. "(1930 pastatyta Palangoje Putino Nuvainikuotoji vaidilutė)".

Mūsų vaidintoji Motina vaidilutė yra ta pati misterija. Antraštė autoriaus pakeista.

Ten pat: "... Iš viso K. t. yra vaidinęs 480 kartų (apie 45 veikalus), suruošęs 162 koncertus ir kt."

Labiau artėjant šioje apybraižoje prie tikslumo, skaičiai jau kitokie. Iš viso vaidinta scenoje 544 kartus (apie 79 veikalus), suruošta 166 koncertai, jeigu neminėti nei radiofono, nei montažų, nei kt.

11 t. 394 psl. Kernius - Kernauskas Alfonsas. "... 1920 vaidino K. Glinskio vadovaujamoje studijoje Vilniuje".

Studija išsikėlė iš Vilniaus 1919 m. Kernius-Kernauskas vaidino 1919 ir 1920 m. Kaune.

13 t. 153 psl. Kriščiukaitis Antanas. "... K. 4 veiksmų komediją — Avinėlis nekaltasis — statė Karių dramos kuopelė".

Statė Karių teatras.

26 t. 48 psl. Rucevičienė Elena. "... 1918 įstojo į K. Glinskio sudarytą profesinį teatrą Vilniuje ir 1918-19 lankė K. Glinskio teatro studiją".

Į teatrą įstojo 1919 m. ir studiją lankė 1919-20 m.

27 t. 57 psl. Scenarijus. "... V. Mykolaičio-Putino misterijai Nuvainikuotai vaidilutei įspūdingą s. sudarė Birutės kalno aplinka Palangoje".

Misterijai Motinai vaidilutei.

28 t. 393 psl. Sruoga Balys. "... Jo pirmasis veikalas Milžino paunksmė (1932, 1954 JAV, Raštai 2) — jo ir lietuvių dramaturgijos šedevras. Tačiau pripažinimas ne tuoj suteiktas: Vytautinių metų literatūros konkurso jury komisijos veikalas atmestas dėl su literatūra maža bendra teturinčių sumetimų".

1) Atsiųstasis jury komisijai veikalas buvo pavadintas Milžino paunksmėje.

2) Veikalas nebuvo komisijos atmestas. Buvo labai gerai įvertintas. Balsų prieš premijos

"Vilkolakio" gastrolės Ukmergėje. Viduryje, tarp pulko karininkų ir aktorių, 1 p. D.L.K. Gedimino p. vadas plk. Skorupskis; vyr. pulko gyd. dr. J. Nemeikša ir 'Vilkolakio' režis. A. Sutkus. (Iš V. Žukausko Teatrinio archyvo)

skyrimą nebuvo. Labiausiai komisija buvo įteigta stipriais ir nuoširdžiais nario A. Olekos-Žilinsko argumentais. Kiti nariai: kan. J. Tumas-Vaižgantas, Faustas Kirša, Liudas Gira ir pirmininkas — šios apybraižos autorius. Bet komisija pagal Vytauto Didžiojo įstatymą buvo priklausoma. Lėšų premijai negavo. Tad ne komisijoje būta "su literatūra maža bendra teturinčių sumetimų".

29 t. 34 psl. Strazdas Kazys. ". . . 'lietuviškas vestuves, kurios buvo pastatyos Tilmanso salėj ir Valstybės teatre".

Nepaminėta nei Karių teatras, nei Gabija.

29 t. 443 psl. Šiauliai. Švietimas ir kultūrinis gyvenimas. ". . . Š. mst. muzikinis teatras. . . pastatė kelias operetes (. . . J. Strauso Šikšnosparnį)."

Šioje apybraižoje minimas vertimas buvo paskolintas iš Valstybės teatro.

— — —

Dėkodami vienam kitam dar gyvam ano K. teatro dalyviui, noriai pagelbėjusiam šį bei tą, prisiminti ar patikslinti — faktus, datas, vietas, asmenis, brangias smulkmenas ir kt., visdėlto gailestaujame, dar neturėdami bent šimtelio anų laikų spaudos recenzijų, aktualių esminėmis temomis straipsnių, bent poros šimtų nuotraukų, bent kelių įsakymų kariuomenei, bent keliolikos apdovanojimų ordinais ar medaliais dokumentų ir būdingų susirašinėjimų.

Jeigu dar ką pavyks gauti, tai papildysime šią nelabai teįtikinamą apybraižą ir pasieksim kiek labiau atbaigto vaizdingumo. Apie išsamų tam tikrais požiūriais pilnumą, aišku, šiandien nė svajoti nebegalima.

Tuo tarpu pridedame vieną apžvalgėlę iš 1928 m. Lietuvos Aido 243 nr., antrą — iš 1928 m. Kario 52 (500) nr. ir nuotraukas

Bandysime dar, stengsimės dar rankioti. . . Gal kiek pavyks?

"Lietuvos Aidas" 1928 m. 243 nr.

KARIŲ TEATRAS

Mūsų kariuomenėje ir kultūrinis darbas gana plačiai pasireiškia įvairiose srityse. Šalia savo intensyvaus tarnybinio darbo kariai nepamiršta ir meno kultūros.

Ne tik mūsų kariuomenėje, bet ir mūsų visuomenėje labai plačiai yra žinomas karių teatras. Jį įkūrė 1920 m. balandžio 6 d. plk. ltn. Vl. Braziulevičius, kuris ligi šiol jam vadovauja ir visą laiką pats režisuoja. Šio teatro darbas visada ėjo labai sunkiose sąlygose: neturėta nei savo nuolatinio būsto, nei lėšų, pati vaidintojų sudėtis nebūdavo pastovi.

Karių teatras pradžioje veikė buvusiam Kauno įgulos karių klube, kuriame kurį laiką vaidino K. Glinskio Vilniaus teatro studija, J. Vaičkaus trupė ir Braziulevičiaus karių trupė. Pastarojoje įvairiu metu vaidindavo šie žymsnieji asmenys: pulkininkai leitenantai Braziulevičius, P. Pundzevičius (dramaturgas Petliukas) ir Lanskoronskis, karininkai — B. Bobelis, Ališauskas, Gedmantas, Dagys, Šepetys, Briedis, puskarininkiai Zauka, Pratkus ir Staugaitis, p. Busilas p. p. Žalenkivičaitė - Petrauskienė, Lukšienė, Grikevičiūtė, Gedeikienė, Tuménienė ir k. Kai kada vaidindavo kai kurie valst. teatro artistai.

Per pirmus savo gyvavimo metus karių teatras pastatė 100 spektaklių, iš kurių 29 nemokamai. Šių spektaklių žiūrėjo apie 9,000 karių (po 300 žm. kaskart). Kai kada spektakliai buvo statomi labdarybės tikslu; pelnas buvo skiriamas kareivių švietimui.

Karių teatras pirmas Lietuvoje pradėjo statyti operetes (1921 m.). Vaidinimo metu salė paprastai būdavo pilnutėlė.

Karių teatras 1921 m. aplankė pafrontės miesteliuose stovinčias kariuomenės dalis, statydamas "Užburtas kunigaikštis" ir S. Čiurlionienės "Kuprotas oželis". Vieno tokio spektaklio žiūrėjo išsyk net 3000 žm.! O paprastai žiūrėdavo po 1000 - 1500 žm. Pafrontėje spektaklių iš viso žiūrėjo apie 7000 žm. Vienas spektaklis buvo pastatytas tiesiog miške.

Čia malonu prisiminti, kad 1920 m. į kariuomenę buvo savanoriais įstoję p. p. Kipras Petrauskas, Ant. Sodeika, St. Šimkus ir K. Binkis. Pirmieji trys važinėjo pafrontėje ir surengdavo koncertus. Malonu pastebėti, kad sunkiu Tėvynei momentu ir mūsų įžymiausi menininkai sumilitarizėjo.

1925 m. karių teatras pradėjo statyti A. Ostrovskio pieses. Įvertindamas tą žygį, žymus mūsų teatro kritikas Vikt. Pr. šitaip pastebėjo spaudoje:

"Ostrovskis, kaip skaudi rykštė, plakanti būdus ir įpročius paveldėtus ir mūsų iš Rusijos, — be galo yra brangus lietuvių visuomeninei minčiai.

Mes, jaunutėlė valstybė, susidariusi ištvirkusiai Rusijai iširus. Mes dar painiojamės tinkle organizacinio periodo, kurio nuolatiniai palydovai — biurokratizmas, protekcionizmas, kyšių ėmimas, bičiulystė, valstybinis "šeiminiškumas" ir kitos visuomenės buities votys.

Šiuo atžvilgiu teatrui tenka labai garbingas vaidmuo atlikti.

Reiškia, teatre turi būti rodomi tokie veikalai, kurie vaizduotų, kaip palengvinti ir išvalyti iš visuomenės gyvenimo visus blogumus, ir tokie, kur kultūringi kilnūs motyvai kuo aiškiau švytėtų".

Tad karių teatro nuopelnas šiuo atžvilgiu yra tas, kad pradėjo žadinti teatrinės visuomenės sąžinę.

Karių teatras pirmas po did. karo pradėjo statyti originalius liet. veikalus —Žvirgždės 4 v. dr. "Talka". Kaip tik po to įvykio atsiranda Čiurlionienės "Aušros sūnūs", Tarvydo "Per audrą" ir P. Vaičiūno veikalai (visi — valst. teatro repertuaro).

1927 m. karių teatras bendrai su "Gabijos" choru pastatė K. Strazdo "Lietuviškas vestuves", kurias režisavo ir patobulino Braziulevičius. Taigi, karių teatras palietė ir tautiškąjį mūsų liaudies meną.

Karių teatras pirmas Lietuvoje pradėjo statyti radio spektaklius (1927.3.4). Tą žygį pagyrė "Lietuvis", "Aidas" (Echo) ir k. laikraščiai. Ta naujenybe liko patenkinta Lietuvos visuomenė ir net lenkų okupuotieji mūsų tautiečiai. Visuomenei labai naudingi yra patriotiški, per radio transliuojami veikalai (k. a. L. Giros "Beauštanti aušrelė" ir Paparčio žiedas" ir k.), kuriuose tarp kita ko įspūdingai skleidžiama Vilniaus vadavimo idėja.

Karių teatras, kaip žinome, taip pat pirmas pradėjo statyti pirmą lietuvišką kino filmą "Lietuvos kareivis", dalyvaujant valst. teatro, karių teatro ir k. artistams. Šios filmos pasirodant kino ekrane nekantriai laukia mūsų visuomenė ir patys kariai. Ją pamatysime dar prieš naujuosius metus.

Taigi matome, kad karių teatras pirmas susirūpindavo daugeliu naujų meno sričių ir pirmas imdavosi naujo sunkaus darbo.

Ligi šiol karių teatras suvaidino šiuos veikalus: Čechovo 1 v. kom. "Jaunikis" — 28 kartus, Baluckio 2 v. kom. "Vyro ieškojimas" — 9 kartus, 1 v. "Alyvos žydi" — 13 kartų, Petliuko 2 v. kom. "Velnias — ne boba" — 21 kartą, Žemaitės 2 v. k. "Apsiriko" — 16 kartų, Bafico 1 v. k. "Advokato patarimai" — 16 kartų, Vaižganto 1 v. "Namai — pragarai" — 14 kartų, 3 v. tragikom. "Lapkus' '— 24 kartus, 1 v. k. "Žvakutė užgeso" — 14 kartų, Žemaitės 3 v. k. "Trys mylimos" — 10 kartų, Baluckio 3 v. k. "Aukso dievaičiai" — 16 k., 1 v. k. "Nesipriešink" — 15 k., 3 v. dr. "Kova" — 16 k., M. Petrausko 1 v. operetė "Consilium facultatis" — 29 kartus, Čiurlionienės 1 v. k. "Gegužis" — 18 k., 4 v. k. "Avinėlis nekaltasis" — 12 k., Čiurlionienės 1 v. "Kuprotas oželis", 1 v. f. "Tai politika" — 29 k., 3 v. k. "Prano laimė" — 11 k., 3 v. pjesė "Skenduoliai" — 8 k., Čechovo 1 v. k. "Meška" — 36 k., M. Petrausko 3 v. operetė "Užburtas kunigaikštis" — 19 k., 3 v. dr. "Širdies kerštas" — 6 k., 3 v. k. "Karolio teta" — 9 k., Cicėno 4 v. dr. "Našlaičiai" — 2 k., M. Petrausko 3 v. operetė "Apvesdinkite ir mane" — 14 k., Ostrovskio 5 v. dr. "Pelninga vieta" — 5 k., M. Petrausko 1 v. operetė "Milionierius" —1 k., "Talka" — 1 k., Ostrovskio 4 v. "Prilips ožys liepto galą" — 9 k., 1 v. oper. "Agutė rauda, juokias Jonuks" — 8 k., "Beauštanti aušrelė" — 15 k., "Lietuviškos vestuvės" — 1 k., "Paparčio žiedas" — dalimis 9 k., Feldmano 3 v. dr. "Gyvenimas" — 1 k., Gaigalo 4 v. "Laisvės kovotojai" — 16 k., L. Giros 1 v. "Vaduotojas" — 3 k., ir V. Braziulevičiaus 1 v. k. "Augila nebrendila" — 3 k. Be to, per radio buvo vaidinta: Bačkio 5 v. pasaka "Aukso žirgas" — 1 k., Averčenkos 1 v. "Irgi galva" — 1 k., Dobino 1 v. vod. "Daug triukšmo dėl vieno" — 1 k., Ozarovskio 1 v. š. "Egzaminai į operos — dramos kursus" — 1 k., Vydūno 1 v. "Lietuvos pasakėlė" — 1 k., Vydūno 1 v. tragedija "Vėtra" — 1 k., Vienuolio 1 v. "Ugninis rutulys" — 1 k.

Spektaklių pastatyta: kareiviams Kaune ir provincijoje — 263, šauliams — 12, visuomenei — 104, Kaune darbininkams — 6, radiospektaklių — 24. Iš viso pastatyta 406 spektakliai, iš kurių 206 nemokamai.

Lietuviškųjų veikalų suvaidinta — 19, verstinių — 26. Iš viso pastatyta 45 veikalai, iš kurių 6 operetės

Plk. leit. Braziulevičius yra nuostabios energijos veikėjas ir gabus režisierius. Dirbdamas labai sunkiose sąlygose ir dargi savo laisvo laiko (netarnybos) metu, jis nuolat plečia savo teatro veikimą, reikšdamas įvairiose srityse iniciatyvą, ir yra pelnęs visuomenės ir kariuomenės simpatijų. Ir mūsų spauda jį visada palankiai pamini, pritardama sunkiajam jo darbui, kuris yra taip naudingas tiek kariuomenei, tiek visuomenei.

Dėl tokio pasiaukojimo nedėkingam meno kultūros darbui karių teatras ir jo įkūrėjas — režisierius yra teisingai pelnąs visų pagarbos ir padėkos. Linkime dar didesnio pasisekimo!

P. Jurgelevičius

"Karys" Nr. 52 (500) 1928 m.

KARIŲ TEATRO VEIKIMAS

Mūsų kariuomenėje, be tiesioginės tarnybos, kaip žinome, gyvai rūpinamasi švietimo bei meno kultūros reikalais. Kariai, nelyginant tos skruzdės, nuolat triūsia ir dirba visokeriopą kultūros darbą. Šitos rūšies darbas tenka mūsų kariams dirbti dažniausiai netarnybos metu. Ši sritis tiek rūpi mūsų ginklo draugams, kad jai mielai naudojamas laisvalaikis.

Visų dėmesį jau seniai į save kreipia viena ypatinga neetatinė kariška įstaiga, kuri nuostabiu būdu pati iš savęs veržiasi ir yra plačiai žinoma ne tik mūsų, karių, šeimynoje, bet ir visuomenėje. Tai yra plk. ltn. Vl. Braziulevičiaus vadovaujamas karių teatras.

Šį teatrą labai gražiai apibūdina garsusis kritikas p. Vikt. Pr. (majoras Lubickas): "Vienintėlis Lietuvoje teatras, kuris faktiškai niekados neatidaro ir neuždaro sezono, — tai Vl. Braziulevičiaus karių teatras. Jis dirba be perstogės, nesudėdamas rankų. Tur būt, todėl, kad ir pati aplinka, kur svarbiausia karių teatras skleidžia savo kultūrinį darbą, savo esme yra irgi "be sezono": armija nežino poilsio. Armija niekuomet nenutraukia savo muštros ir nesiskiria su šautuvu: dieną jis jų rankose, naktį — gale galvų. Ir sapnuose ir tikrumoje. Vadinasi, jai daugiau, negu kam kitam, reikalinga mokamai atgaivinti siela, kad paįvairintų ir palengvintų be galo sunkius karinius darbus. Karių teatras — pati armijos skeveldra, jam artimi kareivių masės troškimai. Dėl to tad karių teatras noroms ir atsidėjęs atlieka savo didelį ir garbingą darbą".

Braziulevičiaus įsteigtas karių teatras pradėjo veikti nuo 1920 m. balandžio 6 d. Šio teatro įsteigėjas nuo pat pradžios ligi šios dienos buvo kartu ir režisierius. Suorganizavęs pradžioje karių scenos mėgėjų kuopelę (apie 20 žm.), per 8 mėnesius uoliai rengė būsimus vaidintojus scenos darbui ir tik po to ryžosi viešai išeiti į sceną. Pirmas veikalas pastatyta Čechovo 1 veiksmo komedija "Jaunikis".

Šio teatro darbas visada ėjo labai sunkiose sąlygose: neturėta nei savo nuolatinio būsto, nei pakankamai lėšų; vaidintojų sudėtis gana dažnai keisdavosi. Buvo dirbama su nepaprasta energija ir pasiaukavimu.

Karių teatras nuo pat pradžios veikė buvusiam Kauno įgulos karių klube, kuris pirma buvo Maironio gatvėje (kur dabar yra muzikos mokykla), o po kiek laiko persikėlė į dabartinę karininkų ramovę.

Pradžioje neturėta pakankamai scenos įrengimui reikalingų daiktų, nė lėšų. 1920 m. į Kauną buvo atvykusi viena įžymi prancūzė, kuri buvo tiek sužavėta karių klubu, kad net buvo pažadėjusi atsiųsti klubui 16 vagonų įvairių dovanų, kaip ir kitų naujų valstybių panašioms įstaigoms. Bet vėliau patirta, kad tasai skirtas karių klūbui turtas ėjo pro Varšuvą ... Matyt, nesurado kelio į Lietuvą ... ("Mūsų Žinyno" 13 nr. 142 psl.).

Karių teatro vaidintojai įvairiu metu buvo ar tebėra šie svarbesnieji asmenys: pulkininkai leitenantai — Braziulevičius, P. Pundzevičius (Petliukas) ir Lanskoronskis; karininkai — B. Bobelis, Ališauskas, Gedmontas, Dagys, Šepetys, Briedis; puskarininkiai— Zauka, Staugaitis ir Pratkus, p. Busilas, pp Žalinkevičaitė - Petrauskienė, Lukšienė, Grikevičiūtė, Gedeikienė Tumėnienė ir k. Kai kada vaidindavo vienas kitas valstybinio tatro artistas.

Per pirmus savo gyvavimo metus karių tratras pastatė 100 spektaklių, iš kurių 29 nemokamai (be bilietų). Šių spektaklių žiūrėjo apie 9,000 karių (maždaug po 300 žmonių kiekvieną kartą). Keletas spektaklių buvo pastatyti labdarybės tikslu — pelnas buvo skiriamas kareivių švietimo reikalams.

Labai didelio pasisekimo susilaukė tragikomedija "Lapkus". Mat, publika susižavėdavo komiku Braziulevičium, kuris sukuria labai įdomius žmonių tipus kuris teatrą lankančioje visuomenėje greitai liko populiarus dar dėl Glinskio trupės statomų S. Čiurlionienės komedijų "Pinigėliai" ir "Visai pasisekė".

Karių teatras pirmas Lietuvoje pradėjo statyti operetes.

1921 m. spalių 28 d. karių teatras minėjo savo gyvavimo 2 metų sukaktuves, statydamas 2 operetes "Consilium facultatis" ir "Kuprotas oželis". Buvo atsilankę aukšti kariuomenės viršininkai su krašto apsaugos ministeriu. Per tuos 2 metus pastatyta 188 spektakliai, iš kurių 45 buvo nemokamai pastatyti vien kareiviams.

1921 metais karių teatras pradėjo lankyti pafrontės miesteliuose stovinčias kariuomenės dalis, statydamas "Consilium facultatis" ir "Kuprotas oželis". Vieno spektaklio žiūrėjo net 3000 žmonių! Vaidinant senam sandėly, kuriame buvo paruošta 2000 sėdimųjų vietų, o kiti žiūrovai stovėjo užpakaly arba buvo užlipę ant sijų.

Kitų vaidinimų pafrontėje žiūrėdavo po 1,000 - 1,500 žm., o iš viso pafrontėje vaidinimų matė apie 7,000 žm. Vieną kartą buvo vaidinama tiesiog miške.

Įdomu prisiminti, kad per karą su lenkais į kariuomenę savanoriais buvo įstoję įžymūs mūsų dainininkai Kipras Petrauskas ir Ant. Sodeika, kompoz. S. Šimkus, poetas K. Binkis. Pirmieji važinėjo pafrontėje ir surengdavo kareiviams koncertus. Dėvėdami kareivio mundurą, Binkis sukūrė nemirštamąją ir mūsų taip mėgiamą Geležinio Vilko maršą, o Šimkus sukūrė jam motyvą ir dar " Lietuvos kareivėli"; esame jiems už tai dėkingi!

1925 m. karių teatras pradėjo statyti Ostrovskio veikalus. Tą žygį net ir visuomenė aukštai įvertino. Mat, Ostrovskio veikaluose vaizduojamos įvairios bjaurios ydos, kurių kiek paveldėjo iš Rusijos ir lietuvių visuomenės dalis. Su tomis ydomis neįstengia kovoti nei įstatymai, nei teismas, nei spauda. Šiuo atžvilgiu labai įtakingas visuomenei yra teatras, kuriam tenka garbingas uždavinys taisyti visuomenės gyvenime pasireiškiančius blogumus. Net mūsų civilinė spauda su pasitenkinimu pažymėjo ir pasveikino karių teatro žingsnį ta kryptimi. Tai buvo karių teatro nuopelnas, kad pradėjo kiek jaudinti ir žadinti visuomenės sąžinę.

Karių teatras pirmas po didžiojo karo pradėjo statyti originalius lietuviškus veikalus, pradėdamas Žvirgždės (Steponaitienės) 4 v. dramą "Talka".

Kaip tik po to įvykio atsiranda Čiurlionienės "Aušros sūnūs", Tarvydo "Per audrą" ir žinomieji P. Vaičiūno veikalai.

1927 m. karių teatras bendrai su "Gabijos" choru pastatė K. Strazdo "Lietuviškas vestuves", kurias surežisavo ir pritaikė scenai Braziulevičius. Tuo būdu, karių teatras pirmas palietė ir tautiškąjį mūsų liaudies meną.

Jis pirmą kartą Lietuvoje pradėjo statyti radiospektaklius (1927 m. kovo 4 d.). Ta naujenybe liko labai patenkinta Lietuvos visuomenė ir net lenkų pavergtieji mūsų broliai. Per radiją buvo perduodami beveik patriotiški veikalai, kuriuose tarp kita ko skleidžiama Vilniaus vadavimo idėja.

Kaip žinome, kariu teatras taip pat pirmas susirūpino ir pradėjo statyti pirmą lietuvišką kino filmą "Lietuvos kareivis", apie kurią jau buvo "Kary" rašyta. Pasirodo, kad šios filmos nekantriai laukiame ne tik mes, kariai, bet ir Lietuvos visuomenė. Ją, pagaliau, jau pastatysime dar šių metų pabaigoje.

Taigi matoma, kad mūsų kariu teatras yra pats seniausias Nepriklausomoje Lietuvoje ir, be to, pirmas palietė daugelį naujų Lietuvoje meno sričių, imdamasis to sunkaus darbo.

Nuo pat savo gyvavimo pradžios ligi šių dienų karių teatras suvaidino: lietuviškų originalių veikalų — 19, iš svetimų kalbų išverstų veikalų — 26, taigi iš viso suvaidinta 45 veikalai, iš jų 9 operetės.

Karių teatras per tą laiką kareiviams nemokamai vaidino Kaune 123, o provincijoje įgulose — 68 kartus; kareiviams mokamai vaidino Kaune 44, o provincijoje — 19 kartų; iš viso kareiviams vaidino 254 kartus. Mokamai vaidino visuomenei Kaune 65, provincijoje — 36 kartus, iš viso 101 kartą.

Šauliams provincijoje nemokamai vaidino 9 kar-

SUOMIŲ SOVIETŲ 1939 - 1940 M. KARAS

P. ŽILYS

(Pradžia KARIO Nr. 1)

Kovo 2 d. rusai, maždaug keturiomis divizijomis, pradėjo pulti į pietų vakarus nuo Trangsundo, ledu per Viipuri įlanką. Ledas tada buvo lavai storas, juo galėjo žygiuoti visos ginklų rūšys. Ant ledo buvo nestora sniego danga, kuri žygio netrugdė. Kadangi buvo dideli šalčiai, tai minų, aviacijos bombų bei artilerijos sviedinių lede padarytos properšos greit užšaldavo. Pirmasis priešo smūgis Tuppura salos gynėjų buvo atremtas. Tačiau toje saloje veikusi suomių baterija buvo likviduota ir sekantį vakarą rusams pasisekė užimti tą salą. Tuo pačiu metu rusai užėmė Teikarsaari ir kitas mažas salas.

Salų puolimą rusai vykdė labai metodingai ir tvarkingai. Pirmiausia sala būdavo bombarduojama aviacijos ir apšaudoma artilerijos. Po to ji būdavo apsupama tankais ir tik tada ją pradėdavo pulti pėstininkai.

Tuo metu suomiai Viipuri įlankos vakariniams krantams ginti neturėjo pakankamai jėgų. Iš Laplandijos pasiųsti 5 batalionai buvo dar kelyje, vos tik pasiekę Pulsą. Kadangi IV korpas jau buvo likvidavęs sovietų 34 šarv. brigadą, tai buvo duotas įsakymas pasiųsti vieną batalioną padėti Viipuri įlankos krantus ginti.

Šio naujai susidariusio fronto gynyba buvo vykdoma improvizuotai. Jau kovo 1 d. iš visų tame bare esančių kariuomenės dalinių buvo sudaryta "Pakrančių grupė", kurios vadu buvo paskirtas gen. mjr. Wallenius, iki šiol buvęs Laplandijoje veikusių suomių dalių vadas. Bet jau kovo 3 d. tos grupės vadu buvo paskirtas generalinio štabo v-kas gen. ltn. Oesch.

Kovo 4 d. rusai pradėjo generalinį puolimą, ledu per Viipuri įlanką. Aršios kautynės prasidėjo visoje pakrantėje, ypatingai prie Vilaniemi. Rusams buvo pasisekę įsiskverbti į krantą, bet vakare ir naktį jie buvo išstumti atgal. Sekančią dieną rusai gavo pastiprinimų, ir tankų remiami, per Teikarsaari salą, puolė Villaniemi, kur jiems vėl pasisekė įsiveržti. Čia suomių gynybai trūko artilerijos ir prieštankinių pabūklų. Ir sekančiomis dienomis rusai tęsė puolimus. Kovo 7 d. jiems pasisekė įsiveržti į suomių pozicijas ir perkirsti kelią Viipuri - Säkkijarvi.

Suomių gynimosi pozicijos buvo perkirstos pusiau. Suomiams pavojus labai padidėjo, kai prie rusų dalių, puolančių ledu per Viipuri įlanką, prisijungė naujos dalys ir pradėjo pulti iš Hoglando ir Lõfskaro salų Kotka - Vederlaksa kryptimi. Sovietų puolimas ta kryptimi gresė suomių dešiniojo sparno apsupimu, nes tame bare jų gynyba rėmėsi beveik išimtinai artilerija, kuri rusams, puolantiems masinėmis formacijomis, pridarė daug nuostolių. Daug jų buvo užmušta, bei paskendo artilerijos sviedinių padarytose eketėse. Bet nežiūrint to, rusai ir toliau tęsė puolimą tankinėje rikiuotėje. Suomių kariuomenės vadovybė tuojau pasiuntė į tą barą penkis šaulių batalionus, kurie buvo suorganizuoti pakrančių apsaugai iš senesnio amžiaus vyrų bei jaunimo. To baro gynimui kovo sudaryta papildoma grupė, vadovaujama gen, mjr. Hannellio. Grupės sustiprinimui tupjau buvo pasiųsta iš IV korpo baro kavalerijos brigada.

Kadangi kovo 6 d. Suomijos delegacija jau buvo išvykusi į Maskvą derėtis dėl taikos, tai suomių kariuomenės vadas dėjo visas pastangas, kad išsilaikytų užimamose pozicijose ir tuo palengvintų saviškiams taikos derybas.

Tuo metu suomių kariuomenės mokymo centruose buvo 14 batalionų. Jie tuojau buvo atgabenti į kautynių zoną. Naujas kautynių centras susidarė prie Vuosalmi, kur rusai mėgino persikelti per upę. Į rytus ir į vakarus nuo Viipuri suomiai tvirtai laikėsi savo pozicijose. Silpna vieta suomių fronte buvo Tali rajone, kur rusų spaudžiami jie turėjo pasitraukti bare tarp ežerų Karstilanjärvi ir Leitimonjärvi.

Paskutiniąją karo dieną, kovo 12 d., suomiai atsiėmė Vilaniemi. Rusai buvo atstumti dar dviejose vietose, be to, buvo atremti jų puolimai prie Viipuri,

---

tus. Kaune darbininkams nemokamai vaidino 6 kartus. Per radiją vaidino nemokamai 15, iš viso 24 kartus. Karių teatras suvaidino iš viso 406 kartus.

Plk. ltn. Braziulevičius yra senas artistas ir sumanus, talentingas režisierius. Jis yra šio teatro siela ir nenuilstantis jo vadovas. Dirbdamas labai sunkiose aplinkybėse, dažnai keičiantis sudėčiai teatro artistų, kurie reikia parengti vaidybai, ir nuolat plėsdamas savo nedėkingą veikimą, jis pareiškia savo sumanumą ir nepaprastą energiją. Be to. pats dar dažnai vaidina.

Iš to, kas aukščiau pasakyta, aiškėja jo ir jo vadovaujamo teatro nuopelnai, kurie tuo labiau visų vertinami, kad karių teatras neieško jokio pelno ir vos įstengia verstis. Tiek kariai, tiek visuomenė mato karių teatro vaidintojų ir jo vadovo pasiaukojimą kilniai idejai.

Su pasigėrėjimu minėdami karių teatro veikimą, reiškiame jam pelnytą padėką, pagarbą ir linkime jam kuo geriausios kloties!

Teatralas
(Petras Jurgelevičius-Jurgėla)

Vuokseno ir Taipale. Tą paskutinę karo dieną Karelijos sąsmaukos fronte į kautynių liniją įsijungė "suomių amerikiečių legionas" iš 300 vyrų.

Nežiūrint, kad rusai turėjo stutelkę Karelijos sąsmaukoje mažiausia 25 divizijas su skaitlingais tankais, gausia artilerija ir aviacija, kad karo pabaigoje čia frontas buvo pailgėjęs iki 170 km., suomiai savo gynimosi pozicijose laikėsi gerai. Kritiškiausias to fronto baras buvo Viipuri įlankos vakariniai krantai. Bet paskutinėmis karo dienomis to fronto vadas jau buvo sutvarkęs baro gynimą ir tvirtai laikė savo rankose visas to baro kariuomenės dalis.

Šiauriniame Ladoga ežero krante (IV korpo bare) kautynės su 18 rusų pėst. divizija ir 34 tankų brigada buvo baigtos. Kuhma bare laimėjimas kautynių prieš 45 sovietų p. diviziją buvo tik dienų klausimas. Atsipalaidavę iš kautynių, to baro dalys galėjo būti siunčiamos į kitus barus.

Į karo pabaigą buvo žymiai pagerėjęs suomių kariuomenės aprūpinimas ginklais, šaudmenimis ir įvairiomis priemonėmis, nes susitvarkė - prisitaikė karo sąlygoms savoji pramonė ir susireguliavo pristatymai iš užsienių. Blogiausia buvo su kariuomenės dalių papildymu žmonėmis, nes trūko tinkamai paruoštų atsarginių.

Tiesa, karo pabaigoje į kautynes įsijungė "Suomių amerikiečių legionas" ir svetimšalių korpas, bet jie sudarė iš viso tik apie 12,000 vyrų. Jų buvo per maža. Tuo tarpu frontas Karelijos sąsmaukoje buvo pailgėjęs iki 170 kilometrų. Beveik visos Suomijos kariuomenės dalys buvo įlietos į kautynių liniją. Nebebuvo jau nei gilumos nei rezervų. Kariuomenės dalių, ginančių Mannerheimo linijā, žmonių skaičius batalionuose siekė vos apie 250 vyrų kiekviename, o kasdieniniai nuostoliai siekė tūkstančius. Dėl fizinio ir moralinio išsisėmimo, karių tinkamumas kautynėms buvo nebetas, koks buvo karo pradžioje.

Dideli karininkų nuostoliai mažino dalių tinkamumą kautynėms. Priešo artilerijos ir aviacijos bombardavimai sunaikindavo daug automatinių ir prieštankinių ginklų, todėl fronte susidarydavo tarpai be tų ginklų.

Yatingai sunki ir kritiška būklė susidarė Viipuri rajone ir pietų vakariniame Viipuri įlankos krante, kur rusai buvo susidarę apie 40 km. ilgio ir daugiau kaip 11 km. gilumo prietiltį, kuriame jau buvo įsitaisę 10 ir 28 korpų dalys, kurios galėjo būti sustiprintos kiekvienu momentu.

Bendrai sakant, suomių ginamosios pozicijos, ypač dešiniajame sparne, kabojo ant siūlo. Netenka aiškinti, kad esant tokioms sąlygoms, tolesnis karo tęsimas, nieko geresnio nebežadėjo, kaip naujas karių aukas ir naujus teritorijos praradimus. Tačiau didelė pagarba priklauso suomių kariams, kurie taip narsiai ir garbingai gynė savo tautos žemę ir laisvę ir iki paskutinės karo valandos tvirtai išsilaikė užimtose pozicijose.

Taip aplinkybėms susisklosčius, 1940 m. kovo 12 d., Maskvoje buvo pasirašyta taikos sutartis, o karo veiksmai buvo sustabdyti kovo 13 d. 12 valandą dienos Leningrado laiku.

SUOMIJOS PASTANGOS BAIGTI KARĄ

Brutalus Suomijos užpuolimas, Terijoki "demokratinės" vyriausybės paskelbimas ir pasirašymas su ja sutarties rodė, kad Sovietų Rusija turi didelius ir piktus planus Suomijos atžvilgiu.

Naujai sudarytoji Suomijos, Ryti vadovaujama, vyriausybė nutarė veikti dviejomis kryptimis. Tam tikslui buvo sudaryti du komitetai: užsienio santykių komitetas, kurio uždavinys buvo jieškoti būdų ir priemonių baigti karą, kitas komitetas turėjo uždavinį žiūrėti kariuomenės aprūpinimą ginklais, amunicija ir kitomis reikalingomis priemonėmis. Buvo išvystyta pla ti propaganda. Kreiptasi į viso pasaulio tautas prašant padėti Suomijai jos teisingame reikale. Toji propaganda teigiamai veikė į visų tautų ir valstybių sąžinę. Kadangi Prancūzijos - Vokietijos karo fronte buvo ramu, karo veiksmų kaip ir nebuvo, tai pasaulio visuomenės ir spaudos dėmesio centre buvo Suomijos-Sovietų Rusijos karas, kur vyko žūtbūtinė kova: gyventi ar mirti. Suomijos žūtbūtinė kova su beveik 50 kartų stipresniu priešu visus domino.

Propagandos pasekos buvo gana geros. Suomija susilaukė pagalbos iš įvairių valstybių: Prancūzijos, Anglijos, JAV, o ypatingai iš Švedijos. Pradėjo plaukti ginklai, amunicija ir kitas turtas. Blogiau sekėsi su savanoriais.

Susidarius tokioms sąlygoms, Suomija jau galėjo laikytis prieš Sovietų Rusiją. Tai buvo ypatingai svarbu, žinant, kad karui prasidėjus Suomija turėjo tik dviems savaitėms šaudmenų.

Greta pastangų karą vesti, Suomijos vyriausybė tuojau pradėjo jieškoti kelių ir būdų baigti karą ir užmegsti su Sovietų Rusija derybas, kurios savo laiku buvo nutrauktos Maskvoje. Tuo reikalu visą laiką ėjo svarstymai ir pasitarimai Užsienių reikalų komitete, jieškant tarpininkų.

Pirmoje eilėje buvo padaryti žygiai per Daniją, patirti Maskvos nusistatymą atnaujinti derybas. Greitai ir Švedija pasiūlė savo patarnavimus patarpininkauti. Čia pat pasisiūlė paadvokatauti ir Norvegijos užsienių reik. min. H. Kohtas, duodamas savo kuklų pasiūlymą — perleisti Sovietų Rusijai Hanko iškyšulį, neutralizuojant Suomių įlanką.

Iš Estijos buvo gauta žinių, kad Maskva linkusi eiti į derybas su Suomija, jei jai būtų perleistas Hanko iškyšulys.

Tuo pačiu metu Suomijoje lankėsi buvęs Švedijos užsienių reik. min. Sandleris, kuris pasikalbėjimo metu su Suomijos užsienių reik. min. Tanneriu patarė būti atsargiems, nes esą užsitęsęs karas gali sudaryti pavojų Skandinavijos valstybių neutralumui.

Sandleris jokio aiškaus pasiūlymo, kaip baigti karą, nedavė, bet patarė būti atsargiems, kad anglai ir prancūzai neįsibrautų į Petsamą bei Murmanską, nes tada Suomijai tektų dalyvauti Pasauliniame kare anglų ir prancūzų pusėje.

Tuo metu Suomijoje buvo susidariusi nuomonė, kad esamose sąlygose gal geriausia kreiptis į Sovietų Rusijos sąjungininkę Vokietiją, prašant padaryti žygius Maskvoje, atnaujinti derybas ir sustabdyti karą, o jeigu tai nepasisektų. tada kreiptis į didesnį skai-

čių neutralių valstybių, prašant jas sujungtomis jėgomis daryti žygius Maskvoje ta kryptimi. Esą būtų geriausia, jei toks žygis būtų padarytas JAV iniciatyba. Buvo kreiptasi į JAV pasiuntinį Helsinkyje Schoenfeldą, prašant parodyti, per JAV vyriausybę, reikalingas pastangas. Metas pasirodė, tačiau, nepatogus. Nieko nebuvo pasiekta nei per Vokietiją, nei per JAV.

Sausio 4 d. užsienių reikalų min. Tanneris pasikvietė Vokietijos pasiuntinį Helsinkyje Wipertą von Bluecherį, kuris buvo laikomas apsukrus ir gerai informuotas diplomatas, pasikalbėti apie susidariusią būklę. Min. Tanneriui padarius pastabų dėl Vokietijos laikysenos Suomijos atžvilgiu, pasiuntinys von Bluecheris atsikirto, kad suomiai pamiršo vokiečių suteiktą pagalbą 1918 m. ir paskutiniais laikais laikėsi nedraugiškai Vokietijos atžvilgiu. Tanneriui atsikirtus, kad Vokietija ir dabar nedraugiškai laikosi Suomijos atžvilgiu, neišpildė dar prieš karo pradžią duotų užsakymų, nepraleidžia transportų su gėrybėmis, siunčiamomis į Suomiją ir t.t., von Bluecheris atsakė: **"An dem finnischen Kriege ist Deutschland unbeteiligt"** (Vokietija nedalyvauja Suomijos kare). Tanneriui atsargiai išsireiškus apie Vokietijos tarpininkavimą dėl karo užbaigimo, von Bluecheris atsakė, kad momentas esąs nepatogus.

Suomijos pasiuntiniui Kopenhagoje teko nugirsti, kad Vokietijos ambasadorius Maskvoje, grafas von Schulenburgas, esąs išsireiškęs Danijos pasiuntiniui, jog Vokietija turinti viltį, kad tarp Sovietų Rusijos ir Suomijos būsianti padaryta taika. Po to, spaudoje pasirodė žinia, apie Vokietijos tarpininkavimą, sutaikinti Suomiją su Sovietų Rusija.

Buvo spėjama, kad tokius gandus paleido pati Maskva, tikslu atšaldyti Anglijos ir Prancūzijos norus teikti Suomijai pagalbą. Vėliau von Bluecheris paaiškino Tanneriui, kad jis gavęs žinių iš Berlyno, jog Vokietijos vyriausybė yra nuomonės, kad dabar nesą galimybės užbaigti konfliktą. Bendrai, iš pasikalbėjimų su von Bluecheriu paaiškėjo, kad Maskva laiko kietai uždarytas duris savo sąjungininkei Vokietijai. Paaiškėjo, kad kelias į taiką per Berlyną yra uždarytas.

KELIAS Į TAIKĄ PER STOCKHOLMĄ; 1-JI KELIONĖ Į STOCKHOLMĄ

Nepasisekus Vokietijos pagalbai sustabdyti karą buvo jieškoma kitų kelių.

1940 m. sausio 1 d. min. Tanneris gavo laišką iš suomės ponios H. Wuolijoki. Ponia Wuolijoki sugestijonavo pasiųsti ją į Stockholmą, kur ji galinti susitikti su Sovietų Rusijos pasiuntine "ponia" A. Kollontai, su kuria ji esanti pažįstama iš senų laikų.

Nors H. Wuolijoki sugestija atrodė keista, bet Suomijos vyriausybė sutiko pasiųsti ją į Stockholmą pasimatyti ir išsikalbėti su Sovietų Rusijos pasiuntine A. Kollontai. Ponia Wuolijoki išvyko į Stockholmą sausio 10 d.

Netrukus H. Wuolijoki telefonu informavo min. Tannerį, kad ji matėsi su sena savo drauge, pasiuntine A. Kollontai, kad pastaroji sutinka imtis iniciatyvos pasiteirauti Maskvoje apie taikos reikalą ir esanti nuomonės, kad momentas esąs palankus. Kiek vėliau p. Wuolijoki vėl informavo min. Tannerį, kad iš Maskvos į Stockholmą atvykstą pora ekspertų reikalą aiškintis vietoje. H. Wuolijoki atrodė buvo optimistiškai nusiteikusi.

Iš Maskvos į Stockholmą ekspertai tikrai buvo atvykę, tai buvo, iš seniau žinomas, B. Jarcevas ir Graueris. Vėliau iš Stockholmo buvo gaunama dažniau pranešimų iš p. Wuolijoki ir iš Suomijos chargé d'affaires Erkko. Sausio 26 d. buvo gauta žinių iš Stockholmo, kad taikos reikalas esąs gyvas, bet pirmyn rieda lėtai.

(Bus daugiau)

LAZDA TURI DU GALUS

Nepersenai DIRVOS Naujokas šūktelėjo, girdi, duokime negrams tas jų reikalaujamas teises, nes antraip stumte stumiame juos į komunizmo glėbį. Šventi žodžiai.

Spaudoje jau rašė, kad ir homoseksualai reikalauja pripažinti jiems lygias teises. Jei jie jų negaus, ko gero, gali patekti komunizmo glėbin. Reikia gelbėti juos ir duoti jiems teises. Gandai eina, kad ir narkotikų vartotojai reikalaus sau teisių. Negalima atsakyti jiems ir pastūmėti juos į komunizmą.

O jeigu Amerikos komunistams duoti visa, ką jie reikalauja, gal ir juos pavyktų išplėšti iš komunizmo glėbio?

Juk jei Kastro nebūtų gavęs, Amerikai sutikus, Kubos, kurios jis taip karštai reikalavo, ko gero ir jis būtų nuėjęs pas komunistus ...

— — —

Lietuvis tai Misisipi negro brolis, kuris, mat, kovoja už laisvę, —pasakė vienas mūsų šviesuolių. Negrų demonstrantai, žygiuodami į Montgomery, kai kurie, užsukdavo pakelėje į privačius namus, norėdami pasinaudoti patogumais. Žinoma, niekas svetimam praeiviui durų neatidarydavo. Tuo atveju jie pasinaudodavo namo priebučiu ir vėl prisijungdavo į žygiuojančių į "laisvę" vorą, iki sekančio "porčiaus".

Sudie, "broli"!

— — —

Remdamasis sovietinio agento logika, Jotgė dėsto VIENYBĖJE: ... atominis karas padarytų žmonijai nepalyginti daugiau žalos negu komunistinė vergija. Taigi išeitų, jog geriau "Jotgė raudonas, negu jo lavonas". Kažin?

Tame pačiame VIENYBĖS nr. Girnakalnis mėgina švelninti: ... Kančia ir kraujas liejosi ne tam, kad dėl to ateity būtų verkiama, bet kad būtų kovojama. Girnakalnio girnos, deja, nemala raudonųjų blakių, tuose pačiuose puslapiuose besiveisiančių.

"Geriau raudonas lavonas", tarė prezidentas Vietnamui.

Lazda

Redaguoja —
Š. P. Petrušaitis,
1561 Holmes Av.,
Racine, Wisc.

Netarti žodžiai

Š. P. Petrušaitis
Knygos "Nepriklausomai Lietuvai" redaktorius

Perijodinėje spaudoje jau buvo pakartotinai skelbta, kad ruošiama spaudai Didžiojo Šaulio Vlado Pūtvio monografija, kurios išleidimu rūpinasi LŠST centro valdyba. Buvo galvojama ją išleisti LŠS-gos 45-jų įkūrimo ir 10-ties metų išeivijos šaulių veikimo sukakties proga, t. y. 1964 m., tačiau pasirodžius, kad tai įvykdyti bus dar per anksti, centro valdyba, savo 1963 m. pirmoje pusėje įvykusiame posėdyje, nutarė tąja proga išleisti atskirą leidinį. Man buvo pavesta tuo reikalu rūpintis, nors dar neturėjome jokių planų bei lėšų tai įvykdyti.

Leidinys išvydo pasaulio šviesą kiek pavėluotai ir tai tik dėl kai kurių bendradarbių delsimo prisiųsti pažadėtus raštus. Per tą trumpą laiką pavyko surinkti apsčiai medžiagos, todėl leidinys išėjo žymiai didesnis, tačiau ne be trūkumų ir klaidų. Mūsų tikslas buvo gauti žinių iš gyvųjų liudininkų ir perduoti jas lietuviškai visuomenei, kaip knygos bendradarbiai suprato, kuo buvo LŠS-ga Lietuvos nepriklausomai valstybei ir kas ji buvo ir tebėra lietuvių tautai, valstybės suverenumą nutraukus.

"Nepriklausomai Lietuvai" leidinyje yra surinkta tik mata dalis plačios šaulių istorijos. Tai medžiaga dabarties svarstymui ir ateities lietuvių istorijai.

Knygą išleisti nebuvo taip lengva, nes visi žinome, kad neturime apmokamų tarnautojų, kaip nepriklausomais laikais. Teko aukoti savo laiką ir lėšas, ne vienam kuriam asmeniui, bet visiems, kurie vienokiu ar kitokiu būdu prisidėjo prie bendro darbo. Todėl "Nepriklausomai Lietuvai" knyga yra sutartinio šauliško darbo vaisius, skirtas lietuviškai visuomenei, be kurios paramos jis nebūtų pribrendęs.

Tebūnie "Nepriklausomai Lietuvai" leidinys nauja maža mozaikinė plytelė lietuvių kultūros lobyno paveikslui, kuris rodo plačiam pasauliui, kad Lietuva verta laisvės ir, kad jos vaikai nenuilstamai dėl jos kovos iki garbingos pergalės.

Neturėjau progos padėkoti viešai visiems, prisidėjusiems prie šio bendro darbo, kuriam man teko vadovauti, todėl dabar tariu nuoširdų padėkos žodį: antrajai ir trečiajai LŠST centro valdyboms in corpore, š. Alf. Valatkaičiui už korektūros taisymą, š. Ant. Gintneriui už rūpestingą medžiagos rinkimą, š. Kaziui Žilėnui už sekmingą lėšų tiekimą, p. Vl. Vijeikiui už dailų knygos iliustravimą, bendradarbiams, mecenatams, garbės prenumeratoriams, prenumeratoriams ir visiems, kurie vienu ar kitu būdu talkino šį darbą atliekant.

Deja, nebegaliu padėkoti savo "paštininkui" a. a. prof. dr. inž. Jonui Šimoliūnui, LŠST garbės nariui, kuris iškeliavo į anapus beveik tuo pačiu laiku, kai knyga išėjo iš spaudos.

Š. Jonas Giedrikas, buvęs LŠST Centro valdybos pirmininkas, D.L.K. Kęstučio š. kp. garbės šaulys ir jos p-kas, švenčia 65 metų amžiaus sukaktį.

ŠAULYS JONAS GIEDRIKAS — SUKAKTUVININKAS

Gimė 1900.VI.26 Kūkų km. Žeimelio vls. Šiaulių aps. pasiturinčių ūkininkų šeimoje, ketvirtasis iš vienuolikos vaikų.

Baigė Kūkų pradžios mokyklą, Žeimelio dviklasę ir 1915 m. Bauskės miesto mokyklos ketvirtąją klasę. 1916 m.pavasarį mirė tėvas, o vyresnysis brolis Juozas buvo mobilizuotas į rusų kariuomenę. Dėl tų priežasčių jaunam Jonukui teko apleisti mokyklos suolą ir padėti motinai ūkininkauti.

Pirmojo karo okupacijos metu apylinkių moksleiviai, padedami vietos kaimo jaunimo, įsteigė Lietuvių Jaunimo kuopą "Sūkūrį" su būstine Kūkuose. 1920 m. toji kuopa buvo užregistruota Vidaus Reikalų ministerijoje ir turėjo teisę steigti savo skyrius. Jos pirmuoju pirmininku buvo

išrinktas Jonas Giedrikas, juo likęs iki jos likvidavimosi 1930. Kuopa buvo apjungusi daug vietos jaunimo ir gana aktyviai veikė: ruošė paskaitas, vaidinimus, gegužines ir net turėjo dvi futbolo komandas.

1919 m. pabaigoje Žeimelyje įsisteigė šaulių būrys. Jonas buvo išrinktas pirmosios valdybos iždininku. Taigi, jis priklauso šaulių šeimai jau 46 metus, įskaitant ir tai, kada oficiali šaulių veikla buvo okupacijų, karo ir tremties nutraukta.

1921 m. dalyvavo Biržų - Pasvalio šaulių skyriaus (vėliau rinktinės) atstovų suvažiavime ir buvo išrinktas garbės teismo pirmininku.

1923.I.2 išvyko savanoriu į Klaipėdos sukilimą ir grįžo tų pačių metų II.28 atgal į savo ūkį.

1927 m. išrinktas į Žeimelio vls. ir Šiaulių aps. tarybas. Ilgesnį laiką dirbo apskrities nusausinimo darbų komisijoje. Veikė ūkinėse ir kooperatyvinėse organizacijose: Žeimelio žemės Ūkio dr-je, Žeimelio žemės Ūkio kooperatyve ir Lauksodžio Pieno Perdirbimo bendrovėje, eidamas įvairias pareigas tų organizacijų vadovybėse. Politikoje reiškėsi per Lietuvos Tautininkų s-gą.

1944 m., artėjant bolševikų frontui, pasitraukė į Žemaitiją ir įstojo į Žemaičių rinktinę. Spalio 7 d. rink tinė kautynėse prie Sedos su bolševikais buvo išblaškyta. Jonas su kitais likimo draugais pakliuvo į Rytprūsius ir buvo įjungtas į vokiečių kariuomenę, kurioje išvargo iki kapituliacijos, patekdamas į amerikiečių nelaisvę. Už dviejų mėnesių paleistas iš belaisvių stovyklos, apsigyveno Rothenburgo lietuvių tremtinių stovykloje. Gyvendamas Rotheburge buvo LRK skyriaus sekretorium ir Lietuvos Ūkininkų s-gos skyriaus pirmininku.

1949.11.7 atvyko į Amsterdamą, N. Y., o po poros metų persikėlė į Racine, Wisc. JAV įsijungė į lietuviškąjį veikimą nuo pat atvykimo. Ypač aktyviai veikia šaulių eilėse. Pirmasis Wisconsino šaulių klubo, dabar DLK Kęstučio š. kuopos, eilę metų ir dabartinis pirmininkas. Pirmininkavo Visuotinam Korespondenciniam atstovų suvažiavimui ir 1962-64 m. LŠST centro valdybai.

1957 m. sunkios ligos metu neteko kairės kojos, kuri buvo amputuota virš kelio. Dėl to nenusiminė ir nepasitraukė iš aktyviųjų šaulių gretų, todėl ir dabar reikia tikėtis, kad švęsdamas savo jubilėjų, kuris yra primintina pradžia fizinio poilsio, juo nesinaudos ir liks toliau aktyvus šauliškoje šeimoje ir kitose lietuviškose organizacijose.

— — —

LŠST garbės nariui š. Aeksandrui Mantautui 1965 m. kovo mėn. 19 d. suėjo 70 metų. Platesnis straipsnis apie garbingąjį sukaktuvininką ir gilų šauliškosios ideologijos puoselėtoją bei veikėją — visuomenininką tilps poatostoginiuose "T. T." numeriuose.

"T. T." red. nuoširdžiai sveikina brolį Mantautą, linkėdama sveikatos, laimės ir sekmės tęsti pamiltą šaulio darbą.

Kas mes esame?

Iš anksto žinau, kad po tiek metų dėl tokio klausimo daug kas nusistebės. Juk visame laisvajame pasaulyje, kiekviename išeinančiame lietuviškame laikraštyje, ar žurnale, o ypatingai įvairiuose minėjimuose, neapsieinama be žodžių: "mes tremtiniai", "mes čia tremtyje" ir t.t.

Kodėl tą tremtinio vardą sau prisikabinome mes patys, kaip man, taip ir niekam kitam turbūt neaišku. Daugumoje, neįprastą darbą dirbdami, tegalvojame tik apie savo kasdieninius reikalus: uždarbius, namus, ir t.t., net nepagalvodami, kaip mes čia atsidūrėme, kokios buvo to priežastys?

Niekas iš Lietuvos mūsų netrėmė. Nuo besiartinančių maskolių bolševikų armijų, palikę visą turėtą turtą, kartais net nespėję parvykti iš darbovietės, kad pasiėmus su savim šeimą, išbėgome į Vakarus **patys.** Jei karo veiksmai per Lietuvą būtų ėję lėčiau, tai savo gimtuosius namus būtų apleidę beveik visi gyventojai. Nors karui pasibaigus ir Sovietų sąjungininkai mus ragino grįžti į tėvynę, mes negrįžome, apsispręsdami geriau laisvuose kraštuose vesti klajoklinį gyvenimą, išsisklaidžius po visus kontinentus, ne tik savo kailį gelbėti, bet laisvajam pasauliui skelbti teisybę apie komunistinį pavojų ir apie mūsų tautai padarytą ir tebedaromą skriaudą ir, pagal savo jėgas ir galimybes, prisidėti prie veiklos, kad mūsų Tėvynė Lietuva vėl būtų laisva ir nepriklausoma. Ar iš to mums neaišku, kad mes nesame nei tremtyje ir nei tremtiniai, bet **politiniai pabėgėliai.**

Kokiu būdu mes, politiniai pabėgėliai, kiekvienas asmeniškai tą laisvinimo darbą galime dirbti? Ar veikiant neorganizuotai ką nors galima atlikti? Kiekvienas duodame sau atsakymą — ne! Tik organizacijos, su žymiais narių skaičiais, gali parodyti savo jėgą, energingai veikiant savo viduje ir viešuosiuose pasirodymuose. Visuose kontinentuose turime savo įvairias organizacijas. Svarbiausioji yra Amerikos Lietuvių Taryba, Lietuvių Bendruomenė ir kitos. Nors Lietuvos kariuomenės jau senai nebėra, bet buvusių karių organizacija tebėra ir kaikur gan skaitlinga. Yra žinoma, kad po II Pas. karo, po pasaulį išsisklaidžiusių, iš trijų vyrų du buvo kariai, o mūsų karių veteranų sąjungoje narių yra labai mažai.

Prieš maskoliškąjį komunizmą Lietuvos kariuomenė atvirą ginkluotą kovą pradėjo 1918 m. lapkričio 23 d. Nors savo tėvynės netekome, bet kovą prieš maskolius — komunistus Korėjoje, Afrikoje, Indokinijoje ir kitur tęsia mūsų jaunesnioji karta. Po II Pas. karo senesnioji mūsų karių veteranų karta visus kariškus ginklus pakeitė į plunksnas ir, Lietuvai laisvės nesulaukęs, vienas po kito, iškeliauja į amžinuosius namus. Jaunimas, atitarnavęs kitų valstybių — ypač JAV — kariuomenėje, retėjančias karių veteranų gretas privalėtų užpildyti.

Visas pasaulis įrašė į istoriją, kad Lietuvos karys prieš daug kartų skaitlingesnį ir geriau apginkluotą priešą nekapituliuodavo, iš kautynių lauko nedezertyruodavo ir laimėdavo.

Laikas, o laikas, kaip vyresniojo amžiaus, taip ir jaunesniems kariams pasvarstyti, ar tuos ankstyvesniuosius kilnius, patrijotinius tikslus — dirbti Tėvynės ir lietuvių bendruomenės labui — realizuojame.

Ar kartais, senatvėje, rimtai apgalvoję, nepriseisim prie įsitikinimo, jog betarpiai nieku neprisidėjom, kad padėjus Lietuvos reikalams, ar Lietuvos atžvilgiu? Ar tada nebus skaudu ir gėda, kad buvusius garbingus Lietuvos karius, nesijungusius į veteranų eiles, Tėvynė paskaitys dezertyrais?

K. M. Juozas Šarūnas

Redaguoja E. PETRAUSKAITĖ, 926 W. 52nd Street, Chicago, Ill. 60609

MOTERYS IR LIETUVIŲ BENDRUOMENĖ

Lietuviais esame mes gimę,
Lietuviais turime ir būt!

Kažkas seniai yra pasakęs, kad mūsų moterys prieš šimtmečius juodą dervą virindavo, kad ja nuo pilies sienų kryžiuočius pavaišintų ... Ir iš tikrųjų, narsių moterų būta mūsų tautos istorijoje. Šios lietuvės praeityje nemažiau reiškėsi ir nemažiau lėmė mūsų tautos istoriniame kelyje už tuos vyrus karžygius, kurie kalaviju tėvynę nuo priešų gynė. Nemažiau jos savo kraštui pasitarnavo, tik jos mažiau buvo pastebimos, todėl reta kuri ir į istorijos lapus pateko. S. Sužiedėlis, savo straipsnyje "Moterys po istorijos dulkėmis" (žiūr. Moteris, 1965 n. Mr. 1), prisimindamas apie iškilias praeities moteris, kurių vardai istorijos dulkių užnešami, rašo: "Moteriškės pribrandintos idėjos išsilieja vyrų darbais bei žygiais, meno ir mokslo kūriniais, karų aidais ar net politiniais aktais ... Tos moterys, būdamos sąmoningos ir ištikimos vyrų talkininkės, savo iniciatyva ir protu daro įtakos ir tuo pačiu prisideda prie didelių darbų".

Netrūksta iškilių lietuvių moterų ir šių laikų išeivijoje, nors S. Sužiedėlio manymu, praeityje jų buvę daugiau. Daug kam daro įtakos gyvenamojo krašto aplinka. Svetimos šalies papročiai, svetima kalba ir skirtinga kultūra gerokai veikia neatsparios dvasios mūsų tautietį.

Atrodo, kad ir lietuvė išeivijoje kartais pasimeta savo tautinėse pareigose. Daug vargo turėjo mūsų motinos ir seserys prieš keliolika metų, kada atsidūrusios svetimuose kraštuose pradžioje nesusigaudė, kada turėjo daug rūpesčių ir buvo užimtos šeimos ir įsikūrimo reikalais; bendri tautiniai darbai buvo palikti vyriškajai giminei. Tačiau nuo to laiko jau daug metų praėjo, sąlygos pasikeitė, materialinis būvis pagerėjo. Todėl dabar kai kam atrodo, kad lietuvės moterys vis dar perdaug prie namų prisirišusios ir nuo visuomeninių darbų nutolusios. Tačiau negalima pilnai su tuo sutikti. Nemažai yra lietuvių moterų, kurios daug dirba, lietuvybe rūpinasi ir aukojasi švietimo ir šalpos srityse. Taigi ne visos užsidariusios ar pasimetusios. Yra idealisčių, pasiaukojusių ne vien savo šeimai, bet ir visuomenėje gražiai pasireiškiančių savo darbais. Tokių kilnių pavyzdžių rasime ir šaulių moterų eilėse.

Kaip vyresniosios, taip ir jaunesniosios kartos šaulės žino, kad jų pareiga yra būti pilnu žmogumi ir būti naudingoms ne tik savo šeimai ir artimiesiems, ne vien savo organizacijai, bet ir platesnės apimties bendruomenei, prie kurios priklauso. Tiesa, mūsų moterys daugiau linkusios veikti atskirai, burtis į savus — moteriškus susibūrimus — klubus, draugijas ar kitokiais vardais vadinamas grupes. Kiekviena jų turi savo paskirtį, ir čia nuveikiama nemažai, ypač šalpos srityje. Bet mes turime dar tokią prigimtinę organizaciją, kuriai priklauso kiekvienas lietuvis - lietuvė jau pačiu savo gimimu — tai Pasaulio Lietuvių Bendruomenė. Visame pasaulyje pasklidę lietuviai yra jos nariai, vieningai sudaro šią bendruomenę, kurios tikslas organizuotai vykdyti tautinius kultūrinius uždavinius. Jos įstatuose pasakyta: bendruomeninė kova yra kova už tautinę gyvybę. Ir šiai kovai reikia mūsų visų. Uždaviniai platūs ir jų daug, todėl ir lietuvės moterys kviečiamos prie jų vykdymo dėtis. Gal pusę visos lietuvių bendruomenės sudaro moterys, bet jų dalyvavimas joje iki šiol labai nežymus. Retai jos pasirodo susirinkimuose ir valdybose. Pasaulio Lietuvių Bendruomenė ne vien vyrams įkurta, bet visiems lietuviams, o visuomeniniai darbai ne vien vyrų teisė ir pareiga, bet ir moterų. Deja, daugelio mūsų į tai žiūrima abejingai.

Ypač dabar, kai tėvynė pavergta, kada mūsų broliai ir sesės nelaisvėje skursta, mums čia nedera lengvai dieneles leisti ir prie konkretaus tėvynės labui darbo neprisidėti. Paiėgių ir sumanių talkininkių, ypač iš jaunųjų šaulių tarpo,

V. Mykolaitis - Putinas

BENAMIO DAINA

Tu išeik pas mane,
Kai saulė toj kryžkelėj leisis.
Juk žinai, kad esu
Benamis, bėglys ir beteisis.

Juk žinai, kad ne man
Tie rūmai ir šviesios seklyčios,
Kur kviestiniai svečiai
Piktai iš manęs pasityčios.

Man vien lygūs laukai.
Vien skliautai padangių žvaigždėti.
Vien benamio dalia
Vienatvėj budėt ir mylėti.

Tu išeik viena
Šią naktį basa ir vienplaukė,
Po ežios obelim
Manęs prisiglaudus palauki.

Užmyluosiu tave
Ta meile benamio, beteisio,
Palydėsiu atgal
Ir nueisiu, nueisiu, nueisiu.

KNYGA — MŪSŲ NAMŲ PAPUOŠALAS

Naujai įžengęs į svetimą namą, butą ar kambarį, svetimas žmogus apsižvalgys — kas, gi, sudaro jo aplinkumą? Iš sudėtų daiktų, kambario papuošimų, sienos paveikslų susidaro vaizdą, geriau pažįsta ir to buto savininką. Svetimtautis atkreips dėmesį į tautinius išdirbinius — audinius, keramiką, nes iš jų jis daug spręs apie naujo pažįstamo tautą. Inteligentas žmogus naujo pažįstamo bute būtinai išstudijuos paveikslus— ar jie įdomūs originalai, ar tik banališkos kopijos — na, žinoma, ir knygas. Jam pasidarys jaukiau, jei jis ras ten savo tautos knygą ir dar žinomą autorių.

Svarbiausia inteligento bute jieškoma knygos, laikraščio. Ne iš gausiai apdėtų stalų sprendžiama apie buto savininkų dvasinį lygį, bet iš jų gyvenamosios aplinkos ir iš to, kuo jie maitina savo dvasią bent poilsio valandomis, kuo jie įdomaujasi, kas juos patraukia. Svetimas laikraštis, žurnalas? Žinoma, kiekvienas turi įdomautis ir žinoti, kas dedasi jo gyvenamame krašte — kas nauja atrandama, kas sukuriama. Tačiau, — svarbiausias kiekvieno žinių šaltinis yra savoji spauda, kur ji randa sau artimesnius žinių išaiškinimus, ir viską pamato savomis — lietuviškomis akimis.

Butas, kuriame nekrinta į akis knyga, laikraštis, tai lyg kūnas be dvasios. Ten lyg negyventų savasis žmogus. Juk lietuviui nuo amžių knyga buvo kartu ir laisvės bei dvasinio stiprumo simbolis. Tai relikvija, dėl kurios jis nesigailėjo nemigo naktų, nebijojo ginkluotų žandarų ir spygliuotų vielų. Knygas atsigabenti jis slinko per jas, per svetimus rubežius, ir vėl grįždavo per lietų ir darganas, kad ją, tą šventą gabiją, parneštų saviesiems. Ir lyg naujų laikų Prometėjas, už savo tautos šviesą leidosi apkalamas retežiais, ištremiamas į tolimą Sibirą. O savo krašte jau atsirasdavo tos šviesos platintojų, lygiai vyrų, kaip ir moterų. Neretai jie apsimesdavo elgetomis ir eidavo per žmones su maišu, iš kurio ištraukdavo lietuvišką spaudą. Taip ši knyga ir tapo relikvija, nes buvo aplaistyta lietuvio aukos krauju.

Ir dabar lietuviui savas spausdintas žodis yra tikriausias jo tautinės gyvybės įrodymas, kurį jis paliks ir ateinančioms kartoms. Tas, kuris nebebrangina savo spausdintą žodį, savos knygos, greitai užmirš ir savo kalbą, nesvarbus jam bebus savo tautos laisvės reikalas, savos bažnyčios, savos mokyklos. Svetimiesiems augins jis savo vaikus ir su ašarotom akim sups savo, bet jau jam svetimus anūkus. Ir mirs jis jau ne kaip paskutinis mohikanas, bet kaip tikras savo tautos dvasinis elgeta.

Em. P.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

RAMOVĖNŲ DEŠIMTMETIS, 8 psl. iliustr. leidinys paminėti St. Catharines, Ont. Kanadoje, Ramovės skyriaus veiklos dešimtmetį.

RAMOVĖNAS, Biuletenis Nr. 2. Čikagos Ramovės skyr. rotatorinis leidinys, 11 lapų.

MENO DIENOS MELBOURNE 1964. 32 psl. gero popierio, gausiai iliustruotas leidinys. Redagavo Ant. Krausas.

Anat. Kairys, VIŠČIUKŲ ŪKIS, trijų veiksmų satyrinė komedija, 91 psl. Kieti viršeliai. Išleido Terra.

---

turėtų atsirasti užtektinai, tik reikia sukrusti ir pasiryžti. Neatidėliodamos eikime į talką tiems, kurie jau seniai dirba ir ne vienas jau gerokai pavargo. Prisiminkime šaulių įkūrėjo Vlado Pūtvio žodžius: "Šaulys — pavyzdingas lietuvis, pavyzdingas pilietis". Gera šaulė — susipratusi lietuvė, tuo pačiu ir ištikima lietuvių bendruomenės narė.

Nežūsta tos tautos, kurios turi patriotiniai nusiteikusių narių; nenyksta jos, jeigu turi atsparių, tikrai ir nuoširdžiai tėvynę mylinčių ir tvirtų moterų idealisčių.

O. Rozniekienė

— — —

Tautinis mūsų nykimas, visų pirma, atspindi dvasinį mūsų nykimą ... Todėl žadinti tautinę gyvybę visų pirma reikalauja žadinti dvasinę mūsų gyvybę.

J. Girnius

LIETUVIAI KARIAI laisvajame pasaulyje

— **L. Prapuolenis,** buvęs 1941 metų partizanų sukilėlių vadovybėje, kalbėjo Detroite žuvusių minėjime, kur pažymėjo, kad 1941 metais Lietuva partizanų dėka buvo iš rusų išlaisvinta be jokios, iš šalies, vokiečių pagalbos.

— **Mjr. Kazimieras Jasėnas,** gyvenantis Čikagoje, dirbąs viename fabrike, šiomis dienomis sulaukė 70 metų amžiaus. Jis jau kelintus metus talkininkauja Pasaulio Lietuvių Archyvui.

— **L. D. Kunigaikštienės Birutės d-ja** šiais metais švenčia 40 metų sukaktį. Čikagoje ji bus paminėta š. m. lapkričio 13 d.

—**Amerikos Karo veteranų 1030 šv. Andriejaus postas,** New Jersey, paaukojo Šiluvos koplyčiai 161 dol.

— **Gen. St. Dirmantas** atidengė pastatytą prof. Vikt. Biržiškai paminklą Čikagoje. Prie jo pasakė kalbą ir dr. V. Sruogienė.

— **Detroito lietuviai veteranai** kapų puošimo dieną pagerbė savo žuvusius. Buvo atžymėtas Kastantas Yasbutis, o prie lietuvių veteranų namų atidengta bei pašventinta bronzinė paminklinė lenta, kurioje įrašyti žuvę Amerikos lietuviai.

— **Cicero lietuvių veteranų poste 9115** įvesdintas vado pareigom lietuvis J. Mažunaitis. Poste yra ir kitų tautybių, tačiau lietuviai jame gražiai darbuojasi.

—Amerikos lietuvis **Antanas Gedvilas,** buvęs II Pasaulinio karo metu Vokietijoj, daug kam pasakojo, kaip jis užtikęs koncentracijos lageryje tarp žuvusiųjų vienoj rankoj suspaustą lietuvišką laikraštį. Matomai lietuvis taip mylėjo savo spausdintą žodį, kad mirė kartu su juo. Mums irgi reikia mylėti savo spaudą, kurią čia galime laisvai leisti ir skaityti, o ypač savo KARIO nepamirškime pasikviesti į namus.

— **Sav. Kazys Slėnys** mirė š. m. gegužės mėn. 28 d. Čikagoje, vos tik sulaukęs 59 metų amžiaus. Lietuvoje buvo Tauragės, Anykščių ir Panevėžio teisėju. Priklausė teisininkų drjai, Savanorių - Kūrėjų ir Ramovės skyriui.

—**Ltn. Algis Karsas,** kilęs iš Čikagos, buvo neseniai pakeltas į JAV armijos leitenantus. Džiugu, kad vis daugiau lietuvių yra JAV ginkluotose jėgose ir dar augštuose postuose. Sveikiname Algį Karsą; ateityje Lietuvai dar reikės savų karo vadų.

— — —

Š. m. vasario mėn. 18 d. Landeck ligoninėje, po ilgesnės ligos, mirė LS karininkas inž. Povilas Augustinas. Jis buvo gimęs 1919 m. gruodžio 1 d. Kupiškyje. Nuo 1938 m. iki 1943 m. lankęs augštesniąją technikos mokyklą Kaune, kurią baigė mechanikos inžinieriaus laipsniu. Nuo 1944 m. iki karo pabaigos aktyviai dalyvavo rytų fronte vokiečių armijoje. 1947 m. įstojo į lietuvišką dalinį (Labor service) prie amerikiečių armijos. Nuo 1950 m. kovo 15 d. jis buvo 8591 LS inžinerijos kuopoje, kur ėjo būrio vado pareigas iki mirties.

Velionis paliko našlę ir du posūnius. Palaidotas š. m. vasario 22 d. Speyer kapinėse.

Jonas Rūtenis prie savo kūrinio. Jo paveikslų paroda įvyksta liepos mėn. pirmųjų dviejų savaičių bėgyje — Osterville, Cape Code, Mass., "Audronės" vasarnamyje.

Birželio 14-16 d. tragedija

Gražus ir malonus vasaros laikas visiems, kurie yra saugūs nuo bet kokio prievartavimo ar smurto. Ką gi gali daryti pilietis, jei į jo butą įsibrauna plėšikas - banditas ir jį žiauriai kankina, ar net pagrobia? Ką gali padaryti maža, trijų milijonų, taiką mylinti, ūkininkų valstybė — Lietuva, jei jos sienos neapsaugotos nei sunkiai pereinamais kalnais, nei ežerais, nei kitokiomis gamtos kliūtimis, o klastingas Sovietų kaimynas, pasidalinęs su Hitleriu Lenkiją, staiga puola mažą, nepasiruošusią Lietuvą ir ją okupuoja.

Tai 15 birželio diena, 1940 m., kurią Sovietų Sąjunga sulaužo visas nepuolimo savitarpines sutartis ir okupuoja savo karo mašinos pagalba mažą, taikingą kaimyną Lietuvą. Tuo metu vyksta pasaulinis karas, ir niekas negali ištiesti pagalbos rankos užpultoms mažoms Pabaltijo valstybėms. Pasilieka tik protestai, kurie, deja, ir šiandien tik tokiais telieka. Žmonijos laukiamoji taikos sutartis, II Pasauliniam karui pasibaigus, nei per sprindį nepriartėjo, nors, berods, eina jau 20-tieji metai, kai nustojo dundėti siaubingi karo ginklai.

Ar yra šiandien kokių vilčių, kad klastingi sovietai greitu laiku pasitrauktų iš Lietuvos ir kt. Rytų, Centro bei pietinės Europos kraštų? Deja, net vengrų sutartinas sukilimas liko be aktingo atbalsio laisvame pasaulyje, kuris vis dar yra pasyvus ir kurčias maldoms ir dejavimams iš anapus geležinės uždangos.

Minime birželio m. 1941 m. sovietų įvykdyto smurto įvykius, kurie laisvoje demokratinėje Amerikoje yra sunkiai įsivaizduojami. Taigi, prieš 23 metus buvau akivaizdiniu to žiauraus smurto liudininku. Įvykio išvakarėse, birželio 13 d., nuvykau į Kauną ir apie 10 val. vakare aplankiau pažįstamą, ats. kapitoną Antaną, nes tai buvo jo vardo diena. Po valandos atėjo į pobūvį kitas kariškis ir pranešė, kad Sovietų komunistai jau visus sunkvežimius mieste sumobilizavo, ir kad tuoj prasidės deportacijos.

Apsinakvojau pas pažįstamus, nes viešbučių dauguma buvo rekvizuota komunistų karių. Ir štai, apie 3 val. 30 min. ryto pasigirsta šautuvų buožių dūžiai į duris to buto, kuriame nakvojau. Reikalavimas įsileisti ir įsibrovimas į mūsų buto kambarį, kuriame gyveno vienas studentas. Jam nepatiekiama jokio kaltinimo, tik įsakoma pasiruošti per pusvalandį kelionei į tolimą šiaurę — Sibirą. Žmogus suimamas nelyginant ginkluotų gangsterių ir išgabėnamas į nežinią, į šaltį su badmirio gyvenimo lygiu. Tose tolimose koncentracijos stovyklose juos laukia lėta mirtis. Jie ten sukemšami į medinius barakus, turi miegoti ant lentų, parazitų apipulti, amžinai alkani ir ginkluotų sargybinių varomi į darbą, lydimi specialiai dresiruotų šunų.

Tad ar šito vaizdo negana pasakyti, kad Sovietų Sąjunga yra ne kas kita, kaip moderniškų hunų užimtas žemės plotas su beteisių dvikojų būtybių milijonais. Ar kuomet krikščioniškas pasaulis supras, kad Sovietijoje yra susisukęs siaubingą gūžtą ne kas kitas, kaip tik daugiagalvis slibinas — Antikristas, su kuriuo negalimos jokios derybos? Vienintelis galimas ir tikslus būtų veiksmas — tai nubausti Sovietus ir išlaisvinti iš šių išmokslintų, kraugeriškų sadistinių tendencijų banditų šimtus milijonų nupilietintų ir nužmogintų būtybių.

Bet, kaip juos nubausi, — gal derybomis? Ar daug derybų veda JAV miestų policija su kriminalinėmis padugnėmis? Ar galima daryti bet kokią sutartį su tokiais, kaip sovietai, gangsteriais, jei jie prie pirmos progos jas visas sulaužo?

Jei Lietuvoje kurioje apylinkėje pasirodydavo vilkas, tai visi apylinkės medžiotojai skubindavosi su ginklu rankose "nubausti" įsibrovėlį plėšiką, atseit, skubiai rengdavo medžioklę tam, kad jis nepadarytų medžiaginės žalos apylinkės ūkininkams. Panašiai yra Bengalijoje (Indija), kur tigras mėgina, laikas nuo laiko, terorizuoti gyventojus: neatidėliojant stveriamasi priemonių sunaikinti tą kraugerį.

Gi, kuomet už laukinį žvėrį tūkstantį kartų žiauresnė pabaisa susisuka sau lizdą pasaulio visame trečdalyje, kuomet savo žinion paima milijardą bebalsių, beteisių būtybių tam, kad veržtųsi pirmyn, užkariautų vis naujus plotus ir lietų naujus upelius nekaltai kankinamų kraujo, — tai čia viskas tvarkoj! Sakoma, kad tai yra "valstybė", kad tai "komunistų partija" (panaši į mūsų demokratų ar respublikonų), kad ... jie ne vilkai ir ne tigrai, tad skubion medžioklėn — karui nereikia ruoštis, kad jų nereikia nubausti, bet su jais derėtis ir tik derėtis ... tol, kol Sovietai vėl ras progos užvaldyti dar naujus žemės plotus, siekdami pavergti visą likusį laisvąjį pasaulį.

V. D.

JAU DVIDEŠIMTPENKTASIS BIRŽELIS SVETIMAME KRAŠTE

Jau 25 metai, kai kovojame, kad atgautume savo kraštui laisvę. Pirmoji kovos priemonė su okupantu buvo pogrindis; vėliau, artėjant antrajam, daug žiauresniam priešui, tas kovos būdas buvo persilpnas, reikėjo trauktis.

Dviejų priešų kovoms vykstant rytinėje Lietuvoje atsirado drąsių vadų, kurie grįžo į tėvynę tikslu organizuoti dalinius ir bandyti sulaikyti priešą. Ir čia nepavyko, tik buvo padėta daug aukų, o naudos iš to jokios.

Trečioji priemonė, tai sunkiausia kova vesta likusių mūsų brolių Lietuvoje. Kurie išėjo į miškus, kovojo ir žuvo beveik iki vieno. Jau daug metų prabėgo ir vis dar neužsibaigia mums kariams ir kitiems mūsų broliam priekaištas, kodėl nepasilikome Tėvynėje ir nekovojom, kaip kiti tai padarė.

Gal, iš dalies, ir tiesa, bet tie pasišventėliai kraštui nedaug ką padėjo, tik savo šeimomis ir artimaisiais pripildė vergų stovyklas, o patys žuvo; savo vardais užpildė jie tuščius istorijos lapus, toks pat likimas būtų buvęs visiems.

Tačiau galima pateisinti tų pasiryžėlių veiksmus. Jie liko ir kovojo su viltimi, kad neilgai vieni kovos, kad sulauks iš kur nors pagalbos. 25 metus laukė ir nesulaukė, o nesulaukė todėl, kad didžiosios valstybės, kurios karą laimėjo, tyčiomis leido išnaikinti nekaltus žmones.

Pralaimėjus viršminėtuose frontuose, čia seniau atvykę lietuviai atidarė ketvirtą frontą ir pradėjo puolimą už padarytą Lietuvai skriaudą, už leidimą okupuoti rusams mūsų kraštą ir jų sulaužymą pasirašytų sutarčių.

Prisidėjo ir vėliau atvykę prie to šauksmo ir reikalavimo Lietuvai laisvės. Kreipėsi į valstybių galvas su įvairiais prašymais. Atsakymai gauti buvo neigiami; taip ir leidžia didieji ir toliau naikinti mūsų brolius,

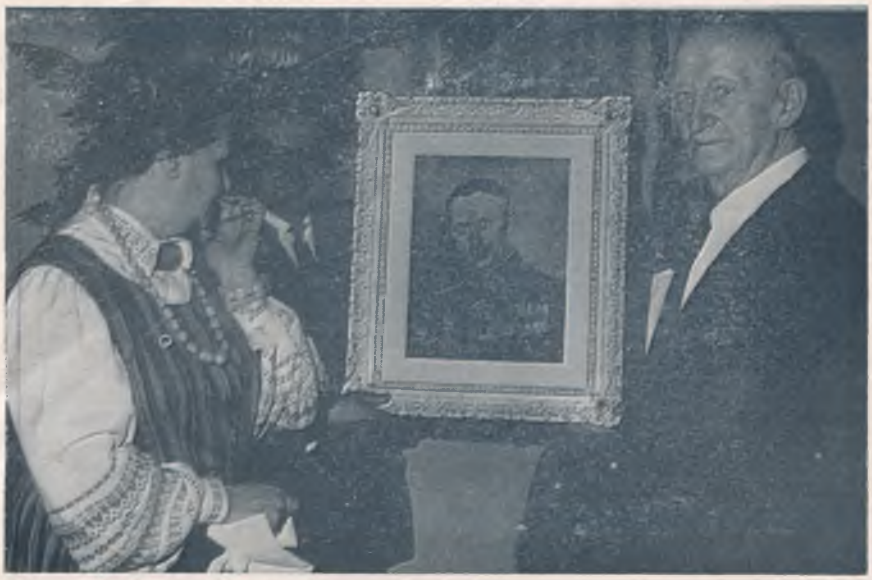

M. Šimkuvienė ir J. Šimkus priima šaulių dovaną — dail. Vyt. Ogilvio tapytą aliejinį sukaktuvininko portretą. Įteikia šauliai: F. Motuzas ir Alb. Mateika.

SAVANORIS KŪRĖJAS NUO TILŽĖS

Pasikalbėjimas su mjr. J. Šimkum, jo 75 m. proga

VLADAS MINGĖLA

Detroite, gegužės 2 d. Lietuvių namuose įvyko J. Šimkaus šventė. Šis vyras buvo pagerbtas ne vien už gražų amžių, bet daugiausia už jo laisvės kovas, už jo pasiaukojimą tėvynei. Suruošė pagerbimą malonūs ir neišdidūs Detroito Stasio Butkaus kuopos šauliai. Šventiškas vieno žmogaus pagerbimas buvo ir didingas ir gražus ir šviesiu pavyzdžiu dvelkiąs.

Į pagerbimo salę pakviesti atsilankė apie 140 lietuvių. Buvo atvykusių net iš tolimų Kanados vietovių tautiečių, solenizanto kovos draugų, ir šiaip bičiulių. Dalyvavo gen. J. Černius, gen. št. plk. J. Šepetys, dr. M. Anysas, J. Pakalnis su poniomis ir daug kitų.

Itin tenka pagirti šauliai už jų rūpestingumą, kurie, karts nuo karto, atranda kuklius, nuopelnų turinčius žymūnus ir atitinkamai juos pristato visuomenei. Gera, kad neužmirštame visą savo jaunystę paaukojusių Lietuvai, jos prisikėlimui. Ačiū jiem! Detroitiečiai buvo ypatingai nustebinti tautodailės ir liaudies meno paroda, nes knygomis plačiai buvo išdėlioti stalai. Buvo ir naujų knygų, bet labiausiai viliojo akį senosios — net 100 metų senumo (1858 - 1861 m.). Įdomūs buvo medžio drožiniai, visus žavėjo neskaitlingi audiniai, staltiesės. Knygos daugumoje buvo paskolintos iš F. Motuzo, seno lietuvių veikėjo. Nustebome radę begaliniai vertingą lietuviškų ženklų kolekciją, kuri yra kun. V. Kriščiunevičiaus nuosavybė. Ne tik savo, bet ir kultūringosios visuomenės vardu šiltas, lietuviškas ačiū priklauso rengėjams ir skolintojams! Parodą apžiūrėjo daugiau kaip 300 žm.

Panašūs pagerbimai mūsuose nėra dažni įvykiai. Užtat KARIO korespondentas ryžosi po visų sveikinimų ir vaišių prašyti pokalbio apie mjr. Jono Šimkaus gimtinę Mažojoje Lietuvoje, prie pat Tilžės, o taip pat šį tą paklausti ir iš jo praeities.

—Ar sutiksite, majore, atskleisti Jūsų praeities skrynelę?

— Kodėl ne ... kodėl ne... jeigu tik atsiminčiu, — šypsodamasis atsakė.

— Aš esu KARIO reporteris. Jūs be abejo skaitote savo žurnalą?

— Daug metų — koks aš būčiau karys, jeigu KARIO neskaityčiau! — pajuokavo.

— Jūsų amžius? — Jūsų gimtinė? — Man tai rūpi.

— Gimiau 1889.II.1 d. Vydutaičių km., Kulminų v., prie pat Tilžės.

— Įdomu, labai įdomu bus skaitytojams. Norėčiau sužinoti, ar XIXa. pabaigoje Tilžės ap. buvo lietuviškai kalbančių ir lietuviškai giedančių bažnyčiose?

— Aišku, kad buvo. Paimkim, pavyzdžiui, Vydutaičių km. — kuriame esu gimęs, — ten gyveno 42 šeimos; iš to skaičiaus tik 2 šeimos buvo vokiškos kilmės. Šiaip visi namie tarpusavy kalbėjo lietuviškai, bažnyčioje meldėsi ir giedojo lietuviškai.

— Kiek buvo gyventojų Tilžėje XIX a. pabaigoje? Ar gražus miestas?

— Daug nesuklysiu, jeigu tarsiu, jog 60,000. Pats miestas buvo modernios arcnitektūros, daug medžių, centras urbanistiškai tvarkytais gėlynais papuoštas, labai švarus.

— Ar XIX a. gale Tilžės m. ir kt. apylinkės miesteliuose galima buvo lietuviškai susikalbėti?

O kaip gi ne! Aišku!... Dar gerai atsimenu, kad krautuvių savininkai samdydavosi pardavėjus tik abi kalbas mokančius. Tikite, ar ne, bet kaimiečiai, bent jų dauguma, kalbė-

---

paguosdami tik savo rezoliucijomis. Visos priemonės, kurios tik buvo panaudotos kovai su priešu, nepasiekė tikslo. Vargu, ar ateityje be ginklo kovą laimėsime? Reikėjo kovoti tada, kai turėjome rankose ginklą ir nebuvome išblaškyti.

Daug kas stato klausimą: ar karys pateisina savo buvimą šiame krašte? Atsakyčiau — taip. O todėl, kad atvykęs į šį kraštą įsijungė į bendrą kovą su senaisiais kovotojais prieš okupantą, o taip pat nemažai padarė ir kultūriniame bare.

Nors įsikūrimo pradžia tremtiniams buvo sunki, bet įsikūrė jie neblogiausia, o, kas svarbiausia, tai užaugino vaikus ir juos išmokslino. Sibire to nebūtų galima padaryti, tik vergo dalia teliktų.

Dar ir tas svarbu, kad lietuvis čia gyvendamas daug padeda savo artimiesiems, likusiems tėvynėje. Taigi dar vienas pateisinimas. Čia gyvendamas tremtinys nepablogino savo krašto padėties, o tik sumažino vergų skaičių Sibire. **K. Leknickas**

GEN. ŠTABO PLK. KAZYS GRINIUS MIRĖ

Nelauktai — netikėtai iš gyvųjų tarpo pasitraukė Kazys Grinius, Lietuvos gen. štabo pulkininkas, ilgametis Voice of America vienas redaktorių. Daug žmonių kasdien miršta. Ne visų mirtį plačioji visuomenė vienodai pastebi ir išgyvena. Velionio K. Griniaus netikėta mirtis visų buvo sutikta jautriai, su dideliu apgailestavimu. Ką ir bekalbėti apie jaunystės draugus ir ypač šeimos skaudžius išgyvenimus, jo netekus.

Kazys Grinius buvo Lietuvos prezidento dr. Kazio Griniaus sūnus. Gimė Pilviškiuose 1899 m. rugsėjo 8 d. Pirmojo Pasaulinio karo metu su tėvais tapo nublokštas į Kislovodską, Kaukaze, kur baigė gimnaziją. Čia dr. Griniaus šeimą ištiko šiurpi tragedija: bolševikų revoliucijos ir banditizmo pasekoje, Kazio Griniaus motina ir sesuo Gražina buvo namuose nužudytos. To žiauraus įvykio paveiktas, jis įsijungė į antikomunistų kovotojų eiles. Už pasižymėjimą tose kovose jis buvo pakeltas į pirmąjį karininko laipsnį.

Grįžęs su tėvu į Lietuvą, 1919 metų gale įstojo į Lietuvos kariuomenę ir buvo paskirtas į Pirmąjį raitelių (vėliau gusarų) pulką.

Kovoms dėl Lietuvos nepriklausomybės pasibaigus, kariuomenės štabo vadovybė, kurios priešakyje atsistojo darbštus ir sumanus gen. Radus - Zenkavičius, susirūpino būsimu kariuomenės vadovybės prieaugliu. Tokį prieauglį galėjo paruošti tik senos Europos karo mokyklos. Leitenantas K. Grinius buvo vienas pirmųjų, kuris 1921 m. buvo parinktas ir pasiųstas į Prancūzijos garsiąją Saint Cyr'o karo mokyklą (kaip Amerikos West Point'as). Sekančiais, 1922 metais, Prancūzijon į Saint Cyr'o mokyklą buvo komandiruoti J. Lanskoronskis, V. Kairiūkštis, A. Pabedinskas; į Fontainebleau Artilerijos mokyklą — M. Pečiulionis, P. Dočkus, J. Vėbra ir į Versailles Inžinerijos mokyklą — A. Novickis. K. Grinius, kaip besimokąs Prancūzijoje antruosius metus, buvo naujai atvykusiems labai rūpestingas vadovas.

Užbaigęs mokyklą 1923 m., jis grįžo į Lietuvą ir buvo paskirtas Augštųjų Karininkų kursų instruktorium.

1924 m., kaip gerai pasiruošęs karininkas Prancūzijos mokykloje, mokąs prancūzų kalbą, buvo pasiųstas į Belgijos Generalinio štabo Akademiją Briuselyje, kurią baigė 1927 m. Grįžęs iš Belgijos, Grinius tarnavo Gen. štabo Operacijų skyriuje, vėliau atliko rikiuotės stažą 5 pėst. D. L. K. Kęstučio pulke; lygiagrečiai dėstė taktiką, karo istoriją ir ryšių tarnybą Karo mokykloje ir Augštuosiuose Karininkų kursuose.

Atsimintini specialūs kursai, kurie buvo suorganizuoti divizijų ir pulkų vadams. Tada, ir man, rašančiam šias eilutes, teko tuose kursuose dėstyti ir vadovauti Karo Inžinerijos pratimams. Mudu su mjr. Grinium, būdami jaunesni, nei kursantai, turėjome stengtis, kad tiek paskaitos, tiek pratimai būtų tinkamai paruoš-

---

jo vokiškai negeriau, kaip girdime senus lietuvius šiame krašte kalbant angliškai.

— Šiuo metu ir Tilžės ir Klaipėdos miestai surusinti. Karaliaučius pakrikštytas Kaliningradu. Visi kaimeliai rusiškai pavadinti. Bet jau ir Hitlerio valdymo laikais miestelių, kaimų vietovardžiai buvo pagrindinai suvokietinti, nors seniau tik lietuviškai buvo rašomi ir geografijoj dėstomi. O kaip buvo Jūsų jaunystėje?

— Vokiškų aš beveik neatsimenu. Pavyzdžiui: Gumbinė, Piliakalniai, Piktupėnai, Kulminiai, Garšvai, Kantriai, Ropkojai, Nakiškiai, Kupeliai, Eistraviškiai, Montvilaičiai, Guldkaimiai r t.t. Jeigu pažvelgtume į Klaipėdos vietovardžius — irgi tas pats.

—Prieš kokius metus Jūs man pasakojote apie kažkokį akmenį visai netoli Tilžės — ant ribos bestovintį, lyg kokį sargybinį ... Kuo jis Lietuvai svarbus?

— Jūsų minimas akmuo yra įdomus ne vien tuo, kad jis buvo gražiai nušlifuotas, augštas, ir kad vokiškasis erelis ant jo išdidžiai snapą rietė, ne! Šio akmens svarba tame, kad tik 20 km. nuo Tilžės — Eitnų ir Isručio pusėn einant, (ant to akmens vokiškai buvo paaiškinta) nuo akmens stovimos vietos, į rytus, jau visa žemė priklausė Lietuvai, ir akmenyje vokiškasis užrašas taip bylojo. To akmens nuotraukų galima buvo visur gauti pirkti. Vokiečių k. senovės geografijos knygose šį akmenį man irgi teko matyti, nors aš ir šiaip mėgdavau prie jo nueiti ir "pasigrožėti".

— Kada gi labiausiai ėmė vokietėti tilžiečiai ir klaipėdiečiai?

— Na, gi, prieš pat I Pas. karą — prieš 1914 m. Tai padarė kaizerinė kariuomenė, puikiai pasitarnavusi vokietėjimui, mokykla, pagaliau ir bažnyčioje (liuteronų) ėmė pūsti vokiški vėjai. Vokiečių valdžia daugiau gudrumu, o ne žiauria priespauda priėjo prie kaimiečių. Pasijuto daugiau laisvės miražų. Ūkininkams duodavo palengvintomis sąlygomis paskolas statyboms ir pan.

— Majore, ar teko tarnauti vokiečių armijoje?

— Taip; į atsargą buvau paleistas leitenanto laipsniu.

— Kokiu būdu patekote į laisvos Lietuvos savanorius kūrėjus?

— Paprastai. Su keliais savo draugais nuėjome į Tauragę 1919.III 19 d. į 1 pėst. žemaičių bat. Tų pat metų IV.16 d. šis bat. buvo išformuojamas. Aš su 30 tilžiečių lietuvių perėjau į kitą dalinį ten pat, Tauragėje, kur ėjau instruktoriaus pareigas (J. Šimkus 1919.IV.24 d. pakeliamas į Lietuvos kariuomenės leitenanto laipsnį. Po to perkeliamas artilerijos tarnybon). 1920.IV.27 d. su savo daliniu ir artilerijos pabūklais išvykome prie Vilniaus kovoti prieš lenkų Želigovskio armiją. Jie veržėsi visais keliais Lietuvos gilumon. Dalyvavau kautynėse ties Skietuvais, Vyčiūnais, Musnikais, Tiesaruliais (netoli Giedraičių) ir kt. Lenkų priešpuoliai prie Giedraičių buvo sugniuždyti. Taip pat teko kovoti su savo artilerijos daliniu prieš Lietuvon besiveržiančią raudonąją armiją prie Ylakių, Roselinof, Amenhoff, Neugruendvald, Kahariškių dv., Ylukšto m. prie Daugpilio ir Jadvygos dv., 1919.V.29 - 1920.I.5 d. laikotarpyje

19 ordinų ir medalių

Jau paminėtoje parodoje specialioje spintelėje buvo iškabinta net 19 mjr. J. Šimkaus ordinų bei medalių. Paminėtini bent svarbiausieji: 1 rūš. Vyties kryžius (5-to laipsnio), D.L. K. Gedimino IV laipsnio ordinas, Lietuvos Kūrėjų - Sav. medalis, Lietuvos Neprikl. medalis, Latvijos Nepriklausomybės medalis ir daug kitų.

Mjr. J. Šimkus karo tarnybą Lietuvos kariuomenėje baigė ir išėjo atsargon 1932.I.1 d. majoro laipsniu. Po to, ėjo Kauno brandmajoro pareigas.

Kaip ir dauguma mūsų, taip ir mjr. J. Šimkus gyvybę saugodamas nuo beprasmės mirties atsidūrė JAV. Jis yra veiklus dar ir šiuo metu. Priklauso beveik visom karių (Ramovės, Savanorių - Kūrėjų, šaulių) organizacijoms.

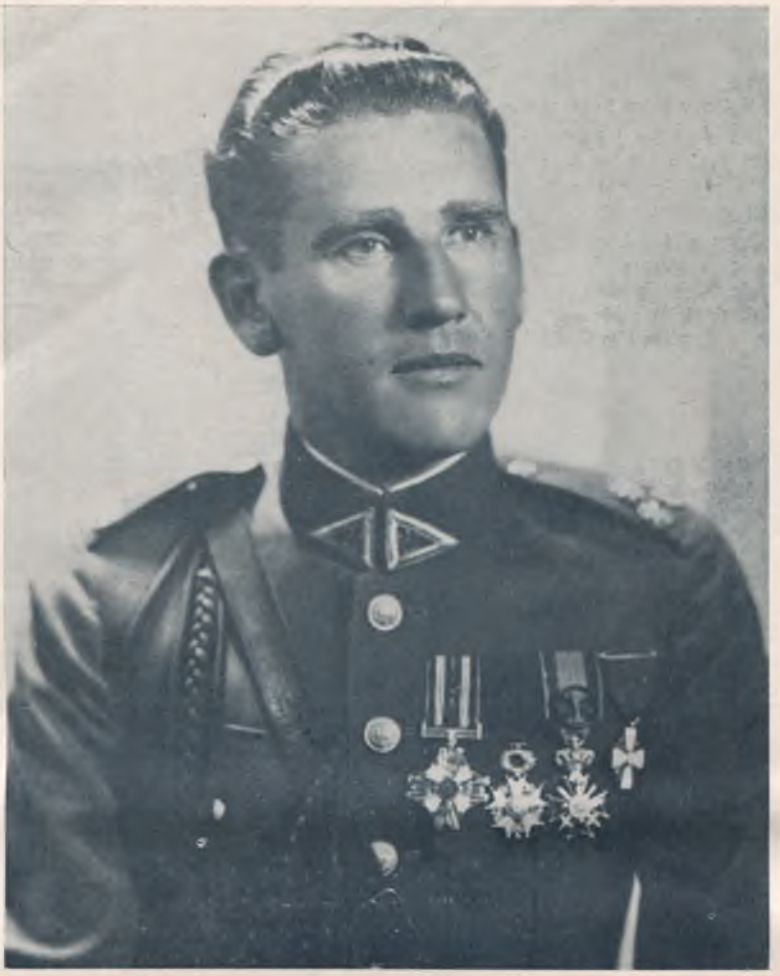

ti ir atlikti. Prisimenu velionį K. Grinių; drauge ruošėmės paskaitoms ir pratimams, viens kitą atitinkamose specialybėse papildydami: jis — generalinio štabo tarnybos srityje, aš — karo inžinerijos klausimais. Tada patyriau jo darbštumą, tvarkingumą ir sistematingumą darbe, taip būdingą geram generalinio štabo karininkui.

Nuo 1935 m. iki 1937 m. K. Grinius buvo trečios divizijos štabo viršininkas Šiauliuose.

Tarnaudamas kariuomenėje. K. Grinius neslėpė savo noro pereiti į diplomatinę tarnybą. Jis tam turėjo visus duomenis. Buvo išsimokslinęs, inteligentiškas, žinąs svetimas kalbas, malonaus būdo, gražios išvaizdos. Užsienių reikalų tarnybai tokių žmonių trūko. Nenuostabu, kad 1937 m. jis buvo paskirtas į Berlyną, karo atstovo postan.

Kai rusai — bolševikai okupavo Lietuvą, plk. Griniui buvo įsakyta grįžti iš Berlyno. Velionis nepakluso, pasirinkdamas politinio tremtinio kelią.

1941 m. plk. K. Grinius su šeima pasiekė JAV, kur netrukus įsijungė į Amerikos Lietuvių Tarybos veiklą. Jam pasiūlius, ALT įsteigė New Yorke Amerikos Lietuvių Informacinį Centrą. Tame Centre jis buvo vienas vadovaujančių direktorių. Mes, atsidūrę tremtyje, Vokietijoje, sužinoję apie K. Griniaus veiklą Amerikoje, džiaugėmės ir dėjome daug vilčių dėl Lietuvos ateities. Ta žinia skatino ir mus nenuleisti rankų, būnant nepavydėtinoje būklėje. Nuo 1947 m. iki 1951 m. plk. K. Grinius dėstė rusų kalbą Syracuse universitete. 1951 m. jis perėjo dirbti į Amerikos Balsą. Dirbo Muenchene, Vokietijoje, o pastaraisiais metais — Vašingtone. D. C., kur jį ir užklupo nelaukta mirtis.

Dirbdamas "Voice of America", jis buvo suvaržytas tarnybinėmis pareigomis ir drausme, todėl, viešai mažai reiškėsi. Tačiau tie kurie su juo dažniau susitikdavo, žinojo, kokį atsakingą ir svarbų darbą velionis dirbo.

Lietuvoje plk. Grinius bendradarbiavo "Mūsų Žinyne", "Karde", "Karyje". Rašė karo strategijos, taktikos ir ryšių tarnybos klausimais. Jo svarbesnieji išspausdinti rašiniai — "Pagrindiniai sprendimo elementai" ir "Kavalerijos lauko tarnybos pagrindai". Atvykęs į Ameriką, jis rašė karines apžvalgas lietuvių laikraščiuose.

Plk. Kazys Grinius užgęso staigiai, tačiau pėdsakai jo pereito gyvenimo kelio paliks neišdildomi mūsų kariuomenės istorijoje; jis buvo vienas tų, kurie savo darbu, pavyzdžiu ir raštais iškėlė mūsų kariuomenę į europinių kariuomenių lygį.

Velionis, būdamas demokratiniai nusiteikęs ir laikydamasis savo tėvo

Šeimos nariai, bičiuliai ir bendradarbiai prie kapo atsisveikina su a. a. plk. Kaziu Grinium.

politinio nusistatymo, visuomet buvo pakantus kitokių pažiūrų žmonėms, malonaus būdo, su visais draugiškas, gamtos mėgėjas — meškeriotojas; jo draugystė būdavo įdomi — mėgdavo pajuokauti. Todėl jis buvo visur pageidaujamas. Jį mėgo visi bendradarbiai lietuviai ir svetimtaučiai.

Atsisveikinime ir paskutinėje kelionėje dalyvavo visa Vašingtono kolonija su Lietuvos Atstovu J. Kajecku priešakyje; taipgi "Voice of America" bendradarbiai. Plk. K. Grinius palaidotas birželio 2 d. Park Greek kapinėse. Negalėdamas asmeniškai atsisveikinti su velioniu Kaziu, su kuriuo mūsų šeimą riša 45 metų draugystė, įsipareigojau bent šiuo trumpu nekrologu atiduoti paskutinę pagarbą amžinybėn išvykusiam bičiuliui. Reiškiu gilią užuojautą velionies mylimai žmonai Gražinai, broliui Liūtui sūnui Algiui ir visiems artimiesiems.

Antanas Novickis

MIRĖ BUVĘS GUSARAS

Gautomis iš Lietuvos žiniomis, š. m. gegužės mėn. 12 d. Kaune atsiskyrė su šiuo pasauliu dar jaunas, vos tik pusamžį sulaukęs buvęs 1-jo gusarų pulko puskarininkis Kazimieras Sakalauskas.

Kazimieras Sakalauskas karo tarnybą atliko 2-me ulonų pulke, kur baigė ir mokomąjį eskadroną.

Įsteigus 1-me gusarų pulke veislinį žirgyną, psk. K. Sakalauskas buvo perkeltas į 1-jį gusarų pulką ir priskirtas prie žirgyno. Vėliau, žirgyną perdavus Žemės Ūkio ministerijai, K. Sakalauskas ėjo įvairias kitas pareigas. Tarnaudamas pulke, baigė kavalerijos štabo suruoštus augštesniuosius puskarininkams kursus.

1940 metais okupavus Lietuvą rusams, K. Sakalauskas dirbo 1-jo gusarų pulko likvidaciniame štabe ūkio skyriuje iki galutinai ten viską sutvarkė ir perdavė. Baigęs štabe darbą ir pats išėjo atsargon.

Vokiečių okupacijos metais K. Sakalauskas dirbo Ragučio alaus fabrike, kaip ekspeditorius, o vėliau vienoje amatų mokykloje buvo ūkio vedėjas.

Kazimieras nesitraukė niekur bolševikams okupuojant antrą kartą Lietuvą. Likęs dirbo viename vaistų sandėlyje buhalteriu.

Kazimieras buvo labai malonaus ir linksmo būdo. Mokėjo gražiai su visais sugyventi. Buvo darbštus ir taupus. Varge ir priespaudoj gyvendamas mokėjo brangiai uždirbtus skatikus taupyti. Turėjo Kaune nuosavą namuką ir prie jo gražiai ir puikiai sutvarkytą sodną. Mirė vėžio ligos iškankintas. Vėžys dabartiniu laiku Lietuvoje žmones pjauna, kaip su dalgiu šieną.

Palaidotas buvo savo gimtinėje Skaruliuose, netoli Jonavos. Liko našlė, žmona Felicija.

A. G.

A. A. Kav. ltn.
PETRAS POLEKAUSKAS

Š. m. balandžio mėn. 19 d. Hartford, Conn., buvo supiltas naujas kapas ramovėnui Petrui Polekauskui.

A. a. Petras buvo gimęs 1909 m. balandžio mėn. 19 d. Marijampolėje, kur ir baigė Rygiškių Jono gimnaziją, o 1933 m. baigė Karo mokyklos XV laidos kavalerijos skyrių. Iki sovietų okupacijos jis tarnavo gusarų pulke. Vokiečių okupacijos metu tarnavo Savisaugos daliniuose. Su kuopa buvo mėtomas po visą Baltgudiją ir šiaurės rytų Lietuvą. Čia patyrė įvairiausių išgyvenimų. Antrą kartą okupuojant kraštą bolševikams, Petras pasitraukė į vakarų Vokietiją, o iš ten į JAV. Čia velionis sunkiai kūrėsi. Hartforde susirado gyvenimo draugę Aleną Levytę, su kuria sukūrė šeimą. Abu prieš penkeris metus įsigijo kavinę — užkandinę ir neblogai vertėsi.

A. a. Petras priklausė Hartfordo Liet. Pil. klubui, vietinei lietuvių parapijai ir ramovėnų skyriui. Buvo malonaus ir sugyvenamo būdo. Paliko žmoną Aleną Levytę - Polekauskienę ir Lietuvoje seserį Mariją Stalauskienę.

Petras nostalgiškai, nuolat ilgėdavosi savo gimtojo krašto, deja, priglaudė jį, nors ir svetinga, tačiau svetima žemelė.

vn.

STASIO BUTKAUS ANTKAPIO PAŠVENTINIMAS

Gegužės 23 d., apie 3 val. p. p. Šv. Karolio kapuose, Lond Island (Sec. 32, Row N) susirinko apie 40 ramovėnų su šeimomis ir svečiais dalyvauti a. a. Stasio Butkaus antkapio pašventinime. Kun. A. Račkauskas atliko apeigas, už ką jam RAMOVĖS skyrius yra labai dėkingas. Sk. p-kas V. Alksninis tarė žodį. Jis pabrėžė, jog S. Butkus pirmas iš Lietuvos vyrų stojo savanoriu kovoti už tautos laisvę, vos tik pirmajam šaukimui pasigirdus. Šis jo žygis ir tolesnės jo kovos visuose karo už Nepriklausomybę frontuose, padarė jį mūsų tautos didvyriu, pastatė jį greta mūsų kunigaikščių, karvedžių ir kitų didžiųjų vyrų. Neabejotina, kad jo palaikai šiuose kapuose yra tik laikinai. Jiems bus paruošta vieta Lietuvos Didvyrių Panteone, kai tik Lietuva vėl atgaus laisvę.

Po susikaupimo valandėlės ir po Tautos Himno trumpos iškilmės buvo baigtos.

Už geros valandos dalis dalyvių susitelkė p. p. Valaičių Arlingtono restorane. Ten buvo pasivaišinta ir pasikalbėta. Iškilmių dalyvių tarpe ir vaišėse buvo nesenai iš Lietuvos atvykęs plk. V. Grudzinskas su ponia.

Dalyvis

(Foto reportažas tilps sekančiame KARIO nr. Red.)

Generalinio štabo pulkininkui

A†A KAZIUI GRINIUI

mirus, jo ištikimai gyvenimo draugei p. Gražinai, sūnui Algiui su šeima, jų skausmo valandose gilią užuojautą ir nuoširdžią bičiulišką ištikimybę reiškia

Olga ir Aleksandras Andriušaičiai

NAUJA SKYRIAUS VALDYBA NEW YORKE

Gegužės 28 d. Angelų parap. salėje įvyko metinis New Yorko skyriaus susirinkimas. Pagrindinis dalykas programoje buvo naujos valdybos rinkimai.

Senosios v-bos pirm. V. Alksninis padarė valdybos veiklos pranešimą. Be eilės susirinkimų, v-ba suruošė Lietuvos kariuomenės atkūrimo minėjimą, prisidėjo prie plk. J. Šlepečio viešo pagerbimo ir suorganizavo ramovėnų gausų dalyvavimą plk. I. Kraunaičio laidotuvėse, neskaitant eilės kitų mažesnės apimties darbų.

Plojimu buvo valdybai padėkota už gerą veiklą ir vienbalsiai pasiūlyta pasilikti dar vieniems metams. Nariams nesutikus, teko eiti prie rinkimų.

Slaptu balsavimu buvo išrinkti šie ramovėnai į naują valdybą: V. Alksninis, dr. E. Noakas, J. Kiaunė, J. Sirgedas ir L. Virbickas, kandidatais liko J. Šlepetys ir K. Kepalas. Revizijos komisija sutiko pasilikti senoji. Jos pranešimas buvo nukeltas kitam susirinkimui.

Šiais metais numatoma rengti Lietuvos kariuomenės atkūrimo minėjimą lapkričio 20 d. Apreiškimo par. salėje.

Toliau vyko dar labai neseno svečio iš okupuotos Lietuvos, ats. plk. ltn. Vlado Grudzinsko pranešimas apie ekonominę padėtį Lietuvoje. Pranešimas buvo paremtas daviniais ir statistika, o taip pat ir prelegento asmeniška patirtimi. Pranešimą įdėmiai išklausė ramovėnai ir gražus būrelis svečių.

NIAGAROS PUSIASALIS, KANADA

1965 m. balandžio 24-25 d. Niagaros Pusiasalio ramovėnai iškilmingai paminėjo savo veiklos pirmąjį dešimtmetį, tremties gyvenimo kelyje Kanadoje. Ta proga buvo išleistas kuklus leidinėlis "Ramovėnų dešimtmetis".

Nepaprastai gražu ir prasminga dirbti tautinį darbą, o ypač išeivijoje, kur dvasinės nuotaikos ir tėvynės ilgesys veržte veržiasi padėti savo tautai, pagal esamas sąlygas. Lietuvos kariuomenės tradicijos mus skatina dar labiau suglausti gretas ir žengti į antrą žygių bei pergalės dešimtmetį po Ramovės vėliava, brangios tėvynės labui.

Neveltui ramovėnams linkėjo minėjime dalyvavę organizacijų atstovai ir pavieniai asmenys, tardami savo gražiausius sveikinimus: Lietuvos Generalinis Konsulas Kanadai dr. J. Žmuidzinas, St. Catherines Pranciškonų vienuolyno viršininkas Tėv. Benediktas Bagdonas, Wellando LB p-kas p. A. Viskantas, Hamiltono ramovėnų p-kas A. Ruzgys, Toronto Šaulių kuopos p-kas St. Jokūbaitis, St. Catherines LB vice p-kas A. Šetikas, Žalgirio skautų vadovas P. Balsas, SLA kuop. p-kas Z. Piliponis, ponia V. Alonderienė. Raštu sveikinimus atsiuntė: prof. gen. St. Dirmantas, LVS "Ramovės" centro valdyba, Rochesterio ramovėnų p-kas V. Vitkus, Delhi Šaulių kuop. p-kas St. Jakubickas ir Vl. Eižinas.

Dešimtmečio sukakties proga, Niagaros Pusiasalio ramovėnai apdovanojo LVS "Ramovės" ženkleliu Generalinį konsulą Kanadai dr. J. Žmuidziną, poniai įteikdami gėlių puokštę. Poniai V. Alonderienei buvo padovanota knyga "Ramovėnų dešimtmetis"; ponia E. Dauguvietytė - Kudabienė apdovanota gėlėmis ir J. Vyšniauskas — ant stalo pastatoma ramovėnų vėliavėle.

Koresp.

ČIKAGOS RAMOVĖNAI VEIKIA

Š. m. gegužės mėn. 23 d., 11 val. ryto, Jaunimo Centro patalpose, Čikagoje, įvyko LVS Ramovės Čikagos skyriaus narių susirinkimas. Susirinkimas buvo gausus atsilankiusių skaičiumi ir praėjo darbingoje nuotaikoje.

Pagrindiniu dienotvarkės punktu buvo valdybos numatyta diskusinė tema — simpoziumas: "Ar ramovėnas, kaip karys, pateisina savo buvimą išeivijoje". Tema įdomi ir aktuali visuomeniniu požiūriu, todėl buvo pakviesti diskusijose dalyvauti savanoriai - kūrėjai, šauliai, birutininkės ir jūrų skautai.

Skyriaus pirmininkas A. Juškevičius pateikė susirinkimui sekančią dienotvarkę:

Pirmoji dalis:

a) susirinkimo atidarymas,
b) Tėvynės prisiminimas,
c) einamieji reikalai.

Antroji dalis:

Tema.

Pirmininkas A. Juškevičius, perskaitęs Tėvynės Prisiminimo aktą, pakvietė ramovėną M. Rėklaitį pirmininku ir sekretoriumi Garbenį. Kadangi susirinkime dalyvavo ir kitų organizacijų nariai, tad pirmininkas, susirinkimui pritarus, perėjo prie antrosios dienotvarkės dalies — diskusinės temos nagrinėjimo.

Tema susidėjo iš trijų dalių. Jos moderatorium buvo ramovėnas M. Rėklaitis:

1. "LVS Ramovės įkūrimas, tikslas ir atlikti darbai" —prelegentas A. Rėklaitis. Referentas plačiai ir vaizdžiai nušvietė Sąjungos steigimą, su tuo susijusius sunkumus.

Savo išsamiame referate, A. Rėklaitis išvardijo visus LVS Ramovės atliktus darbus, kurie šiandieną garsina Lietuvos vardą ir atlieka lietuvio kario, savo tautos ambasadoriaus, darbą svetimųjų tarpe. Žvelgiant į atliktus didelius darbus už tėvynės Lietuvos ribų, prelegentas padarė išvadą, kad:

— Sąjungos uždaviniai turi būti mums visiems žinomi ir aiškūs. Juos vykdome su virš 15 metų, tad ir jos egzistavimas gali būti pateisinamas ir visuomenės užgiriamas tik tiek, kiek šiais laikais mes savo veikla ir konkreččais darbais prisidedame prie bendrų mūsų tautos pastangų grąžinti Lietuvai laisvę ir savo tautos gyvybę ne tik palaikyti, bet ir ugdyti. Toks šių dienų tikslas ir darbo kryptis ne tik mūsų Sąjungos, bet ir kitų lietuviškų patriotinių organizacijų. Čia pat buvo pareikštas ir apgailestavimas, kad dar daug esą buvusios nepriklausomos Lietuvos karių, kurie, deja, dėl vienokių ar kitokių sumetimų, iki šiol nėra įsijungę į sąjungą.

2. "Sąjungos pajėgumas siekti užbrėžtų tikslų ir veiklos trūkumai"— prelegentas K. Ališauskas.

Prelegentas K. Ališauskas temą pradėjo senovės lietuviška patarle— "Nėra grįčios be dūmų", — kas reiškia, kad tarp daug atliktų gerų darbų yra ir klaidu. bei blogų reiškinių ir būtent: tam tikru atveju pasireiškiąs pasyvumas, t. y. nelankymas susirinkimų. narių vengimas bendro organizacinio darbo. Valdybbai paliekama viskas, o nariai prisilaiko nuošalūs jai pagelbėti. Yra, žinoma, ir išimčių — pareiškė referentas — tačiau nedaug. Neskaitymas "Kario" ir net jo nesiprenumeravimas yra taip pat viena iš neigiamybių.

Savo išsamioje išvadoje prelegentas pažymėjo: "Reikia žinoti, kad gyvename laisvame pasaulyje. Mūsų organizacija, kad ir nedidelė, bet mes galime daryti tai, ko ten, Lietuvoje, lietuviai negali padaryti. Jie tikisi, kad mes tą atliksime. Retežiai, kurie dabar Lietuvą yra suvaržę, rūdyja. Komunizmas, kuris pažadėjo pakelti žmonių gyvenimo lygį, to neatliko, bet dar daugiau juos nuskurdino. tad jis turės išnykti. Galimi netikėti ir staigūs pasikeitimai. Tuomet vėl bus proga Lietuvai tapti laisvai ir nepriklausomai. Mums ir bendrai visiems laisvojo pasaulio lietuviams bus pasakyta: "Duokite, ką turite parnešę, duokite, ką galite". Jokie pasiteisinimai čia neras vietos!

Mes turime gyvenimišką patyrimą, užgrūdintą Laisvės kovose, tad reikia

Kaina
2 u a

ir su jaunimu bendradarbiauti ir stengtis ateiti jam į pagalbą. Žiūrėkime, kas yra mūsų gyvenime negero ir taisykime", — užbaigė savo įdomią referato dalį ramovėnas K. Ališauskas.

3. "Sąjungos veiklos suaktyvinimas" — prelegentas K. Dabulevičius. — Peržvelgę atliktus darbus ir trūkumus, ką turime daryti, kad daugiau sąjungos veiklą pagyvintume? pradėjo referatą klausimu ramovėnas K. Dabulevičius.

Čia jis priminė sąjungos steigiamajame susirinkime 1949 m. pasakytus generolo P. Plechavičiaus žodžius: "Mes, buvę nepriklausomos Lietuvos kariai, nesame atpalaiduoti nuo duotos Tėvynei priesaikos" ...

— Gerai įsisąmoninę šią mintį, — tęsė toliau prelegantas, — darbo rasime kiekvienas. O kai visi dirbsime, mūsų veikla pastebimai suaktyvės. Reikia vengti partinio antspalvio ir gerbti viens kito nuomonę. Turime jaustis vienos šeimos nariais. Reikia daryti pastangų padidinti narių skaičių, glauskime gretas su mums giminingomis organizacijomis: savanoriais - kūrėjais, šauliais, birutininkėmis. Remkime valdybos sumanymus, prenumeruokime "Karį". Kiekvienas jauskime pareigą ką nors naudingo Sąjungai atlikti ir tapkime LF nariais. Atiduodami pirmenybę savo organizacijai, dalyvaukime ir kitose patrijotinėse bei kultūrinėse organizacijose. Jei visi sutartinai dirbsime, tai ir mūsų darbas bus našesnis, ir, bent dalinai, pateisinsime savo pasitraukimą iš tėvynės.

Po kiekvieno prelegento pranešimo vyko gyvos diskusijos, kuriose aktyviai dalyvavo savanorių - kūrėjų Centro valdybos pirmininkas A. Tamulis ir LŠ Sąjungos Centro valdybos pirmininkas A. Valatkaitis.

Diskusijoms pasibaigus priėita bendros išvados: "Mūsų kariai, susibūrę į LVS Ramovę, sugeba atlikti lietuvių tautos labui reikšmingus darbus, kurių būdami okupuotoje Lietuvoje, dėl priespaudos ir persekiojimų negalėtų atlikti. Ramovėno, kario, buvimas išeivijoje yra pateisinamas".

Temos moderatorius ir susirinkimo pirmininkas M. Rėklaitis iš temos kilusias diskusijas pravedė labai sklandžiai.

Temos diskusijoms pasibaigus ir svečiams išsiskirsčius, susirinkimo pirmininkas M. Rėklaitis perėjo prie pirmos dalies dienotvarkės svarstymo. Čia Lietuvių Fondo tarybos sekretoriui A. Rėklaičiui pasiūlius, vienbalsiai nutarta, kad skyrius įstotų į Fondą nariu su 100 dolerių pradinio nario mokesčio įnašu. Taip pat buvo paraginti ir visi ramovėnai tapti LF nariais.

Valdybos iškeltam klausimui dėl parėmimo šiaurės Amerikos Pabaltiečių krepšinio — tinklinio pirmenybių, tų pirmenybių Vykdomajam komitetui buvo paskirta iš skyriaus kasos 25 dol., ir čia pat buvo narių suaukota dar 32 dol. — viso 57 dol. Toliau perskaitytas LVS Centro valdybos aplinkraštis dėl "Karo istorijos" leidinio išleidimo, medžiagos rinkimo bei jo finansavimo, o taip pat pasisakyta dėl birželio mėn. 20 d. daromos išvykos į International Friendship Garden prie Michigan City, kur bus pagerbtas pirmojo Lietuvos prezidento A. Smetonos atminimas.

A. Maslauskas

DETROIT, MICH.

Mirusio š. m. kovo mėn. 3 d. a. a. kūr.- savanorio A. Mėškuočio laidojimo išlaidoms padengti (Karys Nr. 4-120) aukojo: Po 15 dol.: J. Rauba, Grand Rapids ir P. Katinas. Po 10 dol.: J. Černius, Flint, B. Girnius, J. Černiauskas, V. Vizgirda, kun. Birutės k. š. m. D-ja, Dariaus-Girėno Klubas ir P. K. Seniūnai, Gr. Rapids. Po 7 dol. — S.L.A. 352 kuopa. Po 5 dol.: A. Racka, P. Leleika, L. Peseckas, J. Rekašius, B. Šyvokas, B. Svilas, J. Gaižutis, V. Pauža, A. Žiedas, Č. Bankauskas, V. Kriščiūnevičius, R. Tamulionis, B. Burba, V. Tamašiūnas, J. Mačiulaitis, L. Grūnovas, K. Mykolaitis, J. Šepetys, J. Leščinskas, K. Daugvydas, V. Šlikas, E. Petrauskas, S. Malinauskas, V. Perminas, S. Garliauskas, Č. Šadeika, B. Tatarūnas, V. Selenis, V. Kunčiūnas, B. Taparauskas, J. Šostakas, F. Blauzdys, J. Karalius, J. Šukys, Toledo, V. Majauskas ir P. Taruta, Grand Rapids. Po 3 dol.: P. Dalinis, Ald. Stašaitienė, Jasminas, J. Butkus, G. Shumeni, A. Bajerčius, L. Kalvėnas, P. Kunce, M. Jokūbaitis ir K. Miltakis. Po 2 dol.: A. Grinius, V. Urbonas, M. Miškinienė, B. Gruzdienė, P. Petrauskas, Sragauskas, A. Poškus, A. Osteika, J. Bartkus, S. Bartkus, J. Mitkus, R. V., J. Lp., A. Norus, Pečiūra, S. R., H. Dūda, Merkevičius, V. Dalind, V. Kavaliukas, A. Mikalkėnas, A. Bliūdžius, A. Askočius, A. Juzelskis, Katinas, A. Gubilas, A. Banėnas, Č. Anužis, A. Rugienius, S. Balys, Baziliauskas, V. Ruseckas, P. Bliūdžius, V. Pliura, Neįskaitomas, V. Lelis, V. Bauža, S. Dryža, A. Pusdešris, S. Petrauskas, V. Mikas, J. Šidagis, S. Geldauskas, A. Patalauskas, J. Preibys, K. Tuskenis ir P. Svilas. Po 1.50 dol.: Pranaitis. Kiti visi aukojo mažesnėmis sumomis.

Viso surinkta buvo aukų 485 dol. Iš šios sumos sumokėta:

p. Baužai — 279 dol.

Šv. Antano parapijos bažn. kleb. už mišias ir pamokslą — 10 dol.

Gėlin. Dambrauskienei už 2 vainikus — 20 dol.,

"Draugui", "Dirvai" ir "Kariui" už garsinimus ir skelb. — 15 dol.,

kitos laidojimo ir aukų rinkimo išlaidos — 11 dol.

Viso išlaidų — 335 dol.

Likusi nuo laidojimo išlaidų suma — 150 dol. — palikta velionies kūr.-sav. Meškuočio kapo ir antkapio sutvarkymui.

Detroito kūr. - savanorių valdyba dėkoja: p. Baužai už jo rūpestį ir darbą laidojant mūsų skyriaus narį a. a. kūr. - savanorį A. Meškuotį. Šv. Antano parapijos bažnyčios klebonui kun. Stanevičiui už aprūpinimą velionies mirties valandoje šv. Sakramentais ir už šv. Mišias bažnyčioje bei pasakytą pamokslą. Visiems nešusiems karstą ir visiems, parėmusiems mus savo aukomis ir palydėjusiems velionį į kapus.

Visiems mūsų savanoriškas ačiū!

Detroito skyriaus
Kūr. - Sav. valdyba

— — —

— Andes, N.Y. kapuose, š.m. liepos 3 d. bus pašventintas a.a. plk. I. E. Kraunaičio antkapis. Iškilmėse dalyvaus būrys New Yorko ramovėnų ir šeimos bičiulių.

— Birželio 20 d. Hartforde, Conn. įvyko Pabaltiečių Laisvės Sąskrydis. Demonstracijose prieš Lietuvos, Latvijos ir Estijos respublikų ištisus 25 metus nusitęsusią okupaciją dalyvavo ir New Yorko ramovėnų būrys, nuvykęs į Hartfordą specialiu autobusu. Išvykai vadovavo s. p-kas V. Alksninis.

AUKOJO "KARIUI":

150 dol.: LVS "Ramovė" Bostono skyrius;

49.29 dol.: LVS "Ramovė" Hartfordo skyrius;

Po 8 dol.: Z. Pakalniškis, Hartford, Con.;

Po 5 dol.: J. Stankūnas, Chicago, Ill.; J. Truškūnas, Chicago, Ill.

Po 4 dol.: J. Daniliauskas, Springdale, Conn.; T. Janukėnas, Boston, Mass.; Vl. Mieželis, Chicago, Ill., J. Švedas, Cicero, Ill.;

Po 3 dol.: P. Norkus, Hartford, Conn.;

Po 2 dol.: K. Daunys, Coniston, Canada, P. Jaras, Norwood, Mass.; St. Tallat-Kelpša, Baltimore, Md.;

Po 1 dol.: E. Petraška, Omaha, Nebr., M. J., Detroit, Mich.

ECHO VALLEY lietuviška vasarvietė

Atidaryta ištisus metus. Lietuviai savininkai *Elena* ir *Julius GARMAI* visus maloniai kviečia atvykti. Iš anksto kreiptis:

ECHO VALLEY, Echo Lake, Pa. — Telef.: 717 - 424 - 1920.

DŽIAUGSMAS — POILSIS IR RAMYBĖ POCONO KALNUOSE

Kur vakar dienos malonumai — tampa rytdienos maloniais prisiminimais . . .

Puikūs ir patogūs kambariai su televizija, radijo ir voniomis, arba atskiri nameliai. Modernus baras, didelis maudymosi baseinas ir ežerėlis, 20 akrų miško, visokiausias sportas vasarą ir žiemą, šokiai ir geras lietuviškas maistas. . . . . Nuolaidos: organizacijoms, stovykloms, suvažiavimams

LIETUVIŲ UŽ NEPRIKLAUSOMYBĖ KVIESLYS

Gerbiamieji,

Šiais metais sukanka Lietuvos vergijos dvidešimtpenkmetis. Birželio 16 d. Kremliaus satrapai tėvynėje išniekins Lietuvių tautos brangius idealus, skelbdami okupacijos 25 metų jubilėjų, tuo rėždami tiesiai per akis. Laikas pribrendo mums laisvojo pasaulio lietuviams demaskuoti šitą melą ir tiesos perversiją. 1965 metai yra kritiškas momentas parodyti pasauliui, kad 25 metai teroro, nuožmiausio melo ir priespaudos nepalaužė lietuvių ryžto atstatyti krašto nepriklausomybę, tautiniais ir demokratiniais pagrindais.

Amerikos Lietuvių Jaunimas ir organizacijos už laisvę, pajusdamos pareigą pavergtai tautai ir atsakomybę prieš būsimas lietuvių kartas, imasi iniciatyvos sukviesti kartu visus lietuvių veiksnius, susivienijimus, partijas, organizacijas ir visuomenininkus, Niujorke bei svetur, įgyvendinti septynių punktų atkirtį bolševizmui, būtent:

1) išreklamuoti visą reikalą iš anksto vakariečių spaudoje;

2) nupirkti pilną puslapį New York Times talpinti masinės demonstracijos apgarsinimą ir lietuvių apeliaciją į Jungtines Tautas. Taipogi nupirkti vėliau pusę puslapio tame pačiame laikraštyje, apeliuojant į Jungtines Tautas iškelti kolonializmo Lietuvoje klausimą, su universitetų bei kolegijų rektorių parašais;

3) vizituoti Jungtinių Tautų misijas, įteikti joms Lietuvos bylos medžiagą ir kviesti jų atstovus į viešą demonstraciją. Pareferuoti taip pat reikalą Jungtinių Tautų atstovų vyriausybėms;

4) suorganizuoti viešą lietuvių demonstraciją Madison Square Gardens, Niujorke, kuriame dalyvautų 15,000-20,000 lietuvių, priimti rezoliuciją laisvojo pasaulio lietuvių vardu, reikalaujančią Lietuvos klausimo iškėlimo Jungtinėse Tautose;

5) įteikti rezoliuciją su dokumentuotu memorandumu Jungtinių Tautų generaliniam sekretoriui U-Thantui, Komitetui tirti kolonializmą, Jungtinių Tautų misijoms ir JAV valstybininkams;

6) suorganizuoti masinę lietuvių eiseną prie Jungtinių Tautų, kaip protestą prieš 25 metų sovietinę okupaciją;

7) išgarsinti visą įvykį per laisvojo pasaulio laikraščius, žurnalus, radiją, televiziją, telstarą ir t.t.

Užsimojimas yra milžiniškas ir ne vieno organo uždavinys. Užtat, Jūsų organizacija kviečiama talkon įgyvendinti šitą visiems lietuviams svarbų žygį.

Tikimės, kad Jūsų organizacija neužmirš 50,000 partizanų ir pusės milijono Sibiro tremtinių aukas! Tikimės, kad ir Jūs pritarsite viešai demaskuoti sovietų skleidžiamą melą!

Lietuvių už Nepriklausomybę Laikinasis Vykdomasis Komitetas

Antanas Mažeika Antanas Sniečkus
Algirdas Budreckis Romas Kezys

Prenumerata JAV-se ir užsienyje: Metams — $6.00, pusmečiui — $3.00, atsk. nr. — 60¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

K A R Y S
916 Willoughby Avenue
Brooklyn, N. Y. 11221, U. S. A.

Čekius, arba "Money Order" adresuoti "KARYS" vardu.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

*

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą.